

**Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Y Cofnod Swyddogol)**

**The National Assembly for Wales
(The Official Record)**

Dydd Mawrth 12 Mehefin 2001

Tuesday 12 June 2001

Cynnwys Contents

- 4 Ethol Pwyllgor Penderfyniadau Cynllunio
Election of a Planning Decision Committee
- 5 Cwestiynau i Brif Weinidog Cymru
Questions to the First Minister
- 22 Datganiad Busnes
Business Statement
- 24 Cynnig Trefniadol
Procedural Motion
- 25 Pwynt o Drefn
Point of Order
- 26 Cymeradwyo Rheoliadau'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (Gwin) (Cymru) 2001
Approval of the Common Agriculture Policy (Wine) (Wales) Regulations 2001
- 31 Cymeradwyo Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2001
Approval of the Contaminated Land (Wales) Regulations 2001
- 38 Cymeradwyo Gorchymyn Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 (Cychwyn) (Cymru) 2001 a Chymeradwyo Rheoliadau Plant (Ymadael â Gofal) (Cymru) 2001
Approval of the Children (Leaving Care) Act 2000 (Commencement) (Wales) Order 2001 and Approval of the Children (Leaving Care) (Wales) Regulations 2001
- 49 Cymeradwyo Gorchymyn Deddf Safonau Gofal 2000 (Cychwyn Rhif 3) (Cymru) 2001
Approval of the Care Standards Act 2000 (Commencement No.3) (Wales) Order 2001
- 59 Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig Gofal Hyblyg ac ar y Cyd
Approval of the Flexible and Joint Care Special Grant Report
- 67 Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig Cronfa Ddatblygu Rheoli Perfformiad yn y Gwasanaethau Cymdeithasol
Approval of the Performance Management Development Fund in Social Services Special Grant Report
- 72 Datganiad ar Gynllun Gweithredu Gofalwyr Cymru
Statement on the Carers Wales Implementation Plan
- 90 Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchymynion Gofalwyr
Composite Motion: Approval of Carers Orders
- 91 Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru) (Rhif 10) (Cymru) 2001
Approval of the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report (No. 10) (Wales) 2001

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynddi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Ethol Pwyllgor Penderfyniadau Cyllunio Election of a Planning Decision Committee

The Minister for Assembly Business Y Trefnydd (Andrew Davies): Cynigiau fod
(Andrew Davies): I propose that

the National Assembly resolves

y Cynulliad Cenedlaethol yn penderfynu

1. that a committee, to be known as Planning Decision Committee 2001/3, be established, in accordance with Standing Order No. 35, to discharge the functions of the Assembly under Section 77(1) of the Town and Country Planning Act 1990 in respect of the matter identified in the schedule to this motion and that the Assembly's functions in that respect be delegated to that Committee;

1. bod pwyllgor, i'w adnabod fel Pwyllgor Penderfyniadau Cynllunio 2001/3, yn cael ei sefydlu, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 35, i gyflawni swyddogaethau'r Cynulliad o dan Adran 77(1) Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 mewn perthynas â'r mater a nodir yn yr atodlen i'r cynnig hwn, a bod swyddogaethau'r Cynulliad yn y cyswllt hwnnw yn cael eu dirprwyo i'r Pwyllgor hwnnw;

2. that the members of that Committee be: Richard Edwards (Chair); Tom Middlehurst; Geraint Davies; David Davies;

2. mai aelodau'r Pwyllgor hwnnw fydd: Richard Edwards (Cadeirydd); Tom Middlehurst; Geraint Davies; David Davies;

3. that the Committee shall cease to exist when the Chair of the Committee signs the decision letter in accordance with Standing Order No. 35.16 or on 30 June 2001, whichever is the earlier; and

3. y bydd y Pwyllgor yn peidio â bod pan fydd Cadeirydd y Pwyllgor yn llofnodi'r llythyr penderfynu yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 35.16 neu ar 30 Mehefin 2001, p'un bynnag sy'n dod gyntaf.

4. that if the Committee shall cease to exist without the Chair having signed a decision letter in respect of the matter identified in the schedule to this motion then in that event the functions identified in paragraph 1 above are, in relation to such matter, delegated to the First Minister. (NDM689)

4. os bydd y Pwyllgor yn peidio â bod heb i'r Cadeirydd lofnodi llythyr penderfynu mewn perthynas â'r materion a nodir yn yr atodlen i'r cynnig hwn, yna yn yr achos hwnnw dirprwyir y swyddogaethau a nodir ym mharagraff 1 uchod, mewn perthynas â mater o'r fath, i Brif Weinidog Cymru. (NDM689)

Schedule

Application by Mr S.G. Greenow for proposed reconstruction of former dwelling and barn incorporating parts of the existing remains to former dwelling and barn at Cae Marchog, Llanigon, Hay-on Wye, Powys.

Atodlen

Cais gan Mr S. G. Greenow i ailadeiladu cyn-annedd a sgubor gan ymgorffori rhan o weddillion y cyn-annedd a'r sgubor yng Nghae Marchog, Llanigon, Y Gelli Gandryll, Powys.

Application by Mr and Mrs Brown for the proposed change of use and alterations to old farmhouse to form two self-catering holiday units at Trewyn, Maenaddwyn,

Cais gan Mr a Mrs Brown i newid defnydd ac addasu hen ffermdy i ffurfio dwy uned wyliau hunan-arlwy yn Nhrewyn, Maenaddwyn, Llanerchymedd, Ynys Môn.

Llanerchymedd, Anglesey.

Cynnig: O blaid 32, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Motion: For 32, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:

The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Janet
Edwards, Richard
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Griffiths, John
Jones, Carwyn
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Richards, Rod
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Wigley, Dafydd
Williams, Kirsty
Williams, Phil

Derbyniwyd y cynnig.

Motion carried.

Cwestiynau i Brif Weinidog Cymru Questions to the First Minister

Y Llywydd: Gan fod Prif Weinidog Cymru ym Mhatagonia, yr wyf wedi rhoi caniatâd i'r Dirprwy Brif Weinidog a'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd ateb cwestiynau ar ei ran.

The Presiding Officer: As the First Minister is in Patagonia, I have given the Deputy First Minister and Minister for Economic Development permission to answer questions on his behalf.

Y Cytundeb Partneriaeth (Effaith ar Wasanaethau Cyhoeddus) The Partnership Agreement (Impact on Public Services)

C1 Gareth Jones: Pa effaith y mae gweithredu'r mesurau a gynhwysir yn y cytundeb partneriaeth wedi'u cael ar wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru? (OAQ11873)

Q1 Gareth Jones: What impact has the implementation of measures contained in the partnership agreement had upon public services in Wales? (OAQ11873)

The Deputy First Minister and Minister for Economic Development (Michael German): We have introduced several policies and measures aimed at improving public services for the people of Wales. These include record investment in the national health service in Wales; the abolition of health authorities to free more money each year for front-line care; free prescriptions and dental care for under 25-year-olds; frozen prescription charges for everyone in Wales; free school milk for infants; an investment of £300 million over three years in school buildings; and, from September 2001, enough additional investment in education to ensure that no classes of children under seven years old have more than 30 pupils.

Gareth Jones: Onid yw'n fater o bryder i chi fod y £60 miliwn a dynnir allan o ddyraniad Barnett i gydweddu arian Amcan 1 yn golygu bod ysgolion a cholegau Cymru, ar gyfartaledd, yn cael llai o arian nag ysgolion a cholegau yn Lloegr? Onid hyn sydd yn esbonio'r pryder ynghylch diffyg ariannu uniongyrchol a'r diswyddiadau y mae ein hysgolion a'n colegau yn eu hwynebu ar hyn o bryd?

Michael German: If you keep repeating the same message about education figures, people may begin to believe you. However, spending on education in Wales is, in fact, higher than in eight of the 10 comparable regions in England. Spending on education is higher in Wales than in East Anglia, in south-east England, in south-west England, in the east Midlands, in north-east England, Yorkshire, in north-west England outside Manchester and in the Midlands outside Birmingham.

The Leader of the Welsh Conservatives (Nick Bourne): Do you admit that your administration's policies led to less patients being treated last year than were treated four years ago and to the waiting list for first outpatient appointments rising from 5,956 in March 1997 to nearly 50,000 at the end of April 2001? What are you doing to tackle that?

Dirprwy Brif Weinidog Cymru a'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd (Michael German): Cyflwynasom nifer o bolisiau a mesurau a anelwyd at wella gwasanaethau cyhoeddus i bobl Cymru. Mae'r rhain yn cynnwys y buddsoddiad mwyaf erioed yn y gwasanaeth iechyd gwladol yng Nghymru; diddymu awdurdodau iechyd er mwyn rhyddhau mwy o arian yn flynyddol ar gyfer gofal rheng-flaen; presgripsiynau a gofal deintyddol am ddim i bawb o dan 25 oed; rhewi costau presgripsiynau i bawb yng Nghymru; llaeth ysgol am ddim i fabanod; buddsoddi £300 miliwn dros dair blynedd mewn adeiladau ysgolion; ac, o Fedi 2001, digon o fuddsoddiad ychwanegol mewn addysg i sicrhau na fydd mwy na 30 o ddisgyblion mewn dosbarth o blant o dan saith oed.

Gareth Jones: Is it not of concern to you that the £60 million taken out of the Barnett allocation to match Objective 1 money means that, on average, schools and colleges in Wales receive less money than those in England? Does this not explain the concern about the lack of direct funding and the redundancies currently facing our schools and colleges?

Michael German: Os byddwch yn parhau i ailadrodd yr un neges am ffigurau addysg, efallai y bydd pobl yn dechrau eich credu. Fodd bynnag, mae gwariant ar addysg yng Nghymru, mewn gwirionedd, yn uwch nag mewn wyth o'r 10 rhanbarth cymharol yn Lloegr. Mae gwariant ar addysg yn uwch yng Nghymru nag yn Nwyrain Anglia, de-ddwyrain Lloegr, de-orllewin Lloegr, dwyrain Canolbarth Lloegr, gogledd-ddwyrain Lloegr, Swydd Efrog, gogledd-orllewin Lloegr y tu allan i Fanceinion a chanolbarth Lloegr y tu allan i Birmingham.

Arweinydd Ceidwadwyr Cymru (Nick Bourne): A wnewch chi gyfaddef y bu i bolisiau eich gweinyddiaeth arwain at lai o gleifion yn cael triniaeth y llynedd nac a gafodd driniaeth bedair blynedd yn ôl ac i'r rhestr aros ar gyfer apwyntiadau cleifion allanol godi o 5,956 ym mis Mawrth 1997 i bron i 50,000 ar ddiwedd Ebrill 2001? Beth a wnewch i fynd i'r afael â hynny?

Michael German: As Nick knows, waiting lists in Wales have fallen by more than 10,000 over the last 12 months as a result of the Assembly Government's increased investment in the health service. We could argue about figures all day, Ieuan, sorry, Nick—[ASSEMBLY MEMBERS: 'Oh.'] That was the wrong way around; I named the wrong person and the wrong part of the opposition. More money has gone into the health service and those resources have been targeted better than ever before. Since 1 April, 36 new consultants have been recruited in Wales, funding for another 33 consultant posts has been approved and waiting lists and times are falling.

Nick Bourne: That was an answer to a question which I did not ask. You compared today's position with that of a year ago, when you, or at least the other half of the administration, were also running matters. Therefore, that was not a satisfactory answer.

On education, you compared spending in Wales with that of some English regions, omitting Manchester for a reason about which we can only surmise. You did not mention London. It is clear that spending in Wales is lower than in England. You have just tampered with the figures for England, omitting certain regions from your comparisons. In England, an average of 85 per cent of gross spending goes to schools; that figure is less than 80 per cent in Wales. Is that satisfactory?

Michael German: I will repeat the point that I made earlier. In those areas of England, which form the substantial part of England, East Anglia, south-east England—[*Interruption.*] If you do not want me to repeat them, I will assume that you agree that more money is spent on education per pupil in Wales than is the case for the vast majority of people living in England. I am grateful for your support on that matter.

On investment, we are putting a further £300 million into school buildings and maintenance over the next three years. That slashes the backlog of leaking roofs and poor

Michael German: Fel y gŵyr Nick, gostyngodd rhestrau aros yng Nghymru dros 10,000 yn ystod y 12 mis diwethaf o ganlyniad i fuddsoddiad cynyddol Llywodraeth y Cynulliad yn y gwasanaeth iechyd. Gallem ddadlau am ffigurau drwy'r dydd, Ieuan, mae'n ddrwg gennyf, Nick—[AELODAU'R CYNULLIAD: 'O'] Yr oedd hynny'n anghywir; enwais y person anghywir a'r rhan anghywir o'r wrthblaid. Rhoddwyd mwy o arian i'r gwasanaeth iechyd a thargedwyd yr adnoddau hynny yn well nag erioed o'r blaen. Ers 1 Ebrill, recriwtiwyd 36 o feddygon ymgynghorol newydd yng Nghymru, a chymeradwywyd arian ar gyfer 33 o swyddi meddygon ymgynghorol eraill ac mae rhestrau ac amseroedd aros yn gostwng.

Nick Bourne: Yr oedd hynny yn ateb i gwestiwn nas gofynnais. Cymarasoch y sefyllfa heddiw â'r sefyllfa flwyddyn yn ôl, pan oeddech chi, neu o leiaf hanner arall y weinyddiaeth, hefyd yn rhedeg pethau. Felly, nid oedd hynny yn ateb boddhaol.

O ran addysg, cymarasoch y gwariant yng Nghymru â rhai o'r rhanbarthau yn Lloegr, gan hepgor Manceinion am reswm y gallwn ond dyfalu yn ei gylch. Ni soniasoch am Lundain. Mae'n amlwg fod gwariant yng Nghymru yn is nag yn Lloegr. Dim ond ymhél â ffigurau Lloegr a wnaethoch, gan hepgor rhanbarthau arbennig o'ch cymariaethau. Yn Lloegr, mae cyfartaledd o 85 y cant o wariant gros yn mynd i ysgolion; mae'r ffigur hwnnw yn llai na 80 y cant yng Nghymru. A yw hynny'n foddhaol?

Michael German: Ailadroddaf y pwynt a wneuthum yn gynharach. Yn y rhannau hynny o Loegr, sydd yn ffurfio'r rhan helaethaf o Loegr, Dwyrain Anglia, de-ddwyrain Lloegr—[*Torri ar draws.*] Os nad ydych am imi eu hailadrodd, tybiaf y cytunwch y caiff mwy o arian ei wario ar addysg fesul disgybl yng Nghymru nag ar gyfer mwyafrif helaeth y bobl sydd yn byw yn Lloegr. Yr wyf yn ddiolchgar am eich cefnogaeth ar y mater hwnnw.

O ran buddsoddi, yr ydym yn rhoi £300 miliwn ychwanegol i adeiladau ysgolion a chynnal a chadw dros y tair blynedd nesaf. Mae hynny'n torri'r ôl-groniad o doeon sydd

schools left by the Tory administration.

yn gollwng ac ysgolion tlawd a adawyd gan y weinyddiaeth Doriaidd.

Mynd i'r Afael ag Ôl-ffeithiau'r Rhaglen i Waredu Clwy'r Traed a'r Genau Tackling the Effects of the Foot and Mouth Disease Eradication Programme

Q2 David Davies: Will the First Minister make a statement on the development of new cross-cutting policy initiatives aimed at tackling the after-effects of the foot and mouth disease eradication programme? (OAQ11858)

Q2 David Davies: A wnaiff Prif Weinidog Cymru ddatganiad ar ddatblygiad cynlluniau polisi trawsbynciol newydd i fynd i'r afael ag ôl-ffeithiau'r rhaglen i gael gwared ar glwy'r traed a'r genau? (OAQ11858)

Michael German: A task and finish group drawn from the Wales rural partnership has been established under the joint chairmanship of myself and Carwyn Jones. It will assess the economic impact of foot and mouth disease and prepare a plan to help relaunch the rural economy when the disease abates. The group also includes the agri-food sector. It is a cross-cutting group that represents the whole of rural Wales, including local authorities, the voluntary sector and non-departmental sponsored bodies such as the Welsh Development Agency, the Wales Tourist Board and the Countryside Council for Wales. Through the rural partnership, it has links with over 150 rural bodies and has sought the views of a wide range of partner organisations and other industry bodies for submission to the joint secretariat.

Michael German: Sefydlwyd grŵp gorchwyl a gorffen a grëwyd o bartneriaeth wledig Cymru o dan fy nghyd-gadeiryddiaeth i a Carwyn Jones. Bydd yn asesu effaith economaidd clwy'r traed a'r genau ac yn paratoi cynllun i helpu i ail-lansio'r economi wledig pan ddaw'r clwyf i ben. Mae'r grŵp hefyd yn cynnwys y sector bwyd-amaeth. Grŵp trawsbynciol ydyw sydd yn cynrychioli Cymru wledig gyfan, gan gynnwys awdurdodau lleol, y sector gwirfoddol a chyrrff nodedig anadrannol megis Awdurdod Datblygu Cymru, Bwrdd Croeso Cymru a Chyngor Cefn Gwlad Cymru. Drwy'r bartneriaeth wledig, mae ganddo gysylltiadau â thros 150 o gyrff gwledig ac wedi ceisio barn ystod eang o sefydliadau partner a chyrrff eraill yn y diwydiant i'w cyflwyno i'r cyd-ysgrifenyddiaeth.

David Davies: Do you agree that all Assembly departments should be committed to actions that aid, rather than hinder, areas affected by foot and mouth disease, such as the town of Monmouth? Do you regret that the Assembly's Highways Directorate is currently obstructing roads with its new traffic diversion scheme, thereby causing severe damage to the tourism industry and making it impossible to shop or conduct business in Monmouth? I would have asked the First Minister to look into this matter but, as a local Member and the Minister for Economic Development, if I write to you, will you look into it urgently?

David Davies: A gytunwch y dylai holl adrannau'r Cynulliad ymrwymo i waith sydd yn cynorthwyo yn hytrach na rhwystro, ardaloedd a effeithiwyd gan glwy'r traed a'r genau, megis Trefynwy? A yw'n resyn gennych fod Cyfarwyddiaeth Priffyrdd y Cynulliad ar hyn o bryd yn creu rhwystrau ar ffyrdd gyda'i gynllun gwyrriad traffig newydd, gan greu niwed difrifol i'r diwydiant twristiaeth a'i gwneud yn amhosibl i siopa neu gynnal busnes yn Nhrefynwy? Byddwn wedi gofyn i Brif Weinidog Cymru edrych i mewn i'r mater hwn ond, fel Aelod lleol a'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd, os ysgrifennaf atoch, a edrychwch i mewn i'r mater ar frys?

Michael German: I cannot respond as a local Member. That would be inappropriate. However, if you write to me on this matter, I will ensure that the First Minister and the Minister for Environment respond. The

Michael German: Ni allaf ymateb fel Aelod lleol. Byddai hynny yn amhriodol. Fodd bynnag, os ysgrifennwch ataf ynglŷn â'r mater hwn, byddaf yn sicrhau bod Prif Weinidog Cymru a'r Gweinidog dros yr

Minister for Environment has travelled around Wales ensuring that footpaths and rights of way are being opened across Wales. We all recognise the importance of that to the tourism industry and it is crucial that we ensure that that industry gets back on track as rapidly as possible. We need rights of access to do that.

Mick Bates: I am aware of the schemes to provide free business advice to farmers who have been badly hit by foot and mouth disease. However, there is a group of farmers that currently does not receive free business advice, namely those who are under form D-restrictions. Will you ensure that those farmers also receive free business advice at this time of great crisis?

Michael German: I understand that Farming Connect will come on stream in the near future. Part of its job will be to assist farmers who are seeking a way out of the problems that they face. In the interim period, alternative forms of advice will be available to farmers. I hope that that will help the people who are suffering most in this matter.

Janet Ryder: Do you agree that not only farming and business is suffering as a result of this crisis, but that the whole rural community will suffer in the long term? Whereas no-one would dispute that we must put money into the communities that most need it—as is happening with Communities First—we must also consider how we will regenerate the rural communities that are being so badly hit. Will you consider that and give me an assurance today that you will come forward with a similar scheme to regenerate our rural communities?

2:10 p.m.

Michael German: It is important that we do what we can to regenerate the tourism industry, particularly because of tourism's impact on the rural community. If the tourism industry survives, the local shops, garages and hauliers survive and the local economy

Amgylchedd yn ymateb. Mae'r Gweinidog dros yr Amgylchedd wedi teithio o amgylch Cymru yn sicrhau yr agorir llwybrau a hawliau tramwy ar draws Cymru. Mae pawb ohonom yn cydnabod pwysigrwydd hynny i'r diwydiant twristiaeth ac mae'n hanfodol ein bod yn sicrhau bod y diwydiant hwnnw yn codi yn ôl ar ei draed cyn gynted â phosibl. Mae angen hawliau tramwy arnom i wneud hynny.

Mick Bates: Yr wyf yn ymwybodol o'r cynlluniau i ddarparu cyngor busnes am ddim i ffermwyr yr effeithiwyd arnynt yn sylweddol gan glwy'r traed a'r genau. Fodd bynnag, mae grŵp o ffermwyr nad yw ar hyn o bryd yn derbyn cyngor busnes am ddim, sef y rhai o dan gyfyngiadau ffurflen D. A wnewch chi sicrhau bod y ffermwyr hynny hefyd yn derbyn cyngor busnes am ddim yn ystod y cyfnod hwn o argyfwng mawr?

Michael German: Deallaf y bydd Cyswllt Ffermio yn dod yn weithredol yn y dyfodol agos. Rhan o'i waith fydd cynorthwyo ffermwyr sydd yn chwilio am ddihangfa o'r problemau sydd yn eu hwynebu. Yn y cyfamser, bydd dulliau eraill o gyngor ar gael i ffermwyr. Gobeithiaf y bydd hynny'n helpu'r bobl sydd yn dioddef fwyaf yn y mater hwn.

Janet Ryder: A gytunwch nad ffermio a busnesau yn unig sydd yn dioddef o ganlyniad i'r argyfwng hwn, ond y bydd y gymuned wledig gyfan yn dioddef yn y pen draw? Er na fyddai neb yn dadlau na ddylem roi arian i'r cymunedau sydd ei angen fwyaf—fel sydd yn digwydd gyda Rhoi Cymunedau'n Gyntaf—rhaid inni hefyd ystyried sut y byddwn yn adfywio'r cymunedau gwledig sydd yn cael eu heffeithio mor ddrwg. A wnewch chi ystyried hynny a'm sicrhau heddiw y byddwch yn datblygu cynllun tebyg i adfywio ein cymunedau gwledig?

Michael German: Mae'n bwysig y gwnawn bopeth o fewn ein gallu i adfywio'r diwydiant twristiaeth, yn arbennig oherwydd effaith twristiaeth ar y gymuned wledig. Os bydd y diwydiant twristiaeth yn goroesi, bydd siopau, modurdaï a chlodwyr lleol yn

operates properly as before. That is why we have introduced measures, and I am considering further measures. I will report back to the Assembly in due course.

goroesi a bydd yr economi leol yn gweithredu'n gywir fel o'r blaen. Dyna pam y cyflwynasom fesurau, ac yr wyf yn ystyried mesurau pellach. Byddaf yn adrodd yn ôl i'r Cynulliad maes o law.

'Rhoi Cymru'n Gyntaf' (Effaith ar Fro Morgannwg)
'Putting Wales First' (Effect on the Vale of Glamorgan)

Q3 David Melding: Will the First Minister make a statement on how policies contained in 'Putting Wales First' are helping the Vale of Glamorgan? (OAQ11854)

Q3 David Melding: A wnaiff Prif Weinidog Cymru ddatganiad ar sut y mae'r polisiau a gynhwysir yn 'Rhoi Cymru'n Gyntaf' yn helpu Bro Morgannwg? (OAQ11854)

Michael German: The proposals contained in 'Putting Wales First' are aimed at benefitting people in the Vale of Glamorgan, and people throughout Wales. I also refer you to the answer I gave you last week to a similar question that you posed to me as Minister for Economic Development.

Michael German: Nod y cynigion a gynhwysir yn 'Rhoi Cymru'n Gyntaf' yw bod o fudd i bobl Bro Morgannwg, a phobl ledled Cymru. Fe'ch cyfeiraf hefyd at yr ateb a roddais ichi yr wythnos diwethaf i gwestiwn tebyg a ofynasoch imi fel y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd.

David Melding: You will know that patients waiting for orthopaedic treatment in the Vale of Glamorgan face vastly longer waiting times now than they have in the past. When can they expect to see some improvement?

David Melding: Gwyddoch fod cleifion sydd yn aros am driniaeth orthopedig ym Mro Morgannwg yn wynebu amseroedd aros llawer hwy yn awr nag yn y gorffennol. Pryd y gallent ddisgwyl gwelliant?

Michael German: I recognise that there is a major problem in the Vale of Glamorgan with the waiting lists for orthopaedic treatment. We are aware that the waiting lists are extremely long. A range of initiatives has been implemented to deal with that situation. The Assembly is asking all health authorities to draw up three-year plans to deal with the problem of waiting times for orthopaedic treatment across Wales. Four new orthopaedic consultants have been appointed in the Cardiff and Vale NHS Trust. This should go some way to alleviating the problem that you described.

Michael German: Cydnabyddaf fod problem fawr ym Mro Morgannwg gyda'r rhestrau aros ar gyfer triniaeth orthopedig. Yr ydym yn ymwybodol fod y rhestrau aros yn hir iawn. Rhoddwyd amryw o fentrau ar waith i ddelio â'r sefyllfa honno. Mae'r Cynulliad yn gofyn i bob awdurdod iechyd lunio cynlluniau tair-blynedd i ddelio â phroblem amseroedd aros ar gyfer triniaeth orthopedig ar draws Cymru. Penodwyd pedwar ymgynghorydd orthopedig newydd i Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro. Dylai hyn gyfrannu rhywfaint tuag at ddatrys y broblem a ddisgrifiwyd gennych.

Owen John Thomas: Cardiff International Airport is a major employer in the Vale of Glamorgan. Will you give a resumé of the work to date of the group set up to examine the airport's economic potential?

Owen John Thomas: Mae Maes Awyr Rhyngwladol Caerdydd yn un o brif gyflogwyr Bro Morgannwg. A roddwch grynodedb o'r gwaith a wnaethpwyd hyd yma gan y grŵp a sefydlwyd i ymchwilio i botensial economaidd y maes awyr?

Michael German: The group has not yet met. It was established only recently. As you know, the group's establishment was announced in April and, since then, all of us have been engaged in other matters relating

Michael German: Nid yw'r grŵp wedi cyfarfod eto. Dim ond yn ddiweddar y cafodd ei sefydlu. Fel y gwyddoch, cyhoeddwyd bod y grŵp yn cael ei sefydlu ym mis Ebrill ac, ers hynny, bu pob un ohonom ynghlwm â

to the general election.

Owen John Thomas: Shame.

Michael German: Oh, the general election is a shame. I am sorry about that. The group's purpose is to ensure that the airport acts as a catalyst for economic development throughout the whole of south Wales. It is our intention to look particularly at the airport's relationship with economic development across the piece. The group will take on board the views of a large range of people, including the role of Cardiff International Airport, with the business community and those who represent tourism in the area. I assure you that we regard this as a matter of great seriousness. We must ensure that the economic development of south Wales, and the airport's role within it, is understood by all the players concerned.

materion eraill yn ymwneud â'r etholiad cyffredinol.

Owen John Thomas: Trueni.

Michael German: O, mae'n drueni am yr etholiad cyffredinol. Mae'n ddrwg gennyf am hynny. Pwrpas y grŵp yw sicrhau bod y maes awyr yn gweithredu fel catalydd ar gyfer datblygu economaidd ledled de Cymru. Ein bwriad yw edrych yn benodol ar berthynas y maes awyr â datblygiad economaidd yn gyffredinol. Bydd y grŵp yn ystyried barn amrywiaeth eang o bobl, gan gynnwys rôl Maes Awyr Rhyngwladol Caerdydd, gyda'r gymuned fusnes a'r rhai sydd yn cynrychioli twristiaeth yn yr ardal. Fe'ch sicrhaf ein bod yn ystyried y mater hwn yn un difrifol iawn. Rhaid inni sicrhau bod datblygiad economaidd de Cymru, a rôl y maes awyr o fewn hynny, yn ddealladwy i bawb sydd yn ymwneud ag ef.

Mesurau Llywodraeth y DU (Dylanwad y Cynulliad) UK Government Bills (Assembly Influence)

Q4 Arweinydd yr Wrthblaid (Ieuan Wyn Jones): A wnaiff Prif Weinidog Cymru ddatganiad ar gyfleoedd y Cynulliad Cenedlaethol i ddylanwadu ar Fesurau arfaethedig Llywodraeth y DU? (OAQ11862)

Michael German: As the First Minister has said on numerous occasions, all relevant Government Bills should give the Assembly sufficient powers to develop policies that meet the needs of Wales. Our track record in influencing primary legislation is excellent and our aim is to continue building on last year's success to ensure that every legislative programme meets our needs and the needs of Wales.

Ieuan Wyn Jones: A gytunwch gyda bwriad y Llywodraeth newydd yn Llundain i breifateiddio rhan o'r gwasanaeth iechyd?

Michael German: As you know the decision on the matter of—

Alun Pugh: Point of order. That was a reference to the Government in London.

The Presiding Officer: Order. I did not hear

Q4 The Leader of the Opposition (Ieuan Wyn Jones): Will the First Minister make a statement on what scope the National Assembly has to influence forthcoming UK Government Bills? (OAQ11862)

Michael German: Fel y dywedodd Prif Weinidog Cymru ar sawl achlysur, dylai pob Mesur perthnasol gan y Llywodraeth roi pwerau digonol i'r Cynulliad ddatblygu polisiau a fydd yn diwallu anghenion Cymru. Mae ein llwyddiant o ran dylanwadu ar ddeddfwriaeth sylfaenol yn ardderchog a'n nod yw parhau i adeiladu ar lwyddiannau y llynedd i sicrhau bod pob rhaglen ddeddfwriaethol yn diwallu ein hanghenion ni ac anghenion Cymru.

Ieuan Wyn Jones: Do you agree with the new Government in London's plan to privatise part of the health service?

Michael German: Fel y gwyddoch, mae'r penderfyniad ar y mater o—

Alun Pugh: Pwynt o drefn. Yr oedd hynny yn gyfeiriad at y Llywodraeth yn Llundain.

Y Llywydd: Trefn. Ni chlywais unrhyw beth

anything that was out of order.

Michael German: I think that the reference was to which Government we are talking about. It was the Government of the United Kingdom.

The Presiding Officer: Order. The only new Government that I have recently observed to be elected in London is that headed by Prime Minister Tony Blair.

Michael German: There were two indicators in the answer that I gave you, Ieuan. The first was that we would be seeking to ensure, as we would with all Bills, that the maximum powers are given to the National Assembly, to have flexibility in operating the decisions in a Welsh way to suit the needs of the people of Wales, and the needs as expressed through the National Assembly. Secondly, the National Assembly is able to take its own view on these matters, as far as the legislation allows. I hope that the matter will prevail.

Ieuan Wyn Jones: Yr ydym wedi cyrraedd sefyllfa lle y gallai'r Llywodraeth yng Nghymru gymryd lein ychydig yn wahanol i'r Llywodraeth yn San Steffan—Llywodraeth y Deyrnas Unedig. A wnewch chi addo y bydd y Cabinet hwn, yn ei drafodaethau gydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru, Paul Murphy, yn ei wneud yn glir bod barn yng Nghymru na ddylid ar unrhyw gyfrif breifateiddio unrhyw ran o'r NHS a bod yn rhaid i farn Cymru gael ei lleisio'n glir gan Brif Weinidog Cymru?

Michael German: The views of the National Assembly Cabinet will be expressed to the Secretary of State for Wales, who will then forward to the Cabinet on any Bill that is to be published, before the Queen's Speech on 20 June.

Peter Black: When you discuss the contents of the Queen's Speech with the Secretary of State for Wales, will you ensure that St David's Day is made a public holiday in Wales?

Michael German: As you know, on 13 March, the Assembly approved the final legislative bid to the United Kingdom

a oedd allan o drefn.

Michael German: Credaf fod y cyfeiriad yn ymwneud â pha Lywodraeth yr ydym yn sôn amdani. Llywodraeth y Deyrnas Unedig ydoedd.

Y Llywydd: Trefn. Yr unig lywodraeth newydd y sylwais arni yn cael ei hethol yn Llundain yn ddiweddar yw'r un a arweinir gan y Prif Weinidog Tony Blair.

Michael German: Yr oedd dwy elfen i'r ateb a roddais ichi, Ieuan. Y cyntaf oedd y byddem yn ceisio sicrhau, fel gyda phob Mesur, y rhoddir y pwerau eithaf i'r Cynulliad Cenedlaethol, i gael hyblygrwydd i weithredu'r penderfyniadau mewn ffordd Gymreig i gydweddu ag anghenion pobl Cymru, a'r anghenion fel y cânt eu mynegi gan y Cynulliad Cenedlaethol. Yn ail, gall y Cynulliad Cenedlaethol ffurfio ei farn ei hun ar y materion hyn, cyn belled â phosibl o dan y ddeddfwriaeth. Gobeithiaf y bydd y mater yn parhau i fod felly.

Ieuan Wyn Jones: We have reached a situation where the Government in Wales could take a slightly different line to that of the Westminster Government—the UK Government. Will you promise that this Cabinet, in its negotiations with the Secretary of State for Wales, Paul Murphy, will make it clear that there is a view in Wales that no part of the NHS should be privatised under any circumstances and that the views of Wales should be clearly voiced by the First Minister?

Michael German: Caiff barn Cabinet y Cynulliad Cenedlaethol ei fynegi i Ysgrifennydd Gwladol Cymru, a fydd wedyn yn ei chyfleu i'r Cabinet ar unrhyw Fesur sydd i'w gyhoeddi, cyn Araith y Frenhines ar 20 Mehefin.

Peter Black: Pan drafodwch gynnwys Araith y Frenhines gydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru, a sicrhewch y pennir Dydd Gŵyl Dewi yn ddiwrnod o wyliau cyhoeddus yng Nghymru?

Michael German: Fel y gwyddoch, ar 13 Mawrth, cymeradwyodd y Cynulliad y cais deddfwriaethol terfynol i Lywodraeth y

Government. The four propositions included making St David's Day a bank holiday in Wales. We have already transmitted that view to the Secretary of State for Wales to be reinforced so that it receives the preferential treatment it deserves.

Deyrnas Unedig. Yr oedd y pedwar cynnig yn cynnwys pennu Dydd Gŵyl Dewi yn ŵyl y banc yng Nghymru. Yr ydym eisoes wedi cyfleu'r farn honno i Ysgrifennydd Gwladol Cymru i'w hatgyfnerthu fel y caiff y driniaeth freintiedig y mae'n ei haeddu.

Cyfarfodydd Cyhoeddus Aelodau'r Cabinet Cabinet Members' Public Engagements

Q5 Nick Bourne: Will the First Minister make publicly accessible the details of his Cabinet members' public engagements in their ministerial capacity? (OAQ11853)

Q5 Nick Bourne: A wnaiff Prif Weinidog Cymru sicrhau bod manylion cyfarfodydd cyhoeddus aelodau ei Gabinet yn rhinwedd eu swyddi fel Gweinidogion ar gael i'r cyhoedd? (OAQ11853)

Michael German: The Cabinet aims to inform all constituency Assembly Members, Members for Parliament and regional AM's as a matter of course when a Minister is visiting their constituencies in an official capacity. The First Minister does not intend to make public the itineraries of Cabinet Ministers as a matter of course. However, if a Minister attends a public engagement or meeting, this will be publicised.

Michael German: Mae'r Cynulliad yn anelu at hysbysu pob Aelod etholaethol o'r Cynulliad, Aelod Seneddol ac Aelodau rhanbarthol o'r Cynulliad fel mater o drefn pan fydd Gweinidog yn ymweld â'u hetholaethau i gyflawni dyletswydd swyddogol. Nid yw Prif Weinidog Cymru yn bwriadu mynd i'r arfer o sicrhau bod amserlenni Aelodau'r Cabinet ar gael i'r cyhoedd. Fodd bynnag, os bydd Gweinidog yn mynychu digwyddiad neu gyfarfod cyhoeddus, rhoddir cyhoedduswydd i hynny.

Nick Bourne: The Deputy First Minister will be aware—I copied correspondence to him—that I raised this issue specifically in connection with his visit in the company of the Liberal Democrat prospective parliamentary candidate to the Biognosis Society in Aberystwyth. No local AM's or MP's had been notified of the visit, let alone invited. In correspondence with Rhodri Morgan, he assured me that,

Nick Bourne: Bydd Dirprwy Brif Weinidog Cymru yn ymwybodol—anfonais gopi o ohebiaeth ato—imi godi'r mater hwn yn benodol mewn cysylltiad â'i ymweliad yng nghwmni darpar ymgeisydd seneddol y Democratiaid Rhyddfrydol â'r Gymdeithas Biognosis yn Aberystwyth. Ni hysbyswyd unrhyw AC nac AS lleol am yr ymweliad, heb sôn am estyn gwahoddiad iddynt. Mewn gohebiaeth â Rhodri Morgan, fe'm sicrhodd fod,

'a clear divide is being sought between officials and party activities so that, in future, neither political opponents, members of the public or the media can have any basis for concern over any confusion between the two functions which party leaders who are also Ministers carry out'.

'rhaniad clir yn cael ei geisio rhwng gweithgaredd swyddogion a gweithgaredd plaid fel na fyddai sail yn y dyfodol i wrthwynebwyr gwleidyddol, aelodau o'r cyhoedd na'r cyfryngau bryderu am unrhyw ddryswch rhwng y ddwy swyddogaeth a weithredir gan arweinwyr pleidiau sydd hefyd yn Weinidogion.'

To what extent are the new promised guidelines being implemented?

I ba raddau y gweithredir y canllawiau newydd a addawyd?

Michael German: There is a problem with your first point. The only people who

Michael German: Mae problem ynglŷn â'ch pwynt cyntaf. Yr unig bobl a wahoddais

accompanied me at my invitation were officials from my private office. The issue of those who invite themselves is a matter for them. As I have explained before—but you do not want to understand this point—the people who invite you can invite whomever they choose. In this case, they did so. That is why I met members of Plaid Cymru and the Green Party. I believe some Conservatives were also invited, as well as the Liberal Democrats. I met these people at the invitation of the Biognosis Society. Your argument falls. However, I reassure you that the issue of role separation is clear and will be undertaken.

Helen Mary Jones: To press you a little further on that Deputy First Minister, given your earlier remarks to Owen John Thomas about how busy you have been—too busy with the general election to get on with Cardiff International Airport issues—can you assure us that you have been doing the job for which you have been paid for the past four or five weeks? Were you successful in keeping your political activities and ministerial activities separate, because some of us are far from convinced?

The Presiding Officer: Order. Today's questions are not to the Deputy First Minister. The Deputy First Minister is answering on behalf of the First Minister.

Michael German: I will repeat my answer. It is clear that there is a distinction and it has been kept. In the last few weeks I have been successful in indicating some inward investment activity into Wales. You will hear about that in the near future, if those prospective talks are successful, as I believe they will be.

2:20 p.m.

Cysylltiadau Rhwng De a Gogledd Cymru North-South Communications

Q6 Brian Hancock: Has the First Minister had any recent discussion with partners in the business sector regarding the need for better north-south communications? (OAQ11868)

i ddod gyda mi oedd swyddogion o'm swyddfa breifat. Mater i'r unigolion dan sylw yw pwy sydd yn gwahodd eu hunain. Fel yr eglurais eisoes—ond nid ydych am ddeall y pwynt hwn—gall y bobl sydd yn eich gwahodd chi wahodd pwy bynnag y mynnant. Yn yr achos hwn, gwnaethant hynny. Dyna pam y cyfarfûm ag aelodau o Blaid Cymru a'r Blaid Werdd. Credaf i rai Ceidwadwr gael eu gwahodd hefyd, yn ogystal â'r Democratiaid Rhyddfrydol. Cyfarfûm â'r bobl hyn ar wahoddiad y Gymdeithas Biognosis. Nid yw eich dadl yn dal dŵr. Fodd bynnag, fe'ch sicrhaf fod y mater o wahaniaethu rhwng y ddwy rôl yn eglur ac y caiff ei weithredu.

Helen Mary Jones: I'ch pwysu ychydig ymhellach ar hynny Ddirprwy Brif Weinidog, o gofio eich sylwadau cynharach i Owen John Thomas ynglŷn â pha mor brysur y buoch—yn rhy brysur â'r etholiad cyffredinol i fwrw ymlaen â materion Maes Awyr Rhyngwladol Caerdydd—a allwch ein sicrhau y buoch yn gwneud y gwaith y cawsoch eich talu amdano yn ystod y pedair neu bump wythnos diwethaf? A lwyddoch i gadw eich gweithgareddau gwleidyddol a'ch gweithgareddau gweinidogol ar wahân, oherwydd mae rhai ohonom ymhell o gael ein hargyhoeddi?

Y Llywydd: Trefn. Nid yw'r cwestiynau heddiw ar gyfer y Dirprwy Brif Weinidog. Mae'r Dirprwy Brif Weinidog yn ateb ar ran Prif Weinidog Cymru.

Michael German: Ailadroddaf fy ateb. Mae'n amlwg fod gwahaniaeth ac fe'i cadwyd. Yn ystod yr wythnosau diwethaf, llwyddais i gyfeirio ychydig o weithgaredd mewnffuddsoddi i Gymru. Cewch glywed am hynny yn y dyfodol agos, os bydd y trafodaethau cychwynnol hynny yn llwyddiannus, fel y credaf y byddant.

Q6 Brian Hancock: A yw Prif Weinidog Cymru wedi cael unrhyw drafodaethau yn ddiweddar gyda phartneriaid yn y sector busnes ynghylch yr angen am gysylltiadau

gwell rhwng y de a'r gogledd? (OAQ11868)

Michael German: I have an ongoing dialogue with the business community, as you know. Improving transport links between north and south Wales is one of the Assembly's priorities. The issue—as you know because you were present—was raised at the last Business Partnership Council meeting in February as part of the discussion on the future transport framework for Wales. It was also raised at the consultation event on the national economic development strategy in Newtown on 11 May 2001.

Brian Hancock: Communication is extremely important to business, in north and south Wales, particularly in areas where a huge number of manufacturing jobs have been, or are about to be lost. What meetings have you had recently concerning communications in the south-east of Wales, particularly regarding the Gwent railway? That is of great interest to me. How soon can we have that?

Michael German: I chair the all-Wales steel taskforce executive group, which is considering the expenditure on the rescue package which will assist those who were made redundant by the Corus decision. As part of that decision, the issues of communication links between parts of south-east Wales and in particular, the railway you mentioned, were important matters. I reassure you that communication will continue to be an important matter and will be taken well into the framework of the discussion. As you are aware, that is proceeding according to the plans that I laid before the last meeting of the Economic Development Committee.

The Presiding Officer: Order. This question is about links between north and south Wales. I will take the Gwent railway to be part of such a link.

Peter Rogers: In your new role, you have become much more used to the distance between south and north Wales. I know that at one stage, you were considering using an aeroplane, but that that was aborted at the last minute. We have discussed the links between

Michael German: Yr wyf mewn cysylltiad parhaus â'r gymuned fusnes, fel y gwyddoch. Mae gwella cysylltiadau trafniadaeth rhwng de a gogledd Cymru yn un o flaenoriaethau'r Cynulliad. Codwyd y mater—fel y gwyddoch gan eich bod yn bresennol— yng nghyfarfod diwethaf y Pwyllgor Partneriaeth Busnes fis Chwefror fel rhan o'r drafodaeth ar fframwaith trafniadaeth i Gymru yn y dyfodol. Fe'i codwyd hefyd yn y digwyddiad ymgynghori ar y strategaeth datblygu economaidd genedlaethol yn Nhrenewydd ar 11 Mai 2001.

Brian Hancock: Mae cysylltiadau yn hynod o bwysig i fusnesau yng ngogledd a de Cymru, yn enwedig mewn ardaloedd lle y collwyd, neu sydd ar fin colli, nifer enfawr o swyddi gweithgynhyrchu. Pa gyfarfodydd a gawsoch yn ddiweddar yn ymwneud â chysylltiadau yn ne-ddwyrain Cymru, yn enwedig mewn perthynas â rheilffordd Gwent? Mae hynny o ddiddordeb mawr i mi. Pa mor gyflym y gallwn gyflawni hynny?

Michael German: Cadeirïaf grŵp gweithredol tasglu dur Cymru gyfan, sydd yn ystyried y gwariant ar y pecyn achub a fydd yn cynorthwyo'r rhai hynny a ddiswyddwyd o ganlyniad i benderfyniad Corus. Fel rhan o'r penderfyniad hwnnw, yr oedd cysylltiadau rhwng rhannau o dde-ddwyrain Cymru ac yn arbennig, y rheilffordd a grybwyllwyd gennych, yn faterion pwysig. Fe'ch sicrhaf y bydd cysylltiadau yn parhau i fod yn fater pwysig a chaiff ei ymgorffori'n drwyadl o fewn fframwaith y drafodaeth. Fel y gwyddoch, mae hwnnw'n mynd rhagddo yn unol â'r cynlluniau a gyflwynais yng nghyfarfod diwethaf y Pwyllgor Datblygu Economaidd.

Y Llywydd: Trefn. Mae'r cwestiwn hwn yn ymwneud â chysylltiadau rhwng de a gogledd Cymru. Cymeraf bod rheilffordd Gwent yn rhan o gysylltiad o'r fath.

Peter Rogers: Yn eich rôl newydd, daethoch yn llawer mwy cyfarwydd â'r pellter rhwng de a gogledd Cymru. Gwn eich bod, ar un adeg, yn ystyried defnyddio awyren, ond y penderfynwyd yn erbyn hynny ar y munud olaf. Yr ydym wedi trafod y cysylltiadau

north and south Wales for two years. Recently, the railways have introduced new timetables that have probably made travelling from north to south Wales worse. When will we take devolution forward and ensure that north Wales can communicate properly with south Wales?

Michael German: I will make two points. First, the transport framework that Sue Essex launched on 23 March with a consultation period that ran to 18 May sets the contexts in which decisions such as the one to which you refer, will be taken in future. We are analysing the responses to that consultation. That analysis will be included in the future, in the transport framework that the Minister for Environment will be pursuing.

On the railway links, it is important that you understand that the National Assembly is not powerless in these matters. We have done all that we can with the bidders for the Wales and the Borders franchise, to ensure that the views of the National Assembly are taken into account when it comes to pushing for better rail links between north and south. That has been a priority for us.

rhwng de a gogledd Cymru ers dwy flynedd. Yn ddiweddar, cyflwynodd y rheilffyrdd amserlenni newydd sydd, fwy na thebyg, wedi gwaethygu'r teithio o dde i ogledd Cymru. Pryd y gwnawn ddatblygu datganoli a sicrhau y gall gogledd Cymru gysylltu'n briodol â de Cymru?

Michael German: Gwnaf ddau bwynt. Yn gyntaf, mae'r fframwaith trafniadaeth a lansiwyd gan Sue Essex ar 23 Mawrth gyda chyfnod ymgynghori a barhaodd tan 18 Mai yn gosod y cyd-destunau, o fewn yr hyn y gwneir penderfyniadau, fel yr un y cyfeiriasoch ato, yn y dyfodol. Yr ydym yn dadansoddi'r ymatebion i'r ymgynghoriad hwnnw. Caiff y dadansoddiad hwnnw ei gynnwys yn y dyfodol, yn y fframwaith trafniadaeth y bydd Gweinidog yr Amgylchedd yn ei ddilyn.

O ran y cysylltiadau rheilffordd, mae'n bwysig eich bod yn deall nad yw'r Cynulliad Cenedlaethol yn ddi-rym yn y materion hyn. Yr ydym wedi gwneud popeth o fewn ein gallu gyda'r rhai a gyflwynodd gynigion am fasnachfaint Cymru a'r gororau, i sicrhau y caiff safbwyntiau'r Cynulliad Cenedlaethol eu hystyried pan bwysir am well cysylltiadau rheilffyrdd rhwng y gogledd a'r de. Bu hynny'n un o'n blaenoriaethau.

Hyrwyddo Delwedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru Promoting the Image of the National Assembly for Wales

Q7 William Graham: Will the First Minister make a statement on his role concerning the promotion of the image of the National Assembly for Wales? (OAQ11870)

Michael German: The First Minister has a responsibility to ensure that the policies and achievements of the government of the National Assembly are presented to the public as effectively as possible. It is on the success of these policies that the people of Wales will judge the National Assembly.

William Graham: In asking this question, I am trying to extract from the First Minister exactly what he is doing to promote the National Assembly in the interests of all the people of Wales. You have given me a rather flat answer. I am asking for concrete evidence of what has been done.

Q7 William Graham: A wnaiff Prif Weinidog Cymru ddatganiad ar ei waith yn hyrwyddo delwedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru? (OAQ11870)

Michael German: Mae gan Brif Weinidog Cymru gyfrifoldeb i sicrhau y caiff polisiau a chyflawniadau llywodraeth y Cynulliad Cenedlaethol eu cyflwyno i'r cyhoedd mewn ffordd mor effeithiol â phosibl. Ar lwyddiant y polisiau hyn y bydd pobl Cymru yn barnu'r Cynulliad Cenedlaethol.

William Graham: Wrth ofyn y cwestiwn hwn, yr wyf yn ceisio canfod gan y Prif Weinidog beth yn union y mae'n ei wneud i hyrwyddo'r Cynulliad Cenedlaethol er budd holl bobl Cymru. Yr ydych wedi rhoi ateb eithaf llipa imi. Gofynnaf am dystiolaeth gadarn o'r hyn a wnaethpwyd.

Michael German: About 950 press notices are issued each year, providing comprehensive information on government policies. The Assembly Government spends approximately £2.5 million per year on publicity, mostly on public information campaigns, such as health and road safety. All publicity campaigns are badged as the responsibility of the National Assembly, as are the numerous publications produced by the Assembly government. You will also be aware of the workload of visits and public appearances.

You may be interested to know that the redesigned Assembly website has succeeded in attracting over 43,000 users each week to the English-language site. That is an increase of 14,000 per week since its launch in early March.

Rhodri Glyn Thomas: Efallai y gallaf helpu'r Dirprwy Brif Weinidog gyda'i esboniad, drwy gyfeirio at draethawd Dai Smith a atodwyd i'r adroddiad 'Diwylliant Cytûn'. Dywed Dai Smith yn ei draethawd

'Y gwir yw na fydd y Cynulliad fel arteffact gwleidyddol yn tyfu'n gorff aeddfed a chymdeithasol angenrheidiol oni all gysylltu'n ddiwylliannol â'r bobl.'

Beth y mae'r weinyddiaeth yn ei wneud i sicrhau'r cysylltiad hwnnw yn hytrach na thrafod y math o strwythurau y soniodd Michael German amdanynt?

Michael German: The involvement and engagement of young people in the Assembly's work is important and in this respect I applaud the work of the education service in the Office of the Presiding Officer. If we do not assist young people to understand the new democratic regime in Wales, they will not be able to understand how this is taken forward. The Institute of Welsh Affairs praised the Assembly for getting to grips with the foot and mouth disease crisis and for taking a lead and proving that it was more than a talking shop. In practical terms, this Assembly is being recognised as having played a part in

Michael German: Cyhoeddir tua 950 o ddatganiadau i'r wasg bob blwyddyn, gan ddarparu gwybodaeth gynhwysfawr ar bolisiau'r llywodraeth. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn gwario tua £2.5 miliwn y flwyddyn ar gyhoeddusrwydd, yn bennaf ar ymgyrchoedd gwybodaeth gyhoeddus, fel iechyd a diogelwch ar y ffyrdd. Nodir mai cyfrifoldeb y Cynulliad Cenedlaethol yw'r holl ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd, ynghyd â'r cyhoeddiadau niferus a gynhyrchir gan lywodraeth y Cynulliad. Byddwch hefyd yn ymwybodol o'r baich gwaith o ran ymweliadau ac ymddangosiadau cyhoeddus.

Efallai y bydd gennych ddi-ddordeb i wybod bod gwefan y Cynulliad a ailgynlluniwyd wedi llwyddo i ddenu dros 43,000 o ddefnyddwyr yr wythnos i'r wefan Saesneg. Mae hwnnw'n gynnydd o 14,000 yr wythnos ers ei lansio ddechrau mis Mawrth.

Rhodri Glyn Thomas: Perhaps I can assist the Deputy First Minister with his explanation, by referring to Dai Smith's essay that was appended to the 'A Culture in Common' report. Dai Smith states in his essay that

'The reality will be that the Assembly as a political artefact will not fully emerge as mature and a social necessity unless it makes its own cultural connection with the people.'

What is the administration doing to secure that connection rather than discussing the type of structures that Michael German mentioned?

Michael German: Mae cyfraniad a chysylltiad pobl ifanc â gwaith y Cynulliad yn bwysig ac yn y cyd-destun hwn, cymeradwyaf waith y gwasanaeth addysg yn Swyddfa'r Llywydd. Os na fyddwn yn cynorthwyo pobl ifanc i ddeall y gyfundrefn ddemocrataidd newydd yng Nghymru, ni fyddant yn gallu deall sut y caiff ei datblygu. Cymeradwyodd y Sefydliad Materion Cymraeg y Cynulliad am fynd i'r afael ag argyfwng clwy'r traed a'r genau ac am arwain y ffordd a phrofi ei fod yn fwy na siop siarad. Yn ymarferol, cydnabyddir bod y Cynulliad hwn wedi cyfrannu at newid bywydau pobl Cymru.

changing the lives of the people of Wales.

Effaith Treialon Cnydau a Addaswyd yn Enetig Effects of Genetically Modified Crop Trials

Q8 Richard Edwards: Following the decision not to pursue a prohibition notice for the trials of genetically modified crops in Mathry, Pembrokeshire will the First Minister make a statement on the effects of such trials on the health, environment, economy and tourism in the local area, and whether he will have discussions with the Secretary of State about seeking a moratorium? (OAQ11859)

Michael German: The proposed farm scale evaluations of genetically-modified maize at Mathry have been suspended indefinitely. The First Minister and the Cabinet welcome that decision.

Richard Edwards: As you say, the trials will not continue at Mathry, at least for this year, because of community solidarity in opposition to the trials and not because of any action taken by this Assembly, despite its much-vaunted aspiration to keep Wales GM-free. In view of that aspiration, will you show some courage and take the initiative—perhaps through a joint-ministerial committee, if not through the Secretary of State for Wales—to address what is clearly a democratic deficit and press for an indefinite moratorium on trials taking place in Wales?

Michael German: The public response to GM crops and food demonstrates an uncertainty and suspicion that GM crops are unclean, unsafe and cause pollution which is particularly important in the context of Pembrokeshire, where tourism plays such an important part. It is clear that this Assembly has taken a major step in this matter. Our policy is the most restrictive approach possible within the existing legislation. As you know, the Assembly's prohibition notice that was issued under Article 16 has now triggered a response that has to come from all other European Union member states as well as the UK. That has provided this Assembly with an opportunity to take its legitimate and

Q8 Richard Edwards: Yn dilyn y penderfyniad i beidio â bwrw ymlaen i osod gwaharddiad ar gynnal treialon ar gnydau a addaswyd yn enetig ym Mathri, Sir Benfro, a wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar effaith treialon o'r fath ar iechyd, yr amgylchedd, yr economi a thwristiaeth yn yr ardal leol, ac a yw wedi cael trafodaethau gyda'r Ysgrifennydd Gwladol ynghylch ceisio cael moratoriwm? (OAQ11859)

Michael German: Cafodd yr asesiadau fferm gyfan arfaethedig o india-corn a addaswyd yn enetig ym Mathri eu gohirio am gyfnod amhenodol. Mae'r Prif Weinidog a'r Cabinet yn croesawu'r penderfyniad hwnnw.

Richard Edwards: Fel y dywedwch, ni fydd y treialon yn parhau ym Mathri, am eleni o leiaf, oherwydd bod y gymuned yn gadarn eu gwrthwynebiad i'r treialon ac nid oherwydd unrhyw gamau a gymerwyd gan y Cynulliad hwn, er gwaethaf ei ddyhead tra ymffrostgar i sicrhau bod Cymru yn rhydd o gnydau a addaswyd yn enetig. Yng ngoleuni'r dyhead hwnnw, a ddangoswch rywfaint o ddewrder a chymryd y cam—drwy gyfrwng y cydbwyllgor gweinidogion o bosibl, os nad drwy gyfrwng Ysgrifennydd Gwladol Cymru—i fynd i'r afael â'r hyn sydd yn amlwg yn ddiffyg democrataidd a phwyso am foratoriwm amhenodol ar gynnal treialon yng Nghymru?

Michael German: Mae ymateb y cyhoedd i gnydau a bwyd a addaswyd yn enetig yn dangos ansicrwydd ac amheuaeth bod cnydau a addaswyd yn enetig yn fudr, yn beryglus ac yn achosi llygredd sydd yn arbennig o bwysig yng nghyd-destun Sir Benfro, lle y mae twristiaeth yn chwarae rôl mor bwysig. Mae'n amlwg bod y Cynulliad hwn wedi cymryd cam mawr yn y mater hwn. Ein polisi ni yw'r ymagwedd fwyaf cyfyngol posibl o fewn y ddeddfwriaeth bresennol. Fel y gwyddoch mae hysbysiad gwahardd y Cynulliad a gyhoeddwyd o dan Erthygl 16 bellach wedi ysgogi ymateb sydd yn gorfod dod oddi wrth holl aelod wladwriaethau eraill yr Undeb Ewropeaidd yn ogystal â'r DU.

principled concerns directly to the European Commission. We have clearly shown that we are working according to the spirit and mood of the people of Wales and this Assembly. We have placed this matter on the European stage where the decision will eventually lie. We have been able to take action as an Assembly for Wales.

Alun Cairns: If Wales is to be marketed and branded with a clean, green image and the Deputy First Minister has already said that we are acting according to the spirit and mood of the people of Wales, does he agree that by approving GM crops within Wales, the UK Government is not acting according to the spirit and mood of the Assembly, which seeks to represent the views of the people of Wales?

Michael German: I am not here to answer for another Government. However, I will answer questions related to the Assembly's role. We have identified grounds on which we can act to safeguard the integrity of organic and conventional production in Wales. That important step was undertaken by giving regulatory force to the establishment of separation distances between GM and organic crops through Section 110 notices under the Environmental Protection Act 1990. That ensured that this Assembly took this matter to Europe via the UK Government. That gives the Assembly the opportunity to express its concerns at a European level, which is important.

Mae hynny wedi rhoi cyfle i'r Cynulliad gyflwyno ei bryderon cyfreithiol ac egwyddorol yn unionyrchol gerbron y Comisiwn Ewropeaidd. Yr ydym wedi dangos yn glir ein bod yn gweithio yn unol ag ysbryd a theimladau pobl Cymru a'r Cynulliad hwn. Yr ydym wedi gosod y mater hwn ar y llwyfan Ewropeaidd a fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol. Yr ydym wedi gallu cymryd camau fel Cynulliad i Gymru.

Alun Cairns: Os bwriedir marchnata a rhoi delwedd lân, werdd i Gymru ac mae'r Dirprwy Brif Weinidog eisoes wedi dweud ein bod yn gweithredu yn unol ag ysbryd a theimladau pobl Cymru, a gytuna, drwy gymeradwyo cynydau a addaswyd yn enetig yng Nghymru, nad yw Llywodraeth y DU yn gweithredu yn unol ag ysbryd a theimladau'r Cynulliad, sydd yn anelu at gynrychioli safbwyntiau pobl Cymru?

Michael German: Nid fy nghyfrifoldeb i yw ateb dros Lywodraeth arall. Fodd bynnag, atebaf gwestiynau sydd yn ymwneud â rôl y Cynulliad. Yr ydym wedi nodi seiliau y gallwn weithredu arnynt er mwyn diogelu cywirdeb cynnyrch organig a chonfensiynol yng Nghymru. Cymerwyd y cam pwysig hwnnw drwy roi grym rheoliadol i'r gwaith o sefydlu pellterau gwahanu rhwng cynydau a addaswyd yn enetig a chnydau organig drwy hysbysiadau Adran 110 o dan Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Sicrhaodd hynny fod y Cynulliad hwn yn mynd â'r mater hwn i Ewrop drwy Lywodraeth y DU. Mae hynny'n rhoi cyfle i'r Cynulliad fynegi ei bryderon ar lefel Ewropeaidd, sydd yn bwysig.

Lle Cymru yn y Byd Wales in the World

Q9 Kirsty Williams: Has the First Minister had discussions with the Secretary of State for Wales on the place of Wales in the world? (OAQ11871)

Michael German: There have been ongoing discussions with the Secretary of State for Wales and his officials on Wales in the world and the UK Government's role in promoting Wales abroad. Raising Wales's profile overseas is a key priority for the Cabinet. We

Q9 Kirsty Williams: A yw Prif Weinidog Cymru wedi cael trafodaethau gydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru ynghylch lle Cymru yn y byd? (OAQ11871)

Michael German: Cafwyd trafodaethau parhaus gydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru a'i swyddogion ynghylch lle Cymru yn y byd a rôl Llywodraeth y DU wrth hyrwyddo Cymru dramor. Mae gwella delwedd Cymru dramor yn brif flaenoriaeth ar gyfer y

are working with a range of other public sector bodies to develop a co-ordinated approach at an all-Wales level to enhance our international profile. The Cabinet has also established a sub-committee on Wales in the World, which will develop and drive forward a full programme of activities in this area. We will continue to explore new opportunities and exploit existing ones to promote Wales.

2:30 p.m.

Kirsty Williams: Tourism operators in Brecon and Radnorshire have suffered severe losses in income due to the foot and mouth disease epidemic. What steps will the administration take to redouble its efforts to promote Wales as a first class tourism destination to mainland Europe, and the vital United States market?

Michael German: I met the British Tourist Authority chief executive and senior officials two weeks ago to reinforce the message that Wales needs to be viewed as a potentially high quality product market in the markets to which you refer. As you know, the biggest markets for Wales, outside the UK, are Belgium, the Netherlands and Germany. In the last two weeks, the British Tourist Authority, on our behalf, has mail-shot thousands of Dutch people with a leaflet about Wales, explaining that we are open for business and demonstrating Wales's beauty.

We will continue to work with the United States of America and Canada. I gave a range of interviews and hosted a dinner in Toronto for tourism writers to express that Wales is open for business. We must do what we can externally to recover, but, principally, we must ensure that we do what we can in the United Kingdom, because Wales's principal markets are in the United Kingdom. That is why the recent television advertising programme across the United Kingdom portrayed people enjoying themselves in Wales and enjoying the product, which is Wales. We have a great job to do, and I hope that the increased investment that we are putting into tourism will ensure that that

Cabinet. Yr ydym yn gweithio gydag ystod o gyrff sector cyhoeddus eraill i ddatblygu ymagwedd gydgysylltiedig ar lefel Cymru gyfan er mwyn gwella ein delwedd ryngwladol. Mae'r Cabinet hefyd wedi sefydlu isbwyllgor ar Gymru yn y Byd, a fydd yn datblygu ac yn gweithredu rhaglen lawn o weithgareddau yn y maes hwn. Byddwn yn parhau i ymchwilio i gyfleoedd newydd ac yn amlygu rhai presennol er mwyn hyrwyddo Cymru.

Kirsty Williams: Mae gweithredwyr twristiaeth yn Aberhonddu a Sir Faesyfed wedi dioddef colledion difrifol mewn incwm o ganlyniad i epidemig clwy'r traed a'r genau. Pa gamau a gymerir gan y weinyddiaeth i ddyblu ei hymdrechion i hyrwyddo Cymru fel cyrchfan dwristiaeth o'r safon uchaf i dir mawr Ewrop, a marchnad hanfodol yr Unol Daleithiau?

Michael German: Cefais gyfarfod â phrif weithredwr ac uwch swyddogion Awdurdod Twristiaeth Prydain bythefnos yn ôl er mwyn atgyfnerthu'r neges bod angen edrych ar Gymru fel marchnad gynnyrch a allai fod o safon uchel yn y marchnadoedd y cyfeiriwch atynt. Fel y gwyddoch, y prif farchnadoedd i Gymru, y tu allan i'r DU, yw Gwlad Belg, yr Iseldiroedd a'r Almaen. Yn y pythefnos diwethaf, mae Awdurdod Twristiaeth Cymru, ar ein rhan, wedi anfon taflen am Gymru at filoedd o bobl yn yr Iseldiroedd, yn egluro ein bod ar agor i fusnes ac yn dangos harddwch Cymru.

Byddwn yn parhau i weithio gydag Unol Daleithiau America a Chanada. Rhoddais nifer o gyfweiliadau a chynhaliats ginio yn Toronto i ysgrifenywyr twristiaeth er mwyn mynegi bod Cymru ar agor i fusnes. Rhaid inni wneud popeth o fewn ein gallu yn allanol er mwyn gwella, ond, yn bennaf, rhaid inni sicrhau ein bod yn gwneud popeth o fewn ein gallu yn y Deyrnas Unedig, oherwydd bod prif farchnadoedd Cymru yn y Deyrnas Unedig. Dyna pam yr oedd y rhaglen hysbysebu ddiweddar ar y teledu ar draws y deyrnas Unedig yn dangos pobl yn mwynhau eu hunain yng Nghymru ac yn mwynhau'r cynnyrch, sef Cymru. Mae gennym lawer o waith i'w wneud, a gobeithiaf y bydd y

bears fruit.

buddsoddiad uwch a wnawn mewn twristiaeth yn sicrhau y bydd hynny'n dwyn ffrwyth.

Janet Davies: What steps has the Government of Wales taken to establish official channels through which representations can be made on behalf of Wales concerning the deadly international arms trade?

Janet Davies: Pa gamau y mae Llywodraeth Cymru wedi eu cymryd i sefydlu sianeli swyddogol ar gyfer gwneud sylwadau ar ran Cymru mewn perthynas â'r fasnach arfau ryngwladol beryglus?

Michael German: The Wales in the World sub-committee has had this issue on its extensive agenda. There are people who share your view. Our ethical approach to whatever we do will remain paramount. I am pleased that you have raised this issue. Such activities transcend what you would normally expect of regional governments in Europe, and of the Government of Wales in promoting Wales's place in the world. I am grateful for that question.

Michael German: Bu'r mater hwn ar agenda eang isbwyllgor Cymru yn y Byd. Mae pobl sydd yn rhannu eich safbwynt. Bydd ein hymagwedd foesegol at beth bynnag a wnawn yn parhau i fod o'r pwys mwyaf. Yr wyf yn falch eich bod wedi codi'r mater hwn. Mae gweithgareddau o'r fath yn mynd y tu hwnt i'r hyn y byddech yn ei ddisgwyl fel arfer gan lywodraethau rhanbarthol yn Ewrop, a chan Lywodraeth Cymru wrth hyrwyddo lle Cymru yn y byd. Yr wyf yn ddiolchgar am y cwestiwn hwnnw.

Deddfwriaeth Sylfaenol Primary Legislation

Q10 Pauline Jarman: What plans does the Cabinet have to propose primary legislation for the UK Government to include in its legislative plans this year? (OAQ11869)

Q10 Pauline Jarman: Pa gynlluniau sydd gan y Cabinet i gynnig deddfwriaeth sylfaenol i Lywodraeth y DU ei chynnwys yn ei chynlluniau deddfwriaethol y flwyddyn hon? (OAQ11869)

Michael German: I refer you to the Queen's Speech debate in Plenary on 13 March 2001, in which the Cabinet proposed a series of items for specific measures for inclusion in this year's legislative programme.

Michael German: Fe'ch cyfeiriaf at ddadl Araith y Frenhines yn y Cyfarfod Llawn ar 13 Mawrth 2001, pan gynigiodd y Cabinet gyfres o eitemau ar gyfer camau penodol i'w cynnwys yn y rhaglen ddeddfwriaethol eleni.

Pauline Jarman: The recently published Liberal Democrat manifesto stated that it would abolish tuition fees. What success have you had within the Government of Wales's Cabinet in this matter, in light of the new Labour Westminster Government's indication that tuition fees are here to stay? Under these circumstances, will you call for the full legislative powers relating to tuition fees to be devolved to Wales in forthcoming UK Government Bills?

Pauline Jarman: Datganodd maniffesto'r Democratiaid Rhyddfrydol a gyhoeddwyd yn ddiweddar y byddai'n diddymu ffioedd dysgu. Pa lwyddiant a gawsoch yng Nghabinet Llywodraeth Cymru ynglŷn â'r mater hwn, yng ngoleuni'r arwyddion gan Lywodraeth Lafur newydd San Steffan y bydd ffioedd dysgu yn parhau? O dan yr amgylchiadau hyn, a wnewch chi alw am ddatganoli'r pwerau deddfwriaethol llawn mewn perthynas â ffioedd dysgu i Gymru mewn Mesurau Llywodraeth y DU yn y dyfodol?

Michael German: First, on tuition fees, you will have to wait until tomorrow to see the

Michael German: Yn gyntaf, o ran ffioedd dysgu, bydd yn rhaid ichi aros tan yfory i

Education and Lifelong Learning Committee's publication on this matter. Secondly, the Cabinet will consider in the near future what the Government does, and what we do as the Government of Wales for the next legislative programme. This matter must be dealt with shortly, and concluded by the end of the year.

weld cyhoeddiad y pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes ar y mater hwn. Yn ail, bydd y Cabinet yn penderfynu yn y dyfodol agos ar yr hyn y bydd y Llywodraeth yn ei wneud, a'r hyn y byddwn ni'n ei wneud fel Llywodraeth Cymru ar gyfer y rhaglen ddeddfwriaethol nesaf. Rhaid mynd i'r afael â'r mater cyn bo hir, a dod i gasgliad erbyn diwedd y flwyddyn.

Datganiad Busnes Business Statement

The Minister for Assembly Business (Andrew Davies): Members will wish to be aware that I will move a procedural motion on Thursday to bring forward the no-named day motion tabled by John Marek on 7 June to elect Eleanor Burnham to the Members' pension scheme in place of Christine Humphreys.

Y Trefnydd (Andrew Davies): Bydd yr Aelodau am wybod y byddaf yn cyflwyno cynnig trefniadol ddydd Iau i ddod â'r cynnig heb ddyddiad trafod a gyflwynwyd gan John Marek ar 7 Mehefin i ethol Eleanor Burnham i gynllun pensiwn yr Aelodau yn lle Christine Humphreys yn ei flaen.

Business for the next three weeks is as set out in this week's business statement, which Members will find on the Chamberweb. In particular, Members will wish to note that the Secretary of State for Wales, Paul Murphy MP, will make a statement in Plenary on 26 June on the Queen's Speech.

Bydd y busnes ar gyfer y tair wythnos nesaf fel yr amlinellir yn natganiad busnes yr wythnos hon, y gall yr Aelodau ddod o hyd iddo ar We'r Siambr. Yn benodol, bydd yr Aelodau am nodi y bydd Ysgrifennydd Gwladol Cymru, Paul Murphy AS, yn gwneud datganiad yn y Cyfarfod Llawn ar 26 Mehefin ar Araith y Frenhines.

On the advice of the Business Committee this morning the Deputy Presiding Officer has determined, in accordance with Standing Order 22.5, that the following items of subordinate legislation need not be referred to subject committees: the Change of Category of Maintained Schools (Wales) Regulations 2001, the Education (Foundation Body) (Wales) Regulations 2001, the Learning and Skills Act 2000 (Commencement No. 4) (Wales) Order 2001 and the Agricultural Subsidies (Appeals) (Wales) Regulations 2001.

Ar gyngor y Pwyllgor Busnes y bore yma mae'r Dirprwy Lywydd wedi penderfynu, yn unol â Rheol Sefydlog 22.5, nad oes angen cyfeirio'r eitemau canlynol o isddeddfwriaeth i'r pwyllgorau pwnc: Rheoliadau Newid Categori Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2001, Rheoliadau Addysg (Corff Sefydlu) (Cymru) 2001, Gorchymyn Deddf Dysgu a Sgiliau (Cychwyn Rhif 4) 2001 a Rheoliadau Cymorthdaliadau Amaethyddol (Apeliadau) (Cymru) 2001.

As I indicated earlier to the Business Committee, this afternoon I will propose a procedural motion under Standing Order 6.10 to consider the statement on the carers implementation plan as item 11 on today's agenda. A copy of the statement will be placed on the intranet and internet as usual.

Fel y nodais yn gynharach yn y Pwyllgor Busnes, y prynhawn yma byddaf yn cynnig cynnig trefniadol o dan Reol Sefydlog 6.10 i ystyried y datganiad ar y cynllun gweithredu gofalwyr fel eitem 11 ar yr agenda heddiw. Rhoddir copi o'r datganiad ar y fewnwyd a'r rhyngwyd fel arfer.

The Presiding Officer: I will take that

Y Llywydd: Byddaf yn ymdrin â'r cynnig

procedural motion immediately after this business statement.

A oes gwrthwynebiadau i'r datganiad busnes?

I see that at least 10 Members object to the business statement. Therefore I call on the Minister for Assembly Business to formally propose the business statement, and then for one Member from each political group to respond. The Minister can then reply before I call a vote.

Andrew Davies: I propose that

the Assembly adopts the business statement.

Ieuan Wyn Jones: Andrew, a ydych yn cofio inni wneud cais, wythnosau yn ôl, am ddadl ar oblygiadau'r adroddiad a gyflwynwyd i Gyd-Bwyllgor Addysg Cymru a soniodd am Aelodau o'r Cynulliad Cenedlaethol, a Dirprwy Brif Weinidog Cymru yn benodol? Gwrthodwyd y cais am ddadl y pryd hynny. Ymddengys bod pawb yn cael trafod cynnwys yr adroddiad a'i oblygiadau ar wahân i Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol. Mae copi o'r adroddiad bellach yn Llyfrgell y Cynulliad. O dan yr amgylchiadau, a wnewch ailystyried ein cais am ddadl er mwyn i ni gael cyfle i gyfrannu at y drafodaeth? Byddai'n gyfle, nid yn unig i drafod dyfodol un o Weinidogion y Cynulliad, ond hefyd ddyfodol CBAC, sydd yn gorff pwysig yng Nghymru.

William Graham: Minister we urge you again, as we have done consistently each week over the last few weeks, to hold a debate on this matter. It is of urgent public importance and should be debated in this Chamber. We ask you to reconsider and come forward with proposals to that effect.

Andrew Davies: The First Minister made our position extremely clear on this matter, as Plaid Cymru and Conservative Members know. He does not regard a debate on this issue as being appropriate at this time, while it has been referred for consideration by the police. I understand that a proposal was put to the Presiding Officer for an urgent debate.

trefniadol hwnnw yn syth ar ôl y datganiad busnes hwn.

Are there objections to the business statement?

Gwelaf fod o leiaf 10 Aelod yn gwrthwynebu'r datganiad busnes. Felly galwaf ar y Trefnydd i gynnig y datganiad busnes yn swyddogol, ac yna i un Aelod o bob grŵp gwleidyddol ymateb. Yna, gall y Gweinidog ateb cyn imi alw am bleidlais.

Andrew Davies: Cynigiaf fod

y Cynulliad yn derbyn y datganiad busnes.

Ieuan Wyn Jones: Andrew, do you recall that we made a request, weeks ago, for a debate on the ramifications of the report made to the Welsh Joint Education Committee, which mentioned Members of the National Assembly, and the Deputy First Minister in particular? You refused the request for a debate at that time. It seems that everyone is allowed to discuss the report's contents and implications, except for Members of the National Assembly. There is now a copy of the report in the Assembly's Library. Under these circumstances, will you reconsider our request for a debate so that we are all given an opportunity to contribute to the discussion? It would be an opportunity, not only to discuss the future of an Assembly Minister, but also the future of the WJEC, which is an important body in Wales.

William Graham: Weinidog, pwyswn arnoch unwaith eto, fel y gwnaethom yn gyson bob wythnos dros yr ychydig wythnosau diwethaf, i gynnal dadl ar y mater hwn. Mae'n fater sydd o'r pwys mwyaf i'r cyhoedd a dylid cynnal dadl arno yn y Siambr hon. Gofynnwn ichi ailystyried a chyflwyno cynigion i'r perwyl hwnnw.

Andrew Davies: Gwnaeth y Prif Weinidog ein safbwynt ar y mater hwn yn hollol glir, fel y gŵyr Aelodau Plaid Cymru a'r Ceidwadwyr. Nid yw'n ystyried ei bod yn briodol cynnal dadl ar y mater hwn ar hyn o bryd, tra ei fod yn cael ei ystyried gan yr heddlu. Deallaf y cyflwynwyd cynnig i'r Llywydd am ddadl ar frys. Cytunwn â

We agree with the Presiding Officer's ruling that it is not a matter of urgency, while being a matter of importance. Therefore we do not feel that tabling a debate on this important issue is appropriate at this time, while it is being considered by the police. Until the police report on those considerations, for the sake of natural justice, it is inappropriate for us to discuss the matter.

dyfarniad y Llywydd nad yw hwn yn fater brys, er ei fod yn fater o bwys. Felly ni chredwn fod cyflwyno dadl ar y mater pwysig hwn yn briodol ar hyn o bryd, tra ei fod yn cael ei ystyried gan yr heddlu. Hyd nes y ceir adroddiad gan yr heddlu ar yr ystyriaethau hynny, er cyfiawnder naturiol, mae'n amhriodol inni drafod y mater.

Cynnig: O blaid 25 , Ymatal 0, Yn erbyn 20
Motion: For 25, Abstain 0, Against 20

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, Ron
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hutt, Jane
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bourne, Nick
Cairns, Alun
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Graham, William
Hancock, Brian
Jarman, Pauline
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Lloyd, David
Melding, David
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Thomas, Owen John
Wigley, Dafydd
Williams, Phil

Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.

2:40 p.m.

Cynnig Trefniadol **Procedural Motion**

The Minister for Assembly Business Y Trefnydd (Andrew Davies): Cynigiau fod
(Andrew Davies): I propose that

the National Assembly, under Standing Order No. 6.10, allows the making of a statement on the Carers Wales implementation plan later today, which is contrary to the normal order of business.

y Cynulliad Cenedlaethol, o dan Reol Sefydlog Rhif 6.10, yn caniatáu datganiad ar gynllun gweithredu Gofalwyr Cymru heddiw, sydd yn groes i'r drefn fusnes arferol.

Cynnig: O blaid 46, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Motion: For 46, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Ron
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Wigley, Dafydd
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

**Pwynt o Drefn
Point of Order**

Ieuan Wyn Jones: Pwynt o drefn. **Ieuan Wyn Jones:** Point of order. I listened carefully to your remarks, Presiding Officer, when Helen Mary Jones addressed questions to the First Minister when, in reality, the Deputy First Minister was deputising on his

yn dirprwyo ar ei ran. Cyfyd hynny gwestiwn arwyddocaol, sef, o dan ba amgylchiadau y mae'r Dirprwy Brif Weinidog yn atebol i'r Cynulliad? Hynny yw, a oes gan yr Aelodau, dan unrhyw amgylchiadau, hawl i holi'r dirprwy yn rhinwedd ei swydd fel Dirprwy Brif Weinidog?

Y Llywydd: Nid wyf yn ymwybodol o unrhyw Reol Sefydlog sydd yn caniatáu i'r Dirprwy Brif Weinidog ateb cwestiynau ar ei rôl fel Dirprwy Brif Weinidog. Byddai modd ei holi yn rhinwedd ei swydd fel Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd, gyda chwestiwn atodol wedi ei eirio'n ofalus, am ei gyfrifoldebau fel Dirprwy Brif Weinidog. Heblaw am hynny, yr unig berson a all ateb cwestiynau am faterion yn ymwneud â'r Dirprwy Brif Weinidog, wrth gwrs, yw Prif Weinidog Cymru. Y pwynt yr oeddwn yn ceisio ei wneud oedd nad yw'n briodol gofyn cwestiynau i'r Dirprwy Brif Weinidog am ei rôl fel Dirprwy Brif Weinidog tra'i fod yn ateb cwestiynau'n ffurfiol ar ran Prif Weinidog Cymru.

behalf. This raises a significant question, namely, under what circumstances is the Deputy First Minister accountable to the Assembly? In other words, do the Members, under any circumstances, have the right to question the deputy in his capacity as Deputy First Minister?

The Presiding Officer: I am not aware of any Standing Order that allows for the Deputy First Minister to answer questions on his role as Deputy First Minister. It would be possible to question him as Minister for Economic Development, in a carefully worded supplementary question, on his responsibilities as Deputy First Minister. That aside, the only person who can answer questions on matters concerning the Deputy First Minister is, of course, the First Minister. The point that I was trying to make was that it is not appropriate to address questions to the Deputy First Minister on his role as Deputy First Minister when he is formally answering questions on behalf of the First Minister.

Cymeradwyo Rheoliadau'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (Gwin) (Cymru) 2001 Approval of the Common Agriculture Policy (Wine)(Wales) Regulations 2001

The Minister for Rural Affairs (Carwyn Jones): I propose that

the National Assembly considers the principle of the Common Agriculture Policy (Wine) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 1 May 2001. (NDM680)

I propose that

the National Assembly

1. considers the report of the Legislation Committee which has not identified under Standing Order No. 11.5 any matters for concern in the draft Order, the Common Agriculture Policy (Wine) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 8 May 2001; and

2. approves that the Order is made in accordance with the draft laid in the Table Office on 1 May 2001 and the memorandum of corrections laid in Table Office on 21 May

Y Gweinidog dros Faterion Gwledig (Carwyn Jones): Cynigiau fod

y Cynulliad Cenedlaethol, yn ystyried egwyddorion Rheoliadau Polisi Amaethyddiaeth Cyffredin (Gwin) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 1 Mai 2001. (NDM680)

Cynigiau fod

y Cynulliad Cenedlaethol

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater o dan Reol Sefydlog Rhif 11.5 sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Rheoliadau Polisi Amaethyddiaeth Cyffredin (Gwin) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 8 Mai 2001; a

2. yn cymeradwyo bod y Gorchymyn yn cael ei wneud yn unol â'r drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 1 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y

2001. (NDM681)

It gives me great pleasure to uncork the first wine regulations placed before the National Assembly. The regulations before the Assembly implement European obligations on the common organisation of the market in wine, which is a harmonised area of EU law. They revoke and re-enact existing regulations through amendments and provide for the enforcement in Wales of common European standards in the production and marketing of wine. These changes have been brought about by the creation of a reformed EU wine regime agreed under the Agenda 2000 CAP Initiative.

The rules of that regime are among the broadest and most complex in the common agriculture policy. Not only do the rules cover market support and intervention agreements designed to tackle surpluses and low prices, they also cover more technical matters specific to the wine production and marketing related sector. As UK wine production is not in surplus, and nor is it likely to be in future, the market support measures are not relevant to us. However, all rules on production and marketing apply to the UK.

The EU wine regulations divide the wine growing area of the EU into zones according to soil, climate and terrain. The UK belongs to Zone A, together with Luxembourg, most of Germany, Holland and Belgium. Light, still wine produced in the EU is categorised as either table wine, which includes regional wine made from hybrid varieties of grapes, or, if it meets certain stringent requirements and is made from pure vine varieties, it is classed as quality wine. The EU regime sets down the standards for the production and marketing of those two types of wine. The aim of the new regime is align production more closely with demand in the European Union. It places less reliance on intervention and simplifies legislation in that field.

Swyddfa Gyflwyno ar 21 Mai 2001.
(NDM681)

Pleser o'r mwyaf imi yw cyflwyno'r rheoliadau gwin cyntaf i'w cyflwyno gerbron y Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r rheoliadau gerbron y Cynulliad yn gweithredu rhwymedigaethau Ewropeaidd ar drefniant cyffredin y farchnad win, sydd yn faes cytûn o gyfraith yr UE. Maent yn diddymu ac yn ailfabwysiadu rheoliadau presennol drwy welliannau ac yn caniatáu i safonau Ewropeaidd cyffredin wrth gynhyrchu a marchnata gwin gael eu gorfodi yng Nghymru. Deilliodd y newidiadau hyn o greu cyfundrefn win ddiwygiedig yr UE y cytunwyd arni o dan Fenter Polisi Amaethyddol Cyffredin Agenda 2000.

Mae rheolau'r gyfundrefn honno ymhlith y rhai ehangaf a'r rhai mwyaf cymhleth o fewn y polisi amaethyddol cyffredin. Nid yn unig y mae'r rheolau yn cwmpasu cefnogaeth y farchnad a chytundebau ymyrraeth a gynlluniwyd i fynd i'r afael â gwarged a phrisiau isel, maent hefyd yn cwmpasu materion mwy technegol sydd yn ymwneud yn benodol â'r sector cynhyrchu gwin a marchnata cysylltiedig. Gan nad oes gwarged cynhyrchu gwin yn y DU, ac nad yw hynny'n debygol yn y dyfodol, nid yw mesurau cynnal y farchnad yn berthnasol i ni. Fodd bynnag, mae'r holl reolau ar gynhyrchu a marchnata yn berthnasol i'r DU.

Mae rheoliadau gwin yr UE yn rhannu ardal dyfu gwin yr UE yn ardaloedd gwahanol yn ôl pridd, hinsawdd a thir. Mae'r DU yn perthyn i Ardal A, ynghyd â Lwcsembwrg, y rhan fwyaf o'r Almaen, yr Iseldiroedd a Gwlad Belg. Caiff gwin ysgafn, llonydd a gynhyrchir yn yr UE ei gategorieddio naill ai fel gwin bwrdd, sydd yn cynnwys gwin rhanbarthol a wneir o fathau hybrid o rawnwin, neu, os bydd yn bodloni rhai gofynion llym ac wedi ei wneud o fathau pur o winwydd, caiff ei ddisbarthu fel gwin o safon. Mae cyfundrefn yr UE yn gosod y safonau ar gyfer cynhyrchu a marchnata'r ddau fath o win. Nod y gyfundrefn newydd yw cyfateb cynhyrchiant yn agosach i'r galw yn yr Undeb Ewropeaidd. Dibynna lai ar ymyrraeth ac mae'n sylhau deddfwriaeth yn y maes hwnnw.

In essence, these new regulations will allocate powers of inspection and enforcement of the EU standards for winemaking, excluding labelling, which will follow later once the Commissioner has published the detailed rules. They will prescribe offences and penalties for breeches of those rules. The regulations also specify the areas of Wales that are currently permitted to produce quality wine as defined in the rules. This does not mean that areas outside those specified are automatically barred from participating in the quality wine scheme. New areas can be designated if certain conditions are met. However, I assure Assembly Members that all Welsh counties that currently have a registered vineyard are included in the regulations.

These regulations will be enforced by the Wine Standards Board, which is an executive non-departmental body. The Department for the Environment, Food and Rural Affairs is its major sponsor. The Board will report to the National Assembly in relation to its activities in Wales. The regulations do not place additional requirements on producers as Welsh production is low and the legislation will not have a significant impact. While the regulations will have a marginal effect in Wales, they will ensure that the trade has the necessary legislative framework to carry out its activities. More importantly, they will enable the enforcement bodies to control the sale of wine not conforming to European Community provisions. These proposals have been the subject of extensive consultation with industry bodies and other interested parties and have generally been welcomed.

Rhodri Glyn Thomas: Fel yr awgrymodd Carwyn wrth gyflwyno'r rheoliadau hyn, mae hwn yn faes cyfyngedig ar hyn o bryd yng Nghymru. Serch hynny, yr ydym yn sylweddoli bod gwinlannoedd yng Nghymru sydd yn datblygu enw da. Mae'n bwysig, felly, iddynt gael eu cydnabod fel ardaloedd sydd yn cynhyrchu gwin o safon. Fodd bynnag, mae arwyddocâd ehangach i hyn. Yr wyf yn siŵr y byddai Carwyn yn cytuno bod brandio a labelu cynnyrch o Gymru a sicrhau ei fod o'r ansawdd uchaf posibl yn cynnig

Yn ei hanfod, bydd y rheoliadau newydd hyn yn dyrannu pwerau archwilio a gorfodi safonau'r UE ar gyfer cynhyrchu gwin, ac eithrio labelu, a fydd yn dilyn yn ddiweddarach ar ôl i'r Comisiynydd gyhoeddi'r rheolau manwl. Byddant yn rhagnodi troseddau a chosbau ar gyfer torri'r rheolau hynny. Mae'r rheoliadau hefyd yn nodi'r ardaloedd yng Nghymru y caniateir iddynt gynhyrchu gwin o safon ar hyn o bryd yn unol â diffiniad y rheolau. Nid yw hyn yn golygu bod yr ardaloedd y tu allan i'r rhai a nodir yn cael eu gwahardd yn awtomatig rhag cymryd rhan yn y cynllun gwin o safon. Gellir pennu ardaloedd newydd os bodlonir amodau arbennig. Fodd bynnag, sicrhaf Aelodau'r Cynulliad y caiff pob sir yng Nghymru sydd yn meddu ar winllan gofrestredig ar hyn o bryd ei chynnwys yn y rheoliadau.

Gorfodir y rheoliadau hyn gan y Bwrdd Safonau Gwin, sydd yn gorff gweithredol anadrannol. Yr Adran dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig yw ei brif noddwr. Bydd y Bwrdd yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol mewn perthynas â'i weithgareddau yng Nghymru. Nid yw'r rheoliadau yn gosod gofynion ychwanegol ar gynhyrchwyr oherwydd bod cynhyrchiant Cymru yn isel ac ni chaiff y ddeddfwriaeth effaith sylweddol. Er mai effaith ymylol a gaiff y rheoliadau yng Nghymru, byddant yn sicrhau bod gan y fasnach y fframwaith deddfwriaethol angenrheidiol i gyflawni ei gweithgareddau. Yn bwysicach, byddant yn galluogi'r cyrff gorfodi i reoli gwerthiant gwin nad yw'n cydymffurfio â darpariaethau'r Gymuned Ewropeaidd. Bu'r cynigion hyn yn destun ymgynghoriad eang gyda chyrrff y diwydiant a phartion eraill â diddordeb ac fe'u croesawyd yn gyffredinol.

Rhodri Glyn Thomas: As Carwyn suggested when presenting these regulations, this is currently a limited field in Wales. Nevertheless, we realise that there are vineyards in Wales that are developing a good reputation. Therefore, it is important that they are recognised as areas that produce quality wine. However, there is a broader significance to this. I am sure that Carwyn would agree that branding and labelling produce from Wales and ensuring that it is of the highest quality possible provides a way

ffordd ymlaen i bob cynnyrch o Gymru. Gobeithio y gwelwn gynnydd yn y cyflenwad gwin sydd yn cael ei gynhyrchu yng Nghymru ac y bydd gwin sydd â label o Gymru yn cael ei gydnabod fel gwin o safon uchel. Mae'n rhoi cyfle inni sicrhau bod cynnyrch o Gymru o'r ansawdd uchaf posibl a'i fod yn cael ei farchnata a'i hyrwyddo ledled Ewrop a'r byd. Mae gan y Cynulliad rôl a chyfrifoldeb penodol i sicrhau bod hyn yn digwydd a bod cynnyrch o Gymru yn cael ei gydnabod drwy Ewrop. Yr ydym yn croesawu'r rheoliadau ar y sail hynny.

Mick Bates: I join Rhodri in welcoming these regulations. Yet again, we find that we have a quality Welsh product. All Welsh vineyards will now be subject to the same regulations. I note the Minister's words that wine is not in surplus, therefore, there is great potential for the industry in Wales. We want the wine to be labelled and promoted as a quality product from Wales, which will, in turn, bring more prosperity. The Liberal Democrats welcome these regulations.

Peter Rogers: The Welsh Conservatives also welcome these regulations. Branding is important for the future of any product in Wales and we wholeheartedly agree with it.

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar egwyddor y Gorchymyn.

forward for all Welsh produce. We hope to see an increase in wine production in Wales and that wine bearing a Welsh label will be recognised as being of a high standard. It gives us an opportunity to ensure that Welsh produce is of the highest possible quality and is marketed and promoted across Europe and the world. The Assembly has a specific role and responsibility to ensure that this occurs and that Welsh produce is recognised throughout Europe. On that basis, we welcome the regulations.

Mick Bates: Ymunaf â Rhodri wrth groesawu'r rheoliadau hyn. Unwaith eto, gwelwn fod gennym gynnyrch o safon yng Nghymru. Bellach, bydd pob gwinllan yng Nghymru yn destun yr un rheoliadau. Dyfynnaf eiriau'r Gweinidog na cheir gwarged o win, felly, mae potensial mawr i'r diwydiant yng Nghymru. Dymunwn i'r gwin gael ei labelu a'i farchnata fel cynnyrch o safon o Gymru, a fydd, yn ei dro, yn dod â mwy o ffyniant. Mae'r Democratiaid Rhyddfrydol yn croesawu'r rheoliadau hyn.

Peter Rogers: Mae Ceidwadwyr Cymru yn croesawu'r rheoliadau hyn hefyd. Mae brandio yn bwysig ar gyfer dyfodol unrhyw gynnyrch yng Nghymru ac yr ydym yn cytuno'n llwyr â hyn.

The Presiding Officer: We will now vote on the principle of the Order.

*Cynnig: O blaid 40, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 40, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Ron
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
Graham, William

Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Richards, Rod
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar y cynnig i gymeradwyo'r Gorchymyn. **The Presiding Officer:** We will now vote on the motion to approve the Order.

*Cynnig: O blaid 44, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 44, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Ron
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Gareth

Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Peter
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Melding, David
 Middlehurst, Tom
 Neagle, Lynne
 Randerson, Jenny
 Richards, Rod
 Ryder, Janet
 Sinclair, Karen
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Owen John
 Williams, Kirsty
 Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
 Motion carried.*

2:50 p.m.

Cymeradwyo Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2001 Approval of the Contaminated Land (Wales) Regulations 2001

The Minister for Environment (Sue Essex): I propose that

the National Assembly considers the principle of the Contaminated Land (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 1 May 2001. (NDM682)

I also propose that

the National Assembly

1. considers the report of the Legislation Committee which has not identified under Standing Order No. 11.5 any matters for concern in the draft Order, the Contaminated Land (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001; and

2. approves that the Order is made in accordance with the draft laid in the Table Office on 1 May 2001 and the memorandum of corrections laid in the Table Office on 23 May 2001. (NDM683)

I will explain a little about the regulations and why they are being introduced. Unfortunately, we have a large legacy of contaminated land in Wales. It is estimated that it amounts to about 4,000 hectares. To give this figure some perspective, that is

Y Gweinidog dros yr Amgylchedd (Sue Essex): Cynigiaf fod

y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried egwyddorion Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 1 Mai 2001. (NDM682)

Cynigiaf hefyd fod

y Cynulliad Cenedlaethol

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater o dan Reol Sefydlog Rhif 11.5 sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001; a

2. yn cymeradwyo bod y Gorchymyn yn cael ei wneud yn unol â'r drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 1 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 23 Mai 2001. (NDM683)

Esboniaf ychydig am y rheoliadau a pham y cânt eu cyflwyno. Ysywaeth, mae gennym waddol fawr o dir halogedig yng Nghymru. Amcangyfrifir ei fod gymaint â tua 4,000 hectar. I roi rhywfaint o bersbectif i'r ffigur hwn, mae hynny'n gyfwerth â 10,000 o gaeau

equivalent to 10,000 football pitches, which is, if you can picture that, a very large area and gives you an idea of the scale of the problem. This is a waste of precious land in Wales. These regulations set out our determination to tackle this contamination and allow the recycling of land by enabling it to be reused. That is an important principle that will allow contaminated brownfield sites to be brought back into use.

We have inherited this situation as a result of activities in the past, when environmental concerns were a low priority, regimes far less strict and environmental knowledge was minimal. I trust that we are now in a situation whereby we will not repeat past mistakes. Knowledge has advanced considerably and we understand better, if not completely, the harmful effects of contamination on health and the environment and the downside of sterilisation of land.

These regulations are long overdue. They will place new responsibilities on local authorities and the Environment Agency to work together. The regulations will define contamination and they set out the several categories of contaminated land, which are the same as those in England. They also require local authorities to identify where sites exist and prepare a register. The regulations also seek to determine what clean-up of land is required. Local authorities and the Environment Agency will carry out an assessment of the contamination and what needs to be done to overcome it and, in doing so, will identify those responsible for the land. Where there is significant harm to health or the environment, the regulations allow the serving of remediation notices. There is an appeals mechanism for this. This is, essentially, based on the principle that the polluter pays, albeit applied retrospectively. Local authorities have 15 months to prepare their plans for dealing with contamination, in line with the Environment Agency, which will be responsible for special sites. Funding has been made available to local authorities and the Environment Agency for this activity.

The new regime will draw together the essential skills of the Environment Agency

pêl-droed, sydd, os gallwch ddychmygu hynny, yn ardal fawr iawn ac mae'n rhoi syniad i chi o faint y broblem. Mae hyn yn wastraff o dir gwerthfawr yng Nghymru. Noda'r rheoliadau hyn ein penderfyniad i fynd i'r afael â'r halogiad hwn a chaniatáu i'r tir gael ei ailgylchu drwy ei alluogi i gael ei aildefnyddio. Mae honno'n egwyddor bwysig a fydd yn galluogi i safleoedd tir llwyd halogedig gael eu defnyddio eto.

Etifeddasom y sefyllfa hon o ganlyniad i weithgareddau yn y gorffennol, pan roddwyd blaenoriaeth isel i bryderon amgylcheddol, pan nad oedd y systemau hanner mor llym a phan oedd gwybodaeth amgylcheddol yn brin. Hyderaf ein bod bellach mewn sefyllfa lle na fyddwn yn ailadrodd camgymeriadau'r gorffennol. Bu datblygiad sylweddol mewn gwybodaeth a bellach yr ydym yn deall yn well, os nad yn llwyr, effeithiau difaol halogiad ar iechyd a'r amgylchedd ac anfanteision diheintio tir.

Bu disgwyl mawr am y rheoliadau hyn. Byddant yn rhoi cyfrifoldebau newydd ar awdurdodau lleol ac Asiantaeth yr Amgylchedd i gydweithio. Bydd y rheoliadau yn diffinio halogiad a nodant yr amrywiol categorïau o dir halogedig, sydd yr un fath â'r rheini yn Lloegr. Gofynnant hefyd i'r awdurdodau lleol nodi lle mae'r safleoedd yn bodoli a pharatoi cofrestr. Mae'r rheoliadau hefyd yn ceisio penderfynu sut y dylid glanhau'r tir. Bydd yr awdurdodau lleol ac Asiantaeth yr Amgylchedd yn cynnal asesiad o'r halogiad a'r hyn sydd angen ei wneud i'w oresgyn ac, wrth wneud hynny, yn nodi'r rhai sydd yn gyfrifol am y tir. Lle ceir niwed sylweddol i iechyd neu i'r amgylchedd, mae'r rheoliadau yn galluogi i rybuddion adfer gael eu gweithredu. Ceir proses apelio ar gyfer hyn. Mae hyn, yn y bôn, yn seiliedig ar yr egwyddor mai'r llygrwr a fydd yn talu, er y caiff hyn ei gymhwysu wedi'r digwyddiad. Caiff awdurdodau lleol 15 mis i baratoi eu cynlluniau ar gyfer mynd i'r afael â halogiad, yn unol ag Asiantaeth yr Amgylchedd, a fydd yn gyfrifol am safleoedd arbennig. Rhoddwyd arian i'r awdurdodau lleol ac Asiantaeth yr Amgylchedd ar gyfer y gweithgaredd hwn.

Bydd y system newydd yn tynnu sgiliau hanfodol Asiantaeth yr Amgylchedd a'r

and the unitary councils in Wales, to approach the problem of contaminated land uniformly and consistently. That will be especially so where special sites are concerned. We have consulted on these regulations, and a large majority supports their introduction. The regulations will make an important contribution in bringing valuable land back into use, both where there is potential for development and for environmental improvements. I commend the regulations to the Assembly.

Pauline Jarman: I declare an interest as a member of Rhondda Cynon Taff County Borough Council.

These regulations came into force in England on 1 April 2000. On 17 May 2000, a statement of opinion was tabled by Geraint Davies, Jocelyn Davies and myself, asking for the regulations to be commenced in Wales, as they would provide a coherent strategy for identifying, assessing and remediating historically contaminated land and for assigning liability on the basis of the principle that the polluter should pay. These regulations contain measures that would require the remediation of contaminated land that blights Wales, especially the industrial wastelands left following the demise of the coal industry. It is disappointing that the Order to bring these measures into force in Wales comes before us more than a year after its introduction in England, as the legislation which the regulations commence has been in place since 1990. Nonetheless, we welcome their introduction. The land released by the closure of Corus plants will fall into this category. That company is a polluter that must pay when these regulations come into force on 1 July.

Christine Chapman: While I welcome this Order, I seek clarification on its effect on the continuing problems associated with the Phurnacite plant at Abercwmboi in my constituency. I am aware that discussions have been ongoing for many years, both with the First Minister and the Secretary of State for Wales. Nevertheless, we are still at an impasse. When it closed down 11 years ago, the plant was the worst industrial polluter in Britain—a record of which none of us should

cynghorau unedol yng Nghymru ynghyd, i fynd i'r afael â'r broblem o dir halogedig yn unffurf a chyson. Bydd hynny'n arbennig o wir gyda safleoedd arbennig. Yr ydym wedi ymgynghori ar y rheoliadau hyn, ac mae'r mwyafrif helaeth o blaid eu cyflwyno. Bydd y rheoliadau hyn yn gwneud cyfraniad pwysig wrth sicrhau yr ailddefnyddir tir gwerthfawr, lle ceir potensial ar gyfer datblygu a gwella'r amgylchedd. Cymeradwyaf y rheoliadau i'r Cynulliad.

Pauline Jarman: Datganaf fuddiant fel aelod o Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf.

Daeth y rheoliadau hyn i rym yn Lloegr ar 1 Ebrill 2000. Ar 17 Mai 2000, cyflwynwyd datganiad barn gan Geraint Davies, Jocelyn Davies a minnau, yn gofyn am gychwyn y rheoliadau yng Nghymru, gan y byddent yn darparu strategaeth gydlynol ar gyfer nodi, asesu ac ailgyfryngu tir a halogwyd yn hanesyddol ac ar gyfer neilltuo rhwymedigaeth ar sail yr egwyddor mai'r llygrwr ddylai dalu. Mae'r rheoliadau hyn yn cynnwys mesurau a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol i adfer tir halogedig sydd yn diffeithio Cymru, yn enwedig y tiroedd gwastraff diwydiannol segur yn dilyn tranc y diwydiant glo. Mae'n siomedig nodi bod y Gorchymyn sydd yn gweithredu'r mesurau hyn yng Nghymru ger ein bron fwy na blwyddyn wedi iddo gael ei gyflwyno yn Lloegr, oherwydd bod y ddeddfwriaeth y mae'r rheoliadau yn ei gweithredu wedi bod mewn grym ers 1990. Er hyn, croesawn eu cyflwyniad. Bydd y tir a ryddheir yn sgîl cau gweithfeydd Corus yn y categori hwn. Mae'r cwmni hwnnw'n llygrwr a rhaid iddo dalu pan ddaw'r rheoliadau hyn i rym ar 1 Gorffennaf.

Christine Chapman: Er y croesawaf y Gorchymyn hwn, ceisiaf gael eglurhad ar ei effaith ar y problemau parhaus sydd yn gysylltiedig â gwaith Phurnacite yn Abercwmboi yn fy etholaeth. Yr wyf yn ymwybodol y cynhelid trafodaethau dros sawl blwyddyn, gyda Phrif Weinidog Cymru ac Ysgrifennydd Gwladol Cymru. Serch hynny, yr ydym yn parhau i fod mewn cyfyngder. Pan gafodd ei gau 11 mlynedd yn ôl, y ffatri oedd llygrwr diwydiannol

be proud—and the remaining contaminated waste is still on the people of Abercwmboi's doorstep. Until remediation work is finished on the site, the people of Abercwmboi and the Cynon Valley will continue to be affected by its legacy and to be concerned about it. Many fear possible health problems as a result. Sue mentioned that such land could be used for economic regeneration. If we can sort that out, there is a great deal of potential benefit for areas such as the Cynon Valley.

I welcome the fact that the WDA has recently set up a steering group that involves the Environment Agency. It will help to create constructive dialogue between all the key agencies involved and find a mutually agreed solution to the problem. I welcome this progress, but we must ensure that it gains momentum. I draw the Assembly's attention to this today, so that this move will be given our full support and resources will be provided to deal with this blight on the Cynon Valley.

David Davies: We will, of course, support these important regulations because we are strongly committed to any legislation that will improve the environment. At the moment, there is huge pressure to build houses and factories on greenbelt areas, much of which is coming from the Assembly. This legislation, however, will enable more development to take place on brownfield sites. I take issue with the suggestion that low environmental standards were inherited from a previous government. That was a cheap attempt to make a political point on an issue that has cross-party consensus. By and large, there has been a significant improvement in environmental standards under successive governments over the last 30 years, as more knowledge became available about the impact of substances on the environment.

Much has already been done, and this legislation is a step forward. As my colleague pointed out, it has come a year too late. It also does not commit to targeting development on brownfield sites, which would make a stronger economic case for

gwaethaf Prydain—record na ddylai unrhyw un ohonom ymfalchïo ynddi—ac mae'r gwastraff halogedig sydd yn weddill yn dal i fod ar garreg drws pobl Abercwmboi. Nes y caiff y gwaith adfer ei orffen ar y safle, bydd pobl Abercwmboi a Chwm Cynon yn parhau i gael eu heffeithio gan ei waddol ac yn parhau i bryderu amdano. Mae llawer yn ofni'r posibilrwydd o broblemau iechyd o ganlyniad iddo. Soniodd Sue y gellid defnyddio tir o'r fath ar gyfer adfywio economaidd. Os gallwn ddatrys hynny, mae llawer iawn o fanteision posibl i ardaloedd fel Cwm Cynon.

Croesawaf y ffaith bod y WDA yn ddiweddar wedi sefydlu grŵp llywio sydd yn cynnwys Asiantaeth yr Amgylchedd. Bydd o gymorth i greu deialog adeiladol ymysg yr holl asiantaethau allweddol sydd yn cymryd rhan a chanfod ateb y gall y ddwy ochr gytuno arno i'r broblem. Croesawaf y cynnydd hwn, ond rhaid inni sicrhau bod ganddo fomentwm. Tynnaf sylw'r Cynulliad at hyn heddiw, er mwyn i'r symudiad hwn gael ein cefnogaeth lawn ac y darperir adnoddau i fynd i'r afael â'r aflwydd hwn ar Gwm Cynon.

David Davies: Wrth gwrs, byddwn yn cefnogi'r rheoliadau pwysig hyn oherwydd ein bod yn llwyr ymrwymedig i unrhyw ddeddfwriaeth a fydd yn gwella'r amgylchedd. Ar hyn o bryd, ceir pwysau anferth i adeiladu tai a ffatrïoedd mewn ardaloedd llain glas, a daw llawer ohono gan y Cynulliad. Bydd y ddeddfwriaeth hon, fodd bynnag, yn galluogi mwy o ddatblygiad ar safleoedd tir llwyd. Gwrthwynebaf yr awgrym yr etifeddwyd safonau amgylcheddol isel gan lywodraeth flaenorol. Ymdrech wael oedd honno i gyflwyno pwynt gwleidyddol ar fater sydd â chonsensus trawsbleidiol. At ei gilydd, cafwyd gwelliant sylweddol yn y safonau amgylcheddol o dan lywodraethau olynol dros y 30 mlynedd diwethaf, wrth i fwy o wybodaeth ddod yn wybyddus am effaith sylweddau ar yr amgylchedd.

Gwnaethpwyd llawer eisoes, ac mae'r ddeddfwriaeth hon yn gam ymlaen. Fel y nododd fy nghyd-Aelod, mae blwyddyn yn rhy hwyr. Hefyd nid yw'n ymrwymo i dargedu datblygiadau ar safleoedd tir llwyd, a fyddai'n cyflwyno achos economaidd cryfach

development in those areas. However, we hope that that will come soon. If it does, I will not blame it on previous governments. This legislation is a step in the right direction. It does not go the whole way, but we will fully support it as a step in the right direction.

Mick Bates: The Welsh Liberal Democrats consider this to be progress that will improve the environmental status of Wales. Despite the objections raised, I am more interested in the implementation and monitoring of the process to ensure that the land is reclaimed and returned to good health. Therefore, in welcoming these regulations, I look forward to seeing how their implementation will proceed, for the benefit of people who live near or on these sites. I hope that the Minister will ensure that reports and detailed analysis on how this contamination is being removed from Wales will be forthcoming.

The Minister for Environment (Sue Essex): I will respond to the points individually. On Pauline Jarman's point about the time taken to introduce this legislation, it is regrettable that it has taken so long. However, the Environmental Protection Division has been under huge pressure and has been under-resourced. We are now strengthening that division because it has had to deal with so many events: floods, the fuel crisis and foot and mouth disease among others. That, perhaps, reflects that we have not resourced environment altogether. We now understand more about the importance of environmental issues to health and economic development. I hope that we recognise that in the Assembly and that resources will be provided.

3:00 p.m.

I know how hard Christine Chapman has campaigned to bring the site at Abercwmboi back into use. It is a good example of how our industrial heritage has left a huge residue of problems. I feel for the residents of Abercwmboi who have struggled to come to terms with the situation. If memory serves me, there were differing opinions on the best remediation process for the site. However,

dros ddatblygiadau yn yr ardaloedd hynny. Fodd bynnag, gobeithiwn y daw hynny'n fuan. Os daw, ni fyddaf yn beio llywodraethau blaenorol. Mae'r ddeddfwriaeth hon yn gam i'r cyfeiriad cywir. Nid yw'n datrys y broblem yn llwyr, ond byddwn yn ei gefnogi'n llawn fel cam i'r cyfeiriad cywir.

Mick Bates: Cred Democratiaid Rhyddfrydol Cymru fod hyn yn ddatblygiad a fydd yn gwella statws amgylcheddol Cymru. Er y gwrthwynebiadau a godwyd, mae gennyf fwy o ddiddordeb mewn cyflawni a monitro'r broses i sicrhau y caiff y tir ei adennill ac y bydd yn dychwelyd i gyflwr da. Felly, wrth groesawu'r rheoliadau hyn, edrychaf ymlaen at weld sut y cânt eu cyflawni, er budd pobl sydd yn byw ger neu ar y safleoedd hyn. Gobeithio y bydd y Gweinidog yn sicrhau bod adroddiadau a dadansoddiad manwl ar sut y caiff yr halogiad hwn ei ddileu yng Nghymru yn ymddangos.

Y Gweinidog dros yr Amgylchedd (Sue Essex): Ymatebaf i'r pwyntiau yn unigol. Ar bwynt Pauline Jarman ynghylch yr amser a gymerwyd i gyflwyno'r ddeddfwriaeth hon, mae'n resyn i hyn gymryd cyhyd. Fodd bynnag, bu Is-adran Diogelu'r Amgylchedd o dan bwysau aruthrol ac ni chafodd ddigon o adnoddau. Yr ydym bellach yn cryfhau'r is-adran honno oherwydd ei bod wedi gorfod ymdrin â chymaint o ddigwyddiadau: llifogydd, yr argyfwng tanwydd a chlwyr traed a'r genau ymysg eraill. Efallai bod hynny'n adlewyrchu nad ydym wedi rhoi digon o adnoddau i'r amgylchedd. Bellach yr ydym yn deall mwy am bwysigrwydd materion amgylcheddol o ran iechyd a datblygu economaidd. Gobeithio y byddwn yn cydnabod hynny yn y Cynulliad ac y caiff adnoddau eu darparu.

Gwn pa mor galed y bu Christine Chapman yn ymgyrchu i sicrhau y caiff y safle yn Abercwmboi ei ddefnyddio eto. Mae'n enghraifft dda o sut y mae ein treftadaeth ddiwydiannol wedi gadael llu o broblemau ar ei hôl. Teimlaf drueni dros drigolion Abercwmboi sydd wedi brwydro i ddod i delerau â'r sefyllfa. Os cofiaf yn iawn, cafwyd gwahaniaeth barn ynghylch y broses

Christine is right to say that these regulations will be meaningless unless they can deal with situations like that, where the site is close to the community and is sterilising land that should be brought back to beneficial use. In that respect, Abercwmboi must be one of the most important sites to tackle, although there are many such important sites in Wales. As Christine said, these sites have economic potential. Local authorities must work with the Environment Agency in preparing their plans, in which the economical potential of re-using the land must feature prominently.

David Davies was unnecessarily defensive. I did not have the last Tory Government in mind when referring to past activities. If I had, I would have said so honestly. I was talking about mistakes that were made over several centuries. I will not blame the Tories for all of them; just for 99 per cent of them. In the post-election spirit, I would not dream of rubbing anything in. *[Interruption.]* Why not? It is because I am a generous kind of soul. I was not referring to the last Tory Government. I was referring to an industrial legacy that we inherited a long time ago. David need not be so prickly about it.

It is important that we address Mick's point about implementation. As well as undertaking definition, locating the contaminated land and assessing what must be done with it, we must progress implementation. There are organisations in Wales, such as the WDA, that have huge reservoirs—excuse the pun—of knowledge, skills and expertise. We should be able to put that to the best use and, working with local government and the Environment Agency, work through those registers and prioritise. We must prioritise to bring contaminated land back into use.

The Assembly will not stand back and say that this is all down to local authorities and the Environment Agency. A seminar is being held next month, which we are supporting. We must support local government and the

adfer orau ar gyfer y safle. Fodd bynnag, mae Christine yn gywir pan ddywed na fydd pwrpas i'r rheoliadau hyn os na allant fynd i'r afael â sefyllfaoedd fel hynny, lle mae'r safle'n agos i'r gymuned ac yn diheintio tir y dyldid ei aildddefnyddio'n fuddiol. Yn hynny o beth, rhaid mai Abercwmboi yw un o'r safleoedd pwysicaf i fynd i'r afael â hwy, er bod llawer o safleoedd pwysig o'r fath yng Nghymru. Fel y dywedodd Christine, mae potensial economaidd i'r safleoedd hyn. Rhaid i'r awdurdodau lleol weithio ag Asiantaeth yr Amgylchedd wrth baratoi eu cynlluniau, lle mae'n rhaid i botensial economaidd aildddefnyddio'r tir fod yn amlwg.

Yr oedd David Davies yn amddiffynol heb fod angen. Nid oeddwn yn meddwl am y Llywodraeth Doriaidd ddiwethaf wrth gyfeirio at weithgareddau'r gorffennol. Pe byddwn yn meddwl hynny, byddwn wedi dweud hynny'n onest. Siarad yr oeddwn am gamgymeriadau a wnaethpwyd dros ganrifoedd lawer. Ni feiaf y Toriaid am bob un ohonynt; dim ond am 99 y cant ohonynt. Yn yr ysbryd ar ôl etholiad, ni feiddiwn rwbio halen i'r briw. *[Torri ar draws.]* Pam lai? Am fy mod yn greadur hael. Nid oeddwn yn cyfeirio at y Llywodraeth Doriaidd ddiwethaf. Cyfeirio yr oeddwn at waddol ddiwydiannol a ddaeth i'n rhan amser maith yn ôl. Nid oes angen i David fod mor bigog am y peth.

Mae'n bwysig ein bod yn mynd i'r afael â phwynt Mick ynghylch gweithredu. Yn ogystal â rhoi diffiniad, dod o hyd i'r tir halogedig ac asesu'r hyn y mae'n rhaid ei wneud ag ef, rhaid inni wneud cynnydd o ran gweithredu. Ceir sefydliadau yng Nghymru, fel y WDA, sydd â chronfeydd—esgusodwch y gair mwys—o wybodaeth, sgiliau ac arbenigedd mawr. Dylem allu cael y defnydd gorau o hynny a, chan weithio â Llywodraeth leol ac Asiantaeth yr Amgylchedd, weithio drwy'r cofrestrau hynny a blaenoriaethu. Rhaid inni flaenoriaethu er mwyn i dir halogedig gael ei ddefnyddio unwaith eto.

Ni fydd y Cynulliad yn sefyll yn ôl ac yn dweud mai bai'r awdurdodau lleol ac Asiantaeth yr Amgylchedd yw hyn. Cynhelir seminar fis nesaf, a gefnogir gennym. Rhaid inni gynorthwyo llywodraeth leol ac

Environment Agency and, as Mick rightly said, monitor the situation. I am sure that the Committee will have reports on implementation.

Asiantaeth yr Amgylchedd ac, fel y dywedodd Mick yn gywir, fonitro'r sefyllfa. Yr wyf yn siŵr y bydd gan y Pwyllgor adroddiadau ar weithredu.

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar egwyddor y rheoliadau.

The Presiding Officer: We will now vote on the principle of the regulations.

*Cynnig: O blaid 39, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 39, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Helen Mary
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar gymeradwyo'r rheoliadau.

The Presiding Officer: We will now vote on approving the regulations.

*Cynnig: O blaid 39, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 39, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Helen Mary
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

**Cymeradwyo Gorchymyn Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 (Cychwyn)
(Cymru) 2001 a Rheoliadau Plant (Ymadael â Gofal) (Cymru) 2001
Approval of the Children (Leaving Care) Act 2000 (Commencement)(Wales)
Order 2001 and the Children (Leaving Care) (Wales) Regulations 2001**

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I propose that

the National Assembly considers the principle of the Children (Leaving Care) Act 2000 (Commencement) (Wales) Order 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001. (NDM684)

I propose that

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Cynigiau fod

y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried egwyddorion Gorchymyn Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 (Cychwyn) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001. (NDM684)

Cynigiau fod

the National Assembly

1. *considers the report of the Legislation Committee which has not identified under Standing Order No. 11.5 any matters for concern in the draft Order, the Children (Leaving Care) Act 2000 (Commencement) (Wales) Order 2001, laid in the Table Office on 22 May 2001; and*

2. *approves that the Order is made in accordance with the draft laid in the Table Office on 15 May 2001. (NDM685)*

I propose that

the National Assembly considers the principle of the Children (Leaving Care) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001. (NDM686)

I propose that

the National Assembly

1. *considers the report of the Legislation Committee which has not identified under Standing Order No. 11.5 any matters for concern in the draft Order, the Children (Leaving Care) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 22 May 2001;*

2. *approves that the Order is made in accordance with the draft laid in the Table Office on 15 May 2001. (NDM687)*

The commencement Order brings into force in Wales, from 1 October 2001, the provisions of the Children (Leaving Care) Act 2000, with the exception of changes to benefit rules, which will be made by the Department for Work and Pensions. Commencement will insert provisions into the Children Act 1989, providing for new powers and duties for social services authorities in respect of children and young people aged 16 and over who are, or have been, looked after by those authorities. I seek Assembly Members' approval to delegate the new functions to the First Minister.

y Cynulliad Cenedlaethol

1. *yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater o dan Reol Sefydlog Rhif 11.5 sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Gorchymyn Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 (Cychwyn) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 22 Mai 2001; a*

2. *yn cymeradwyo bod y Gorchymyn yn cael ei wneud yn unol â'r drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001. (NDM685)*

Cynigiaf fod

y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried egwyddorion Rheoliadau Plant (Ymadael â Gofal) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001. (NDM686)

Cynigiaf fod

y Cynulliad Cenedlaethol

1. *yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater o dan Reol Sefydlog Rhif 11.5 sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Rheoliadau Plant (Ymadael â Gofal) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 22 Mai 2001; a*

2. *yn cymeradwyo bod y Gorchymyn yn cael ei wneud yn unol â'r drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001. (NDM687)*

Mae'r Gorchymyn cychwyn yn gweithredu darpariaethau Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 yng Nghymru, ac eithrio newidiadau i reolau budd-daliadau, a wneir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau, ar 1 Hydref 2001. Bydd y Gorchymyn cychwyn yn rhoi darpariaethau yn Neddf Plant 1989, gan roi pwerau a dyletswyddau ar gyfer awdurdodau'r gwasanaethau cymdeithasol o ran plant a phobl ifanc 16 oed a hŷn y mae'r awdurdodau hynny yn gofalu amdanynt, neu wedi gofalu amdanynt. Ceisiaf gymeradwyaeth Aelodau'r Cynulliad i ddirprwyo'r swyddogaethau newydd i Brif Weinidog Cymru.

The Children (Leaving Care) Act was subject to a full consultation process, which began in July 1999 with the issue of the consultation paper, 'Me, Survive, Out There? New Arrangements for Young People Living In and Leaving Care'. The Assembly and key stakeholders welcomed the proposals set out in the consultation paper. The Children (Leaving Care) Act 2000 received Royal Assent on 29 November 2000, six months later than expected. It was decided to postpone implementation from 1 April 2001 to 1 October 2001 to allow sufficient time for local authorities and other key organisations to prepare for implementation.

Most young people are looked after until they are willing and ready to leave home and, when they leave, they continue to receive support and advice from their families in the transition to independent living. The main purpose of this new legislation is to improve the life chances of children and young people living in and leaving local authority care by seeking to ensure that local authorities act as a responsible parent would. It aims to delay discharge from care until the young person is properly prepared and ready to leave and improve preparation and planning for leaving care. It places a duty on the local authority to assess and meet the needs of all 16 and 17-year-olds who meet the eligibility criteria to provide better personal and financial support to enable young people leaving care to live independently, and to keep in touch by providing each young person with a personal adviser. It makes the authority that last looked after the child responsible for him or her up to the age of 21, whichever area he or she may move to. It also provides for assistance to be given with accommodation, education, training and employment to encourage his or her social inclusion and active involvement in society.

The National Assembly has made additional resources available in the centrally held services for children budget. Some £11.7 million will be made available this year as a

Yr oedd y Ddeddf Plant (Ymadael â Gofal) yn destun proses ymgynghori lawn, a ddechreuodd ym mis Gorffennaf 1999 gyda chyhoeddi'r papur ymgynghorol, 'Me, Survive, Out There? New Arrangements for Young People Living In and Leaving Care'. Croesawodd y Cynulliad a rhanddeiliaid allweddol y cynigion a nodir yn y papur ymgynghorol. Derbyniodd Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 Gydsyniad Brenhinol ar 29 Tachwedd 2000, chwe mis yn ddiweddarach na'r disgwyl. Penderfynwyd gohirio ei gweithredu o 1 Ebrill 2001 i 1 Hydref 2001 i ganiatáu digon o amser i'r awdurdodau lleol a sefydliadau allweddol eraill baratoi ar gyfer ei gweithredu.

Gofelir am y rhan fwyaf o bobl ifanc tan y byddant yn fodlon ac yn barod i adael cartref a, phan fyddant yn gadael, byddant yn parhau i dderbyn cymorth a chyngor gan eu teuluoedd yn ystod y trosglwyddiad i fyw'n annibynnol. Prif bwrpas y ddeddfwriaeth newydd hon yw gwella cyfleoedd bywyd plant a phobl ifanc sydd yn byw dan ofal yr awdurdod lleol ac yn ymadael â'i ofal drwy geisio sicrhau bod yr awdurdodau lleol yn gweithredu yn yr un modd â rhiant cyfrifol. Ei nod yw gohirio rhyddhau'r person ifanc o ofal tan y bydd wedi'i baratoi'n ddigonol ac y bydd yn barod i adael a gwella paratodau a chynlluniau ar gyfer ymadael â gofal. Mae'n rhoi dyletswydd ar yr awdurdod lleol i asesu a chwrdd ag anghenion yr holl bobl ifanc 16 a 17 oed sydd yn cwrdd â'r meini prawf cymhwyster i ddarparu gwell cymorth personol ac ariannol i alluogi'r rheini sydd yn ymadael â gofal i fyw'n annibynnol, ac i gadw mewn cysylltiad drwy ddarparu ymgynghorydd personol i bob person ifanc. Mae'n sicrhau mai'r awdurdod a ofalodd ddiwethaf am y plentyn sydd yn gyfrifol amdano neu amdani hyd at 21 oed, pa ardal bynnag y bydd ef neu hi yn symud iddi. Mae hefyd yn galluogi i gymorth gael ei roi gyda llety, addysg, hyfforddiant a chyfflogaeth i annog ei gynhwysedd neu ei chynhwysedd cymdeithasol ac i annog iddo neu iddi gymryd rhan weithredol yn y gymdeithas.

Rhoddodd y Cynulliad Cenedlaethol adnoddau ychwanegol i'r gyllideb gwasanaethau plant a gedwir yn ganolog. Bydd tua £11.7 miliwn ar gael eleni fel grant

grant as part of the Children First programme, of which these new arrangements are a part. Implementation of the Children (Leaving Care) Act 2000 fulfils commitments in the Government's response to the Children's Safeguards Review social services White Paper for Wales, 'Building for the Future', and more recently the National Assembly's response to the North Wales Child Abuse Tribunal of Inquiry's report. It underpins the Assembly's commitment to ensuring the provision and delivery of quality social services that are responsive to the needs of children and young people living in and leaving public care in Wales. I hope that the provisions contained within the Children (Leaving Care) Act 2000 will help to give young people leaving public care the same levels of support that we would want to offer our own children when they prepare to leave home.

Helen Mary Jones: Plaid Cymru—The Party of Wales broadly welcomes this piece of legislation. Therefore, we welcome and will support this Order and these regulations today. Local authorities must take responsibility for young people leaving care, just as families continue to take responsibility for their own children. However, we have some remaining issues of concern, which we hope the Minister will either be able to address today or as these matters are taken forward through the Health and Social Services Committee.

First, on funding, we are concerned about how exactly the additional funding—that which comes from the reduction in the right to social security benefits and the additional funding from the National Assembly—will be given to the local authorities concerned. Will it be distributed through the general revenue settlement? If so, how will the Government of Wales ensure that that money is spent on those young people on whom it is intended to be spent? On the other hand, will the funding follow the young person? If so, does that mean that there will be set amounts for each young person, set at a national level, or will those amounts vary, taking into account, for example, different living costs in

fel rhan o'r rhaglen Plant yn Gyntaf, y mae'r trefniadau newydd hyn yn rhan ohonynt. Mae gweithredu Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 yn cyflawni ymrwymadau yn ymateb y Llywodraeth i Bapur Gwyn Adolygiad Amddiffyn Plant y gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer Cymru, 'Adeiladu ar gyfer y Dyfodol', ac yn fwy diweddar ymateb y Cynulliad Cenedlaethol i adroddiad y Tribiwnlys Ymchwilio i Gam-drin Plant yng Ngogledd Cymru. Mae'n sail i ymrwymiad y Cynulliad i sicrhau y caiff gwasanaethau cymdeithasol o ansawdd eu darparu a'u cyflwyno sydd yn ymatebol i anghenion plant a phobl ifanc sydd yn byw dan ofal cyhoeddus yng Nghymru ac sydd yn ymadael â gofal. Gobeithio y bydd y darpariaethau a gynhwysir o fewn Deddf Plant (Ymadael â Gofal) 2000 yn helpu i roi'r un lefelau o gymorth i bobl ifanc sydd yn ymadael â gofal cyhoeddus ag y byddem am ei gynnig i'n plant ein hunain pan fyddant yn paratoi i adael cartref.

Helen Mary Jones: Mae Plaid Cymru—The Party of Wales yn croesawu'r darn hwn o ddeddfwriaeth yn eang. Felly, croesawn y Gorchymyn hwn a'r rheoliadau hyn heddiw a byddwn yn eu cefnogi. Rhaid i'r awdurdodau lleol gymryd cyfrifoldeb dros bobl ifanc sydd yn ymadael â gofal, yn yr un modd ag y bydd teuluoedd yn parhau i gymryd cyfrifoldeb dros eu plant eu hunain. Fodd bynnag, mae gennym rai materion o bryder o hyd, a gobeithiwn y gall y Gweinidog fynd i'r afael â hwy heddiw neu y gweithredir arnynt drwy'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol.

I ddechrau, o ran ariannu, yr ydym yn pryderu sut yn union y rhoddir yr arian ychwanegol—a ddaw o'r gostyngiad yn yr hawl i fudd-daliadau nawdd cymdeithasol a'r arian ychwanegol gan y Cynulliad Cenedlaethol—i'r awdurdodau lleol dan sylw. A gaiff ei ddosbarthu drwy'r setliad refeniw cyffredinol? Os felly, sut y bydd Llywodraeth Cymru'n sicrhau y caiff yr arian hwnnw ei wario ar y bobl ifanc hynny y bwriedir i'r arian gael ei wario arnynt? Ar y llaw arall, a fydd yr arian yn dilyn y person ifanc? Os felly, a yw hynny'n golygu y ceir symiau penodol ar gyfer pob person ifanc, wedi'u pennu ar lefel genedlaethol, neu a fydd y symiau hynny'n amrywio, gan

different parts of Wales? It is, for example, easier to rent a small bedsit in Llanelli cheaply than to rent one in Cardiff, if you were a young person leaving care living in Cardiff. Therefore, will those differential costs be taken into account? Is that right? We feel that these issues have not been addressed to date.

Are you confident that the additional resources that you have mentioned today will meet all the extra costs that local authorities will face if they undertake this work properly? Having personal, professional experience of working with young people leaving care, I know that that can be challenging work. It can take a great deal of staff time and, therefore, a great deal of resources. Issues such as additional education costs arise, for example. If we are successful in encouraging more children and young people leaving care to stay in education, that may have a knock-on effect on education costs. I hope that you will be able to undertake to review these costs after the first year of this programme so that we can see what additional costs are being incurred by local authorities and how the local authorities are undertaking that expenditure.

The next point relates to young people's advisers. It is right that young person's advisers should be drawn from a wide range of backgrounds, but there will be a need for consistent training and support. We would like to know more about how that will be delivered. We also need to be made aware of the detail of how a young person who is unhappy with his or her allocated personal adviser can appeal against that allocation and make changes.

3:10 p.m.

There was much concern in the Health and Social Services Committee when these issues were discussed about the need to make provision for some young people—a tiny minority hopefully, but a disaffected and significant minority—who do not wish to continue their links with social services after their sixteenth birthday. I am thinking, for

ystyried, er enghraifft, gostau byw gwahanol mewn gwahanol rannau o Gymru? Er enghraifft, mae'n haws rhentu fflat un ystafell yn rhad yn Llanelli na rhentu un yng Nghaerdydd, os byddech yn berson ifanc yn ymadael â gofal ac yn byw yng Nghaerdydd. Felly, a gaiff y costau gwahaniaethol hynny eu hystyried? A yw hynny'n iawn? Credwn nad ymdriniwyd â'r materion hyn hyd yma.

A ydych yn hyderus y bydd yr adnoddau ychwanegol y soniwyd amdanynt gennych heddiw yn cwrdd â'r holl gostau ychwanegol y bydd yr awdurdodau lleol yn eu hwynebu os byddant yn gwneud y gwaith hwn yn iawn? Gan i mi gael profiad personol, proffesiynol o weithio â phobl ifanc yn ymadael â gofal, gwn y gall hynny fod yn waith anodd. Gall gymryd llawer iawn o amser y staff ac, felly, llawer iawn o adnoddau. Gall materion fel costau addysg ychwanegol godi, er enghraifft. Os byddwn yn llwyddiannus wrth annog mwy o blant a phobl ifanc sydd yn ymadael â gofal i aros mewn addysg, gallai hynny gael sgîl-effeithiau ar gostau addysg. Gobeithio y gallwch gynnal adolygiad o'r costau hyn ar ôl blwyddyn gyntaf y rhaglen hon fel y gallwn weld pa gostau ychwanegol a fydd gan yr awdurdodau lleol a sut y mae'r awdurdodau lleol yn ymgymryd â'r gwariant hwnnw.

Mae'r pwynt nesaf yn ymwneud â chynghorwyr pobl ifanc. Mae'n briodol i gynghorwyr pobl ifanc gael eu dethol o ystod eang o gefndiroedd, ond bydd angen hyfforddiant a chymorth cyson. Hoffem wybod mwy am sut y caiff hynny ei gyflwyno. Hefyd mae angen inni fod yn ymwybodol o fanylion sut y gall person ifanc sydd yn anhapus â'r cynghorydd personol a ddyrannwyd ar ei gyfer neu ar ei chyfer apelio yn erbyn y dyraniad hwnnw a gwneud newidiadau.

Yr oedd llawer o bryder yn y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol pan drafodwyd y materion hyn ynghylch yr angen i wneud darpariaeth ar gyfer rhai pobl ifanc—lleiafrif bach gobeithio, ond lleiafrif arwyddocaol wedi ymddieithrio—nad ydynt yn dymuno parhau â'u cysylltiadau â'r gwasanaethau cymdeithasol ar ôl eu pen-

example, about those young people for whom the system of care may have been a system of abuse. That concern has not been addressed. Benefits are being taken away from these young people and yet there is not an alternative system of support if they feel unable to continue to work with their local authority. That is a matter of serious concern. Hopefully it only affects a tiny minority of young people, but that minority of young people who deserves our care and concern above all others. We will continue to campaign at the Westminster level to have that right to benefits restored so that the young person does at least have a way of supporting himself. However, in the meantime, the Minister needs to urgently address the needs of this group of care leavers, a small minority, but a significant one. Overall, we are happy to offer our support to these Orders.

Kirsty Williams: I welcome the commencement Order and the subsequent regulations. They relate to one of the most vulnerable groups in our society. When one considers statistics relating to young people leaving the care system, it is obvious that we have much to do in supporting children and young people while they are in care and at that crucial time when they leave the system and strike out on their own. That is a challenging time for any young person, even with the most supportive family behind them. The key is putting the young person at the heart of these measures. While the regulations seek to do that and spell that out, we must ensure that it is the reality for these young people. We must also ensure that young care leavers are empowered to make choices about their future and about what support they need, how they receive it and from whom. This support is much needed in the areas of housing provision, and training and employment opportunities especially. The two cannot be easily separated, with care leavers all too frequently appearing in statistics for young single homeless people and claims for social security severe hardship payments.

The Assembly has extended the categories for priority housing to cover these groups, but simply identifying a home is not enough.

blwydd yn un ar bymtheg oed. Ystyriaif, er enghraifft, y bobl ifanc hynny y gallai'r system ofal fod yn system o gam-drin iddynt. Nid ymdriniwyd â'r pryder hwnnw. Mae budd-daliadau'n cael eu tynnu oddi wrth y bobl ifanc hyn ac eto nid oes system gymorth arall os byddant yn teimlo na allant barhau i weithio â'u hawdurdod lleol. Mae hynny'n fater o bryder mawr. Gobeithio mai dim ond ar leiafrif bach o bobl ifanc y bydd yn effeithio, ond y lleiafrif hwnnw o bobl ifanc sydd yn haeddu ein gofal a'r pryder yn fwy na neb arall. Byddwn yn parhau i ymgyrchu ar lefel San Steffan i adfer yr hawl honno i fudd-daliadau fel bod gan y person ifanc ffordd o gynnal ei hun o leiaf. Fodd bynnag, yn y cyfamser, mae angen i'r Gweinidog fynd i'r afael ag anghenion y grŵp hwn o ymadawyr gofal ar frys, lleiafrif bach, ond arwyddocaol. Yn gyffredinol, yr ydym yn hapus i gynnig ein cefnogaeth i'r Gorchmynion hyn.

Kirsty Williams: Croesawaf y Gorchmynion cychwyn a'r rheoliadau dilynol. Maent yn ymwneud ag un o'r grwpiau mwyaf diamddiffyn yn ein cymdeithas. Pan ystyrir ystadegau yn ymwneud â phobl ifanc sydd yn gadael y system gofal, mae'n amlwg ein bod yn ymwneud llawer â chynorthwyo plant a phobl ifanc tra byddant mewn gofal ac ar yr adeg hanfodol honno pan fyddant yn gadael y system ac yn dechrau byw ar eu pennau eu hunain. Mae hwnnw'n amser anodd i unrhyw berson ifanc, hyd yn oed â'r teulu mwyaf cefnogol yn gefn iddynt. Yr ateb yw rhoi'r person ifanc wrth wraidd y mesurau hyn. Er bod y rheoliadau'n ceisio gwneud hynny ac egluro hynny, rhaid inni sicrhau mai dyma yw'r realiti ar gyfer y bobl ifanc hyn. Hefyd rhaid inni sicrhau bod gan ymadawyr gofal ifanc bŵer i wneud dewisiadau am eu dyfodol ac am ba gymorth sydd ei angen arnynt, sut i'w dderbyn a chan bwy. Mae angen dirfawr am y cymorth hwn ym meysydd tai, a chyfleoedd hyfforddi a chyflogi yn benodol. Ni ellir gwahanu'r ddau yn rhwydd, ac yn aml bydd ymadawyr gofal yn ymddangos mewn ystadegau ar gyfer pobl ifanc ddigartref unigol a cheisiadau ar gyfer taliadau caledi difrifol nawdd cymdeithasol.

Mae'r Cynulliad wedi ymestyn y categorïau ar gyfer darparu tai yn ôl blaenoriaeth i gynnwys y grwpiau hyn, ond nid yw nodi

Young people leaving the care system need appropriate support to make a success of that new tenancy. Given the high levels of unemployment among young care leavers, we must ensure that we tackle the poor levels of educational attainment that young care leavers tend to have and top that with appropriate, realistic and relevant training opportunities to get them into work. The Minister rightly said that the Assembly does not control benefits. However, I join Helen Mary Jones in saying that my party in London will continue to campaign vigorously for an extension of minimum wages to cover all age groups. The last time I checked, it cost the same to buy a cup of tea whether you were aged 16 or 25. Housing benefit payments penalise young people in forcing them into houses of multiple occupation, as they do not receive the level of housing benefits that are afforded to older claimants.

David Melding: The Welsh Conservative Party is pleased to support these regulations, which seek to create a situation for care leavers analogous to that of young people leaving the parental home. That is important. The quality of the services that will be provided or buttressed by this legislation must be remembered and assessed. The quality of the care plans and their reviews, and the support and advice that these vulnerable people receive must be of the highest order as must all arrangements to secure appropriate accommodation, as it is the basis of any stability in life. The last time this issue was discussed—it was possibly in Committee and if I did not say it in Plenary, I now take the opportunity to do so—I mentioned that a large proportion of street prostitutes have been in the care system. That is what happens now to a great deal of these vulnerable people. Let us hope that these reforms work, but we must return to review this situation honestly.

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I thank Helen Mary, Kirsty and David for their broad support for this commencement Order.

cartref yn ddigon. Mae angen cymorth priodol ar bobl ifanc sydd yn gadael y system ofal i sicrhau y bydd y denantiaeth newydd honno'n llwyddiant. O ystyried y lefelau uchel o ddiweithdra ymysg ymadawyr gofal ifanc, rhaid inni sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â'r lefelau gwael o gyflawniad addysgol y mae ymadawyr gofal ifanc yn dueddol o'i gyrraedd ac ychwanegu cyfleoedd hyfforddi priodol, realistig a pherthnasol at hynny i'w cael i mewn i waith. Dywedodd y Gweinidog yn gywir nad yw'r Cynulliad yn rheoli budd-daliadau. Fodd bynnag, ymunaf â Helen Mary Jones wrth ddweud y bydd fy mhlaid yn Llundain yn parhau i ymgyrchu'n galed i ymestyn isafswm cyflogau i gwmpasu pob grŵp oedran. Y tro diwethaf imi edrych, yr un yw cost cwpanaid pa un a ydych yn 16 neu'n 25 oed. Mae taliadau budd-daliadau tai yn cosbi pobl ifanc drwy eu gorfodi i mewn i dai amlbreswyliaeth, gan nad ydynt yn cael y lefel o fudd-daliadau tai a roddir i bobl hŷn sydd yn gwneud cais.

David Melding: Mae'n bleser gan Blaid Geidwadol Cymru gefnogi'r rheoliadau hyn, sydd yn ceisio creu sefyllfa i ymadawyr gofal sydd yn ddigon tebyg i bobl ifanc sydd yn gadael cartref eu teulu. Mae hynny'n bwysig. Rhaid cofio ac asesu ansawdd y gwasanaethau a ddarperir neu a gaiff eu cynnal gan y ddeddfwriaeth hon. Rhaid i ansawdd y cynlluniau gofal a'u hadolygiadau, a'r cymorth a'r cyngor y mae'r bobl ddiamddiffyn hyn yn ei dderbyn fod o'r radd flaenaf yn ogystal â phob trefniant i ddiogelu llety priodol, gan mai dyma yw sail unrhyw sefydlogrwydd mewn bywyd. Y tro diwethaf y trafodwyd y mater hwn—mae'n bosibl mai yn y Pwyllgor oedd hyn ac os na ddywedais hynny mewn Cyfarfod Llawn, manteisiaf ar y cyfle i wneud hynny yn awr—soniais fod cyfran fawr o buteiniaid ar y strydoedd wedi bod yn y system gofal. Dyna sydd yn digwydd bellach i lawer o'r bobl ddiamddiffyn hyn. Gobeithio y bydd y diwygiadau hyn yn gweithio, ond rhaid inni ddychwelyd i adolygu'r sefyllfa hon yn onest.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Diolch i Helen Mary, Kirsty a David am eu cefnogaeth gyffredinol i'r Gorchymyn cychwyn hwn.

I will mention benefit and financial support for young people, which Helen Mary and Kirsty raised, and resources for local authorities, which are key. Additional resources have been made available to local authorities to support the Children First programme, through which this will be established. That includes provision for the new arrangements for care leavers. The Children First programme will have a budget of £12.2 million, £16.2 million and £18.6 million for the next three years. We must ensure that local authorities implement the new arrangements according to the costed action plans that they present to us as part of Children First. We will monitor that carefully to ensure that the arrangements are implemented in the way that local authorities describe and which we approve.

In terms of the financial support that a young person needs, support needs will be identified and agreed in the needs assessment and the pathway planning process, which, as Kirsty and David said, are important. Each young person will have different needs and different capacities to manage his or her budget, in terms of education and accommodation. No young person should receive a package for his or her accommodation and maintenance, whether paid directly or handled on his or her behalf, which equates to less than he or she would have received if he or she had been entitled to claim income support, job seekers allowance and housing benefit. The commitment to monitoring and reviewing costed action plans is clear.

Young people will be able to invoke a full complaints procedure regarding any issues relating to his or her financial arrangements, as set out in the Representations Procedure (Children) Regulations 1991. A young person may have a complaint about the package of financial support that will be presented and implemented—although we hope not—and he or she must have the right to complain.

On the important issue of personal advisers, I met recently with young people and Voices from Care. Members of that organisation advised me on the work that they have been

Soniaf am fudd-daliadau a chymorth ariannol ar gyfer pobl ifanc, a godwyd gan Helen Mary a Kirsty, ac adnoddau ar gyfer awdurdodau lleol, sydd yn allweddol. Rhoddwyd adnoddau ychwanegol i'r awdurdodau lleol i gefnogi'r rhaglen Plant yn Gyntaf, y caiff hwn ei sefydlu drwyddi. Mae hynny'n cynnwys darpariaeth ar gyfer y trefniadau newydd i ymadawyr gofal. Bydd gan y rhaglen Plant yn Gyntaf gyllideb o £12.2 miliwn, £16.2 miliwn a £18.6 miliwn ar gyfer y tair blynedd nesaf. Rhaid inni sicrhau bod yr awdurdodau lleol yn rhoi'r trefniadau newydd ar waith yn unol â'r cynlluniau gweithredu wedi'u costio a gyflwynant inni fel rhan o Plant yn Gyntaf. Byddwn yn monitro hynny'n ofalus i sicrhau y gweithredir y trefniadau yn y modd a ddisgrifir gan yr awdurdodau lleol ac mewn modd a gymeradwywn.

O ran y cymorth ariannol sydd ei angen ar berson ifanc, nodir anghenion cymorth a chytunir arnynt yn yr asesiad anghenion a'r broses cynllunio llwybr sydd, fel y dywedodd Kirsty a David yn bwysig. Bydd gan bob person ifanc anghenion gwahanol a galluoedd gwahanol i reoli ei gyllideb neu ei chyllideb, o ran addysg a llety. Ni ddylai unrhyw berson ifanc dderbyn pecyn ar gyfer ei lety a'i gynhaliath, pa un a gaiff ei dalu'n uniongyrchol neu yr ymdrinnir ag ef ar ei ran neu ar ei rhan, sydd yn cyfateb i lai nag y byddai ef neu hi wedi'i dderbyn os byddai ganddo ef neu ganddi hi hawl i wneud cais am gymhorthdal incwm, lwfans ceisio gwaith a budd-daliadau tai. Mae'r ymrwymiad i fonitro ac adolygu cynlluniau gweithredu â chost yn glir.

Bydd pobl ifanc yn gallu gweithredu gweithdrefn gwyno lawn yn ymwneud ag unrhyw faterion sydd yn gysylltiedig â'i drefniadau neu ei threfniadau ariannol, fel y nodir yn Rheoliadau Gweithdrefn Sylwadau (Plant) 1991. Efallai y bydd gan berson ifanc gwyn am y pecyn o gymorth ariannol a gyflwynir ac a weithredir—er y gobeithiwn na fydd hyn yn digwydd—a rhaid bod ganddo neu ganddi yr hawl i gwyno.

Ar fater pwysig cyngorwyr personol, cyfarfûm yn ddiweddar â phobl ifanc a Lleisiau mewn Gofal. Cefais fy hysbysu gan aelodau o'r sefydliad hwnnw am y gwaith y

doing in discussing these issues with local authorities, which are seeking advice from many organisations that work with young people who are cared for.

Young people will have a choice about who will be their personal advisers. Local authorities must ensure that a range of advisers are available so that young people are given sufficient choice, bearing in mind such issues as gender, ethnic origin and sexuality. Personal advisers can also be changed. There may be circumstances in the future, which we hope will not occur, where young people reject the system but decide to keep in touch with the personal adviser. The Health and Social Services Committee has discussed such vulnerable young people. We must ensure that they have a source of finance. I will monitor that carefully.

As Kirsty said, these young people have been abused and have disproportionately suffered homelessness. They have also suffered from a lack of education and job opportunities. This new source of income will pay for their training and education fees, and will enable them to seek job opportunities and accommodation, which must be of a good standard. We must ensure that the most excluded, who may be the minority, do not lose out. I am grateful for colleagues' support for this commencement Order.

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar egwyddor y Gorchymyn cychwyn.

buont yn ei wneud wrth drafod y materion hyn ag awdurdodau lleol, sydd yn ceisio cyngor gan sawl sefydliad sydd yn gweithio â phobl ifanc sydd yn derbyn gofal.

Gall pobl ifanc ddewis pwy fydd eu cynghorwyr personol. Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod ystod o gynghorwyr ar gael fel y rhoddir digon o ddewis i bobl ifanc, o ystyried materion fel cenedl, tarddiad ethnig a rhywioldeb. Gellir newid cynghorwyr personol hefyd. Efallai y bydd amgylchiadau yn y dyfodol, a gobeithiwn na fyddant yn codi, lle bydd pobl ifanc yn gwrthod y system ond yn penderfynu cadw mewn cysylltiad â'r cynghorydd personol. Mae'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi trafod pobl ifanc ddi-amddiffyn o'r fath. Rhaid inni sicrhau bod ganddynt ffynhonnell arian. Byddaf yn monitro hynny'n ofalus.

Fel y dywedodd Kirsty, cafodd y bobl ifanc hyn eu cam-drin ac maent wedi dioddef digartrefedd yn anghymesur. Maent hefyd wedi dioddef o ddiffyg addysg a chyfleoedd swyddi. Bydd y ffynhonnell incwm newydd hon yn talu am eu ffioedd hyfforddi ac addysg, ac yn eu galluogi i chwilio am gyfleoedd swyddi a llety, y mae'n rhaid iddo fod o safon dda. Rhaid inni sicrhau nad yw'r rhai sydd wedi eu heithrio fwyaf, a allai fod yn lleiafrif, ar eu colled. Yr wyf yn ddiolchgar am gefnogaeth fy nghyd-Aelodau i'r Gorchymyn cychwyn hwn.

The Presiding Officer: We will now vote on the principle of the commencement Order.

*Cynnig: O blaid 39, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 39, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth

German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar y cynnig i gymeradwyo'r Gorchymyn cychwyn.

The Presiding Officer: We will now vote on the motion to approve the commencement Order.

*Cynnig: O blaid 39, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 39, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary

Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar **The Presiding Officer:** We will now vote on
egwyddor y rheoliadau. the principle of the regulations.

*Cynnig: O blaid 35, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 35, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Essex, Sue
Evans, Delyth
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar y cynnig i gymeradwyo'r rheoliadau. **The Presiding Officer:** We will now vote on the motion to approve the regulations.

*Cynnig: O blaid 35, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 35, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Essex, Sue
Evans, Delyth
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty
Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

3:20 p.m.

**Cymeradwyo Gorchymyn Deddf Safonau Gofal 2000 (Cychwyn Rhif 3) (Cymru)
2001
Approval of the Care Standards Act 2000 (Commencement No. 3) (Wales)
Order 2001**

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I propose that **Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt):** Cynigiaf fod

the National Assembly considers the principle of the Care Standards Act 2000 y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried egwyddorion Gorchymyn Deddf Safonau

(Commencement No 3) (Wales) Order 2001, laid in the Table Office on 2 May 2001. (NDM678)

I propose that

the National Assembly

1. considers the report of the Legislation Committee which has not identified under Standing Order No. 11.5 any matters for concern in the draft Order, the Care Standards Act 2000 (Commencement No 3) (Wales) Order 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001; and

2. approves that the Order is made in accordance with the draft laid in the Table Office on 2 May 2001 and the memorandum of corrections laid in Table Office on 21 May 2001. (NDM679)

Among other things, the Care Standards Act 2000 provides for the Assembly to regulate social care and private and voluntary health care services in Wales. The new Care Standards Inspectorate for Wales includes a new division in the Assembly. The inspectorate begins its official duties on 1 April 2002. The inspectorate and the Care Standards Act 2000 were the subjects of a Plenary debate last October. The main aim of this commencement Order is to enable the Assembly to make subordinate legislation to shape the work of the new inspectorate.

First, the Order will establish the Assembly as the registration authority in Wales and will enable it to take necessary actions before it commences its regulatory functions in April 2002. Secondly, it enables the Assembly to make regulations regarding the registration of providers of social care and independent health care and regarding regulatory fees. It also enables the Assembly to make regulations and set national minimum standards dealing with provision of social care and independent healthcare in settings such as children's homes, care homes, domiciliary care agencies and day care facilities for children under the age of eight. Approving this commencement Order will

Gofal 2000 (Cychwyn Rhif 3) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 2 Mai 2001. (NDM678)

Cynigiaf fod

y Cynulliad Cenedlaethol

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater o dan Reol Sefydlog Rhif 11.5 sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Gorchymyn Deddf Safonau Gofal 2000 (Cychwyn Rhif 3) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001; ac

2. yn cymeradwyo bod y Gorchymyn yn cael ei wneud yn unol â'r drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 2 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 21 Mai 2001. (NDM679)

Ymysg pethau eraill, rhydd Deddf Safonau Gofal 2000 ddarpariaethau i'r Cynulliad reoleiddio gofal cymdeithasol a gwasanaethau gofal iechyd preifat a gwirfoddol yng Nghymru. Mae Arolygiaeth Safonau Gofal Cymru, sydd yn gorff newydd, yn cynnwys is-adran newydd yn y Cynulliad. Dechreuâ'r arolygiaeth ar ei dyletswyddau swyddogol ar 1 Ebrill 2002. Yr oedd yr arolygiaeth a Deddf Safonau Gofal 2000 yn destunau dadl mewn Cyfarfod Llawn fis Hydref diwethaf. Prif nod y Gorchymyn cychwyn hwn yw galluogi'r Cynulliad i wneud is-ddeddfwriaeth er mwyn llunio gwaith yr arolygiaeth newydd.

Yn gyntaf, bydd y Gorchymyn yn sefydlu'r Cynulliad fel yr awdurdod cofrestru yng Nghymru a bydd yn ei alluogi i gymryd y camau angenrheidiol cyn iddo ddechrau ei swyddogaethau rheoleiddio yn Ebrill 2002. Yn ail, galluoga'r Cynulliad i wneud rheoliadau ynglŷn â chofrestru darparwyr gofal cymdeithasol a gofal iechyd annibynnol ac ynglŷn â ffioedd rheoleiddiol. Mae hefyd yn galluogi'r Cynulliad i wneud rheoliadau a gosod yr isafswm safonau cenedlaethol sydd yn ymdrin â darpariaeth gofal cymdeithasol a gofal iechyd annibynnol mewn lleoliadau megis cartrefi plant, cartrefi gofal, asiantaethau gofal cartref a chyfleusterau gofal dydd i blant o dan wyth oed. Bydd

also enable the Assembly to proceed with making arrangements for the transfer of staff from current registration authorities to work in the new inspectorate. Finally, the Order will enable the Assembly to issue statutory guidance to local authorities on their arrangements for charging for welfare services. Delegable functions to be conferred on the Assembly by the provision commenced by this Order stand delegated to the First Minister following a Plenary decision on 12 September 2000. Those functions were delegated to me as Minister for Health and Social Services on 4 February 2001. The Order will commence the relevant provisions of the Act on 1 July.

'Betterwales.com' set out the Assembly's commitment to improving the process of registering and inspecting social and independent healthcare services. This commencement Order is a step towards that aim. Approving it will help to create a fair and transparent system for providers while ensuring quality care and minimum standards for the most vulnerable members of society.

David Melding: The Welsh Conservative Party broadly supports these measures. It is important to remember that in seeking to drive up standards, a fairly heavy hand of regulation is required given that the client group involved is vulnerable. In seeking to drive up standards, there will be increased costs about which we must be honest. We will have to review comprehensively the delivery of social care and what it costs because at the moment we are not in a position of equilibrium. Many providers, in the private and independent sectors in particular, will struggle to deliver these high standards of care under current cost regimes. There is no doubt that we should have higher standards, but that will cost money.

I welcome the new inspectorate arrangement. It is high time we had a level playing field. The previous regime where local authorities would inspect themselves, as well as the private and independent sectors, was not fair. At least now there will be a level playing

cymeradwyo'r Gorchymyn cychwyn hwn hefyd yn galluogi'r Cynulliad i barhau i wneud trefniadau i drosglwyddo staff o'r awdurdodau cofrestru presennol i weithio yn yr arolygiaeth newydd. Yn olaf, bydd y Gorchymyn yn galluogi'r Cynulliad i gyhoeddi canllawiau statudol i awdurdodau lleol ar eu trefniadau o ran codi ffioedd am wasanaethau lles. Mae'r swyddogaethau y gellir eu dirprwyo i'r Cynulliad yn ôl y ddarpariaeth a gychwynwyd gan y Gorchymyn hwn wedi'u dirprwyo i Brif Weinidog Cymru yn sgîl penderfyniad a wnaethpwyd mewn Cyfarfod Llawn ar 12 Medi 2000. Dirprwywyd y swyddogaethau hynny i mi yn rhinwedd fy swydd fel y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar 4 Chwefror 2001. Bydd y Gorchymyn yn cychwyn darpariaethau perthnasol y Ddeddf ar 1 Gorffennaf.

Nododd 'Gwelcymru.com' ymrwymiad y Cynulliad i wella'r broses o gofrestru ac arolygu gwasanaethau cymdeithasol a gofal iechyd annibynnol. Mae'r Gorchymyn cychwyn hwn yn gam tuag at y nod hwnnw. Bydd ei gymeradwyo'n helpu i greu system deg a thryloyw i ddarparwyr wrth sicrhau gofal o safon ac isafswm safonau i aelodau mwyaf diamddiffyn ein cymdeithas.

David Melding: Cefnoga Plaid Geidwadol Cymru y mesurau hyn yn fras. Mae'n bwysig cofio, wrth geisio gwella safonau, bod angen rheoliadau eithaf llawdrwm o ystyried bod y grŵp cleientiaid perthnasol yn ddiamddiffyn. Wrth geisio gwella safonau, bydd costau uwch y mae'n rhaid inni fod yn onest amdanynt. Bydd yn rhaid inni adolygu'n gynhwysfawr y gwaith o gyflwyno gofal iechyd a'i gost gan nad oes sefyllfa gytbwys gennym ar hyn o bryd. Bydd llawer o ddarparwyr, yn y sectorau preifat ac annibynnol yn benodol, yn ei chael yn anodd i gyflwyno'r safonau uchel hyn o dan y cyfundrefnau costau presennol. Dylai fod safonau uwch yn ddiamau, ond bydd hynny'n costio.

Croesawaf drefniant yr arolygiaeth newydd. Mae'n hen bryd inni sicrhau tegwch yn y maes hwn. Nid oedd yr hen gyfundrefn, lle yr oedd awdurdodau lleol yn eu harolygu eu hunain, yn ogystal â'r sectorau preifat ac annibynnol, yn deg. O leiaf bydd chwarae teg

field and people will have confidence in the inspection regime. That is appropriate.

Finally, when we issue minimum standards for the delivery of social care services, we must remember the costs involved. If we set unrealistic standards that will be difficult to meet, given the existing physical fabric of many homes, we will not increase the quality of care nor the people's choices. Rather, we will drive standards down by reducing the amount of care available to those who need it.

Brian Hancock: I welcome the Care Standards Act 2000, as it will enable the National Assembly to register social care environments and set new standards for the physical care environment. I also welcome the setting up of the inspectorate because it will maintain standards. However, there is concern, as David mentioned, about bed capacity. Drastic closures of residential and nursing homes in the 1980s now means that residential and nursing care is mainly provided by the private and independent sector. Historically and geographically, Wales has become more reliant on the small-scale private nursing home.

The lack of an increase in local government and social service funding has meant that local social service departments have not increased fees to a level that covers costs. Private nursing homes are being forced to close or reduce bed numbers or to de-register as nursing homes. This is happening across Wales. It means that vulnerable elderly people are being moved distances away from their families and communities. It has also led to a bed shortage, which increases the delay of discharges from hospitals and causes the so-called winter pressures. That is not a result of the Care Standards Act 2000. However, this is an opportunity to make the point that the Government is not planning strategically to provide for the needs of an ageing population. The Government appears to favour privatisation in large sections of the NHS, but privatisation does not negate the obligation of government to plan for the care of its people.

Kirsty Williams: I welcome this

yn awr a bydd gan bobl ffydd yn y gyfundrefn arolygu. Mae hynny'n briodol.

Yn olaf, pan gyhoeddwn yr isafswm safonau o ran cyflwyno gwasanaethau gofal cymdeithasol, rhaid inni gofio'r costau dan sylw. Ni fyddwn yn gwella ansawdd gofal na dewisiadau pobl os gosodwn safonau afrealistig y bydd yn anodd eu bodloni, o ystyried cyflwr ffisegol presennol llawer o'r cartrefi. Yn hytrach, byddwn yn gostwng safonau drwy leihau'r gofal sydd ar gael i'r rheini sydd ei angen.

Brian Hancock: Croesawaf Ddeddf Safonau Gofal 2000, oherwydd bydd yn galluogi'r Cynulliad Cenedlaethol i gofrestru amgylcheddau gofal cymdeithasol ac i osod safonau newydd ar gyfer yr amgylchedd gofal ffisegol. Croesawaf hefyd y gwaith o sefydlu'r arolygiaeth gan y bydd yn cynnal safonau. Fodd bynnag, ceir pryder, fel y crybwyllodd David, ynghylch capasiti o ran gwelyau. Caewyd llawer o gartrefi nyrsio yn yr 1980au sydd yn golygu bellach mai'r sector preifat ac annibynnol yn bennaf sydd yn darparu gofal preswyl a nyrsio. Yn hanesyddol ac yn ddaearyddol, mae Cymru wedi dod yn fwy dibynnol ar gartrefi nyrsio preifat bach.

Mae'r ffaith na chodwyd cyllid llywodraeth leol a gwasanaethau cymdeithasol wedi golygu nad yw adrannau gwasanaethau cymdeithasol lleol wedi codi ffioedd i lefel sydd yn cwmpasu'r costau. Gorfodir cartrefi nyrsio preifat i gau neu i leihau'r nifer o welyau neu i ddatgofrestru fel cartrefi nyrsio. Digwydd hynny ledled Cymru. Golyga y caiff henoed diamddiffyn eu symud yn bell oddi wrth eu teuluoedd a'u cymunedau. Mae hefyd wedi achosi prinder gwelyau, sydd yn cynyddu'r oedi cyn rhyddhau pobl o'r ysbyty gan achosi pwysau'r gaeaf, fel y'i gelwir. Nid canlyniad Deddf Safonau Gofal 2000 yw hynny. Fodd bynnag, dyma gyfle i nodi nad yw'r Llywodraeth yn cynllunio mewn ffordd strategol i ddiwallu anghenion poblogaeth sydd yn heneiddio. Ymddengys fod y Llywodraeth o blaid preifateiddio rhannau mawr o'r NHS, ond nid yw preifateiddio yn dirymu rhwymedigaeth y llywodraeth i gynllunio i ofalu am ei phobl.

Kirsty Williams: Croesawaf y Gorchymyn

commencement Order, one of a great number in this area. I especially welcome the registration, inspection and regulations. Some of the most harrowing cases that I have had to deal with as an Assembly Member relate to the abuse, both physical and mental, of vulnerable people who receive care in residential homes, and the frustration of some of my constituents with the current registration and inspection system. As David said, bringing this under an all-Wales umbrella and setting national standards will go a long way to addressing the concerns regarding regulation, inspection and the registration regime, and ensure that these vulnerable people of all ages receive care in an appropriate setting. That appropriate setting sometimes needs physical standards set for it, such as the size of rooms and availability of lifts. However, in looking to achieve those good physical standards, one cannot escape the fact that the size of a room does not relate to the quality of care that a person receives, nor does it relate to the fulfilment and enjoyment of perhaps the last days of someone's life within a home, just because someone's room is slightly smaller under the arbitrary set of rules and regulations.

This is particularly relevant in rural areas where the prevalence of care homes in large, older houses make physical adaptations difficult. The results of pushing this too far is the closure of homes and older people being taken many miles from their home towns to receive residential care in other areas. This cuts them off from communities, friends and relatives who find it difficult to travel to visit them. We need, as David said, to face up to the cost of providing residential care, whether it is social or nursing care. There is currently a great discrepancy among local authorities on the money that is made available for paying for this care. There are also discrepancies within individual authorities on payments to their own care providers and payments to the private sector. That needs to be addressed, because at present there is no fair way of these matters being done.

cychwyn hwn, sydd yn un o nifer fawr o orchmynion yn y maes hwn. Croesawaf yn benodol yr agweddau cofrestru, arolygu a'r rheoliadau. Mae rhai o'r achosion mwyaf brawychus y bu'n rhaid imi ymdrin â hwy fel Aelod o'r Cynulliad yn ymwneud â phobl ddiamddiffyn a gaiff ofal mewn cartrefi preswyl yn cael eu cam-drin, a rhwystredigaeth rhai o'm hetholwyr gyda'r system gofrestru ac arolygu bresennol. Fel y dywedodd David, bydd dod â hyn o dan ymbarél Cymru gyfan a gosod safonau cenedlaethol yn gwneud llawer i ymdrin â'r pryderon o ran rheoleiddio, arolygu a'r gyfundrefn gofrestru, ac i sicrhau bod y bobl ddiamddiffyn hyn o bob oedran yn cael gofal mewn lleoliad priodol. Mae angen gosod safonau ffisegol ar gyfer y lleoliad priodol hwnnw ar adegau, megis maint yr ystafelloedd ac argaeledd lifftiau. Fodd bynnag, wrth geisio cyflawni'r safonau ffisegol da hynny, ni ellir osgoi'r ffaith nad yw maint ystafell yn gysylltiedig ag ansawdd y gofal a gaiff person, ac nid yw ychwaith yn gysylltiedig â faint mae rhywun yn mwynhau dyddiau olaf eu bywyd o bosibl mewn cartref, dim ond oherwydd bod ystafell rhywun ychydig yn llai o dan gyfres fypwyl o reolau a rheoliadau.

Mae'r mater hwn yn arbennig o berthnasol mewn ardaloedd gwledig lle y ceir llawer o gartrefi gofal mewn tai mawr hŷn sydd yn ei gwneud yn anodd eu haddasu'n ffisegol. O ganlyniad i fynd â hyn yn rhy bell, mae cartrefi yn cau ac mae pobl hŷn yn cael eu symud lawer o filltiroedd o'u trefi i gael gofal preswyl mewn ardaloedd eraill. Mae hyn yn torri eu cysylltiad â'u cymunedau, eu ffrindiau a'u perthnasau sydd yn ei chael yn anodd teithio i ymweld â hwy. Fel y dywedodd David, mae angen inni wynebu cost darparu gofal preswyl, boed yn ofal cymdeithasol neu'n ofal nyrsio. Ar hyn o bryd, ceir llawer o anghysondeb ymysg awdurdodau lleol o ran yr arian a ddarperir i dalu am y gofal hwn. Ceir anghysondeb hefyd o fewn awdurdodau unigol o ran y taliadau a wneir i'w darparwyr gofal eu hunain a'r taliadau a wneir i'r sector preifat. Mae angen ymdrin â hynny, gan nad oes ffordd deg o ddelio â'r materion hyn ar hyn o bryd.

We need to consider social care personnel. Mae angen inni ystyried personél gofal

These are dedicated hard-working people who get paid relatively little for an important job. There is a crisis in recruiting social care personnel and I know that the Minister takes this seriously, along with the group that has been established to consider this problem and which will report to the Health and Social Services Committee during the next few weeks. We must ensure that the needs of workers in this sector are met and that they are trained to the appropriate standards so that they satisfy the registration inspection and regulation regimes, which I welcome.

3:30 p.m.

Alun Cairns: During the Minister's statement several months ago on the Care Standards Bill, I sought to highlight the difficulties experienced by independent residential nursing homes. This is an opportunity to expand briefly on those difficulties and repeat comments made by Kirsty Williams, David Melding and Brian Hancock.

Hardly a week passes in which I am not contacted by a nursing home owner expressing concern that his or her business is at risk. Local authorities are in a position where they buy and supply care for the elderly, and there is a risk, therefore, of a conflict of interest. There is no doubt that some local authorities act fairly. However, the elderly person must be at the centre of the decision-making process. I hope that the Minister accepts that several local authorities show a preference for their care homes over the equivalent in the independent sector, which gives rise to a twofold problem: a reduced choice for the elderly person and a rate of payment to the independent sector that is significantly less than the amount paid by local authorities to run state-owned homes. For example, Neath Port Talbot County Borough Council pays £225 per week for a resident in an independent sector nursing home, compared with £319 for a resident in a local authority-owned home. Furthermore, were you to pay personally for the care of someone in a local authority home, costs would rise to £378.

cymdeithasol. Maent yn bobl ymroddedig sydd yn gweithio'n galed mewn swydd bwysig am gyflogau bach. Mae argyfwng o ran recriwtio personél gofal cymdeithasol a gwn fod y Gweinidog yn cymryd hyn o ddifrif, ynghyd â'r grŵp a sefydlwyd i ystyried y broblem hon ac a fydd yn cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod yr ychydig wythnosau nesaf. Rhaid inni sicrhau y diwellir anghenion gweithwyr y sector hwn ac y cânt eu hyfforddi i'r safonau priodol fel y gallant fodloni'r cyfundrefnau cofrestru, arolygu a rheoleiddio, yr wyf yn eu croesawu.

Alun Cairns: Yn ystod datganiad y Gweinidog sawl mis yn ôl ar y Mesur Safonau Gofal, ceisiais amlygu'r anawsterau a brofir gan gartrefi nyrsio preswyl annibynnol. Dyma gyfle i ymhelaethu ychydig ar yr anawsterau hynny ac i ailadrodd sylwadau a wnaethpwyd gan Kirsty Williams, David Melding a Brian Hancock.

Prin yr â wythnos heibio lle nad yw perchennog cartref nyrsio yn cysylltu â mi yn mynegi pryder y bydd ei fusnes neu ei busnes yn mynd i'r wal. Mae awdurdodau lleol mewn sefyllfa lle y maent yn prynu ac yn cyflenwi gofal i'r henoed, ac felly, mae perygl y bydd gwrthdaro buddiannau. Yn ddiamau, mae rhai awdurdodau lleol yn gweithredu mewn ffordd deg. Fodd bynnag, rhaid bod y person hyn wrth wraidd y broses gwneud penderfyniadau. Gobeithiaf fod y Gweinidog yn derbyn bod nifer o awdurdodau lleol yn ffafrio eu cartrefi gofal yn lle rhai cyfatebol yn y sector annibynnol, sydd yn creu problem ddeublyg: llai o ddewis ar gyfer y person hyn a chyfradd talu i'r sector annibynnol sydd yn sylweddol llai na'r swm a delir gan awdurdodau lleol i redeg cartrefi sydd yn eiddo i'r wladwriaeth. Er enghraifft, mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell Nedd Port Talbot yn talu £225 yr wythnos am breswlydd mewn cartref nyrsio yn y sector annibynnol, o'i gymharu â £319 a delir am breswlydd mewn cartref y mae'r awdurdod lleol yn berchen arno. Yn ogystal, pe baech yn talu'n bersonol am ofal rhywun mewn cartref awdurdod lleol, byddai'r costau

yn codi i £378.

Gwenda Thomas: Do you agree that there are no nursing care beds in the public sector, and that you should make it clear in your contribution that they are confined to the private sector?

Gwenda Thomas: A gytunwch nad oes gwelyau gofal nyrsio yn y sector cyhoeddus, ac y dylech esbonio yn eich cyfraniad eu bod yn gyfyngedig i'r sector preifat?

Alun Cairns: I accept that, and I had intended to clarify that point. I am grateful to the Member for the opportunity to do so.

Alun Cairns: Derbyniaf hynny, ac yr oeddwn wedi bwriadu egluro'r pwynt hwnnw. Yr wyf yn ddiolchgar i'r Aelod am y cyfle i wneud hynny.

The question is inevitable: why pay £225 to one home, and £319, or potentially £378, to another? If the cost of running residential or nursing homes has risen by 6 per cent, and the amount paid by local authorities has risen by only 2 per cent, the only person who will suffer is the resident in the home, as costs are squeezed to such a great extent. The Minister will claim that funding has increased significantly. However, I was advised by one local authority that it has a range of spending pressures, and funds need to be diverted to other social services budgets. It was quite blunt in saying that if it increases the rate paid to independent-sector homes, it would be forced to reduce the number of beds it uses. However, you cannot do that when there is an elderly person in desperate need of residential or nursing care. The consequences of such politics played by many local authorities are being experienced. I used Neath Port Talbot as an example as I have the figures for that authority. I hope that the Minister will accept that this issue must be addressed throughout Wales.

Mae'r cwestiwn yn anochel: pam talu £225 i un cartref, a £319, neu £378 o bosibl, i gartref arall? Os yw cost rhedeg cartrefi preswyl neu nyrsio wedi codi 6 y cant, a'r swm a delir gan awdurdodau lleol ond wedi codi 2 y cant, yr unig berson a fydd yn dioddef yw'r preswlydd yn y cartref, wrth i'r costau gael eu gwasgu i'r fath raddau. Bydd y Gweinidog yn honni bod yr arian wedi codi'n sylweddol. Fodd bynnag, dywedodd un awdurdod lleol wrthyf fod ganddo amrywiaeth o bwysau gwario a bod angen dargyfeirio arian i gyllidebau gwasanaethau cymdeithasol eraill. Yr oedd yn eithaf diflewyn ar dafod wrth ddweud y byddai'n rhaid iddo leihau'r nifer o welyau a ddefnyddir ganddo pe byddai'n codi'r gyfradd a delir i gartrefi'r sector annibynnol. Fodd bynnag, ni ellir gwneud hynny pan fo angen dybryd am ofal preswyl neu nyrsio ar berson hŷn. Profir canlyniadau'r fath wleidyddiaeth y mae llawer o awdurdodau lleol yn ei chwarae. Defnyddiais Gastell Nedd Port Talbot fel enghraifft gan fod ffigurau gennyf ar gyfer yr awdurdod hwnnw. Gobeithiaf y bydd y Gweinidog yn derbyn bod yn rhaid ymdrin â'r mater hwn ledled Cymru.

The consequences of this are obvious. Almost 200 beds have so far been lost in Neath Port Talbot this year. There will also be consequences for healthcare waiting lists, which are bound to compound the problem. It was reported recently in the *South Wales Evening Post* that, on average, there were 50 cases of bed-blocking in Swansea hospitals. As the numbers of nursing and residential beds decline, it will block the opportunity to free those NHS beds for further use. With the demographic changes that we expect over the coming years—during the next five years alone we expect an increase of 25 per cent in

Mae canlyniadau hyn yn amlwg. Collwyd bron i 200 o welyau hyd yma yng Nghastell Nedd Port Talbot eleni. Bydd canlyniadau hefyd o ran rhestrau aros gofal iechyd, sydd yn siŵr o ychwanegu at y broblem. Yr oedd erthygl yn y *South Wales Evening Post* yn ddiweddar yn nodi bod 50 o achosion o flocio gwelyau yn ysbytai Abertawe, ar gyfartaledd. Wrth i nifer y gwelyau nyrsio a phreswyl ostwng, bydd yn blocio'r cyfle i ryddhau'r gwelyau NHS hynny at ddefnydd pellach. O ganlyniad i'r newidiadau demograffig a ddisgwyliwn dros y blynnyddoedd i ddod—yn ystod y pum mlynedd nesaf yn unig

the number of elderly people who will require care—we need a concerted effort to take action and work with local authorities in the interest of elderly residents of nursing and residential homes so that there is fair play for homes, residents and social services departments.

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I thank Members for their contributions. The main aim of this commencement Order is to enable the Assembly to make subordinate legislation to shape the work of the new Care Standards Inspectorate, and to ensure that the Assembly is established as the registration authority in Wales to enable it to take the actions necessary to commence its regulatory functions. Many of the issues raised will be subject to further debate when we move to the consultation phases, and when we come to move and implement the regulations.

I thank you for your positive comments: you all recognise the importance of this new framework for registration and inspection in Wales. It aims to achieve improved standards for some of our most vulnerable people in Wales. Today, Members focused on the care of the elderly, a group of vulnerable people whose needs are growing. However, this covers all our regulated services, including children's services, and also those for other vulnerable adults. Consultation exercises on the regulations and standards for children's homes will commence on 20 June. There will be a similar exercise for care homes in mid July. It is important that the issues that you raised are discussed. However, there will be transitional arrangements and timescales, in terms of implementing and reaching standards, which we can discuss when we come to consider those consultation papers.

I also want to assure colleagues that I meet regularly with Care Forum Wales and the Registered Nursing Home Association, because they are important. The private and independent sectors form a large proportion of the care sector in Wales. I have also set up a social care taskforce, to which Kirsty

disgwylwyr gynnydd o 25 y cant yn y nifer o bobl hŷn y bydd angen gofal arnynt—mae angen ymdrech lew i weithredu ac i gydweithio ag awdurdodau lleol er budd preswylwyr hŷn mewn cartrefi nyrsio a phreswylwyr er mwyn rhoi chwarae teg i gartrefi, preswylwyr ac adrannau gwasanaethau cymdeithasol.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Diolchaf i'r aelodau am eu cyfraniadau. Prif nod y Gorchymyn cychwyn hwn yw galluogi'r Cynulliad i wneud is-deddfwriaeth i lunio gwaith yr Arolygiaeth Safonau Gofal newydd, ac i sicrhau y caiff y Cynulliad ei sefydlu fel yr awdurdod cofrestru yng Nghymru er mwyn ei alluogi i gymryd y camau angenrheidiol i gychwyn ei ddyletswyddau rheoleiddio. Caiff llawer o'r materion a godwyd eu trafod ymhellach pan gyrhaeddwn y cyfnodau ymgynghori, a phan y byddwn yn cynnig a gweithredu'r rheoliadau.

Diolchaf ichi am eich sylwadau cadarnhaol: mae pob un ohonoch yn cydnabod pwysigrwydd y fframwaith newydd hwn ar gyfer cofrestru ac arolygu yng Nghymru. Ei nod yw cyflawni safonau gwell ar gyfer rhai o'r bobl fwyaf diamddiffyn yng Nghymru. Heddiw, canolbwyntiodd yr Aelodau ar ofal i'r henoed, sef grŵp o bobl ddiamddiffyn y mae eu hanghenion yn cynyddu. Fodd bynnag, mae'r fframwaith hwn yn cynnwys pob un o'n gwasanaethau a reoleiddir, gan gynnwys gwasanaethau i blant, a hefyd gwasanaethau i oedolion diamddiffyn eraill. Bydd ymarferion ymgynghori ar y rheoliadau a'r safonau ar gyfer cartrefi plant yn dechrau ar 20 Mehefin. Bydd ymarfer tebyg ar gyfer cartrefi gofal yng nghanol Gorffennaf. Mae'n bwysig y caiff y materion a godwyd gennych eu trafod. Fodd bynnag, bydd trefniadau ac amserlenni trosiannol, o ran gweithredu a chyrraedd safonau, y gallwn eu trafod pan ystyriwn y papurau ymgynghorol hynny.

Yr wyf hefyd am sicrhau fy nghyd-Aelodau fy mod yn cyfarfod yn rheolaidd â Fforwm Gofal Cymru a Chymdeithas Cartrefi Nyrsio Cofrestredig gan eu bod yn bwysig. Mae'r sectorau preifat ac annibynnol yn ffurfio cyfran fawr o'r sector gofal yng Nghymru. Yr wyf hefyd wedi sefydlu tasglu gofal

referred. The workforce involved in social care amounts to 70,000 people, which includes many people working in nursing and residential care, and also people working in the community. A large percentage of that care is provided in the private and independent sectors. I refer again to the fact that Brian Gibbons is chairing a new group on strategy for the elderly, which looks at these issues, including many of the points that you raised in particular, Alun: ensuring that people are admitted to, and discharged from, hospitals appropriately; that we build our community care response; our free six-week homecare package that enables people to return home from hospital; and that we address the issue of delayed transfer of care, when people are ready to leave hospital but where there is no appropriate placement for them. All these issues are current, topical, and high on my agenda. At the next Health and Social Services Committee meeting we will have a full report from the social care taskforce, which will cover many of the issues that you raised. They go beyond the initial approval of this commencement Order, which enables us to implement regulations and fully discuss the points that you made.

cymdeithasol, y cyfeiriodd Kirsty ato. Mae 70,000 o bobl yn gweithio yn y sector gofal cymdeithasol, sydd yn cynnwys llawer o bobl sydd yn gweithio yn y sector gofal nyrsio a phreswyl, a hefyd pobl sydd yn gweithio yn y gymuned. Darperir canran fawr o'r gofal hwnnw yn y sectorau preifat ac annibynnol. Cyfeiriaf eto at y ffaith fod Brian Gibbons yn cadeirio grŵp newydd yn ymdrin â strategaeth i'r henoed, sydd yn ystyried y materion hyn, gan gynnwys llawer o'r pwyntiau a godwyd gennych chi yn benodol, Alun: sicrhau y caiff pobl eu derbyn i'r ysbyty a'u rhyddhau o'r ysbyty mewn ffordd briodol; sicrhau ein bod yn datblygu ein hymateb o ran gofal yn y gymuned; ein pecyn gofal yn y cartref chwe wythnos am ddim sydd yn galluogi pobl i fynd adref o'r ysbyty; a sicrhau ein bod yn ymdrin â'r mater o oedi cyn trosglwyddo gofal, pan fydd pobl yn barod i adael yr ysbyty ond pan nad oes lleoliad priodol iddynt. Mae pob un o'r materion hyn yn gyfredol, cyfoes ac yn uchel ar fy agenda. Yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, cawn adroddiad llawn gan y tasglu gofal cymdeithasol, a fydd yn cwmpasu llawer o'r materion a godwyd gennych. Ânt y tu hwnt i gymeradwyaeth gychwynnol y Gorchymyn cychwyn hwn sydd yn ein galluogi i weithredu rheoliadau ac i drafod y pwyntiau a wnaethoch yn llawn.

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar egwyddor y Gorchymyn.

The Presiding Officer: We will now vote on the principle of the Order.

*Cynnig: O blaid 34, Ymatal 1, Yn erbyn 0
Motion: For 34, Abstain 1, Against 0*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Essex, Sue
Evans, Delyth
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice

Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Randerson, Jenny
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty
Williams, Phil

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Cairns, Alun

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Y Llywydd: Pleidleisiwn yn awr ar y cynnig **The Presiding Officer:** We will now vote on
i gymeradwyo'r Gorchymyn. the motion to approve the Order.

*Cynnig: O blaid 34 ,Ymatal 1, Yn erbyn 0
Motion: For 34, Abstain 1, Against 0*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Essex, Sue
Evans, Delyth
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Randerson, Jenny
Richards, Rod
Rogers, Peter

Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty
Williams, Phil

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Cairns, Alun

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

3:40 p.m.

*Daeth y Dirprwy Lywydd i'r Gadair am 3.40 p.m.
The Deputy Presiding Officer took the Chair at 3.40 p.m.*

Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig Gofal Hyblyg ac ar y Cyd Approval of the Flexible and Joint Care Special Grant Report

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I propose that

the National Assembly, under section 88B of the Local Government Finance Act 1988, and in accordance with Standing Order No. 19.8, approves the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report (No 11) (Wales) 2001, which was laid in the Table Office on Monday 4 June 2001. (NDM691)

This special grant will encourage and support closer joint working between the national health service and local government. The grant scheme will pump-prime joint working initiatives at the health and social care interface and will provide the NHS and local government with more scope to deliver more joined-up services. This is central to our vision of more integrated health and social care services.

This special grant is part of a wider programme of support for joint working between the NHS and local government. The special grant will provide £1.9 million to local authorities in 2001-02. The published spending plans indicate £5 million and £10 million over the following two years for joint working and flexible care.

The emphasis of this special grant is on joint planning and delivery. The special grant

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Cynigiau fod

y Cynulliad Cenedlaethol, o dan adran 88B Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, ac yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 19.8, yn cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru) (Rhif 11) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ddydd Llun, 4 Mehefin 2001. (NDM691)

Bydd y grant arbennig hwn yn annog ac yn cefnogi cydweithio agosach rhwng y gwasanaeth iechyd gwladol a llywodraeth leol. Bydd y cynllun grant yn ysgogi mentrau cydweithio ym meysydd iechyd a gofal cymdeithasol a bydd yn rhoi mwy o gyfle i'r NHS a llywodraeth leol gyflwyno gwasanaethau mwy cydgyssylltiedig. Mae hyn yn ganolog i'n gweledigaeth o wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol mwy integredig.

Mae'r grant arbennig hwn yn rhan o raglen ehangach i gefnogi cydweithio rhwng yr NHS a llywodraeth leol. Bydd y grant arbennig yn rhoi £1.9 miliwn i awdurdodau lleol yn 2001-02. Noda'r cynlluniau gwario a gyhoeddwyd y caiff £5 miliwn a £10 miliwn ei roi dros y ddwy flynedd nesaf ar gyfer cydweithio a gofal hyblyg.

Pwyslais y grant arbennig hwn yw cydgyllunio a chyflwyno. Mae'r adroddiad

report has been subject to extensive consultation involving local authorities, the NHS and the voluntary sector. Local authorities are expected to work with their NHS partners to develop proposals for the use of funding and to spend the money jointly.

The special grant supplements the Health Act 1999 increased flexibilities partnership framework, which I launched in November 2000. The legislation provided new mechanisms for joint working at the boundaries between health and social care, and healthcare and wider local government. The provisions also introduced new arrangements that allow for local discretion about using resources to best effect. The flexibilities framework enables the NHS and local government to provide a more seamless services, which should ultimately improve services for users and carers.

This special grant is a further measure that will advance the Assembly's commitment to improving health and wellbeing, which is one of the major action areas outlined in 'Betterwales.com'. Within that target, one of the results that we want to achieve by March 2003 is to deliver joined-up and more efficient services, by making full use of the flexibilities available under the Health Act 1999. The special grants for joint working between the NHS and local government will contribute to the successful delivery of that commitment.

The emphasis on closer integration of health and social care services is also strongly expressed within 'Improving Health in Wales: a plan for the NHS with its partners', which I launched on 1 February. Chapter 4 of that plan highlights the need for joined-up service provision by the NHS, working together with its partners. As part of the plan's implementation, a joint working task and finish group has been established to consider joint working undertakings within the plan. The group has a wide representation and is currently taking forward the role and function of partnership boards at a strategic level.

grant arbennig yn destun gwaith ymgynghori helaeth yn cynnwys awdurdodau lleol, yr NHS a'r sector gwirfoddol. Disgwylir i awdurdodau lleol gydweithio â'u partneriaid yn yr NHS er mwyn datblygu cynigion o ran defnyddio arian ac er mwyn gwario'r arian ar y cyd.

Mae'r grant arbennig yn ategu fframwaith partneriaeth trefniadau mwy hyblyg Deddf Iechyd 1999, a lansiwyd gennyf ym mis Tachwedd 2000. Darparodd y ddeddfwriaeth dulliau newydd ar gyfer cydweithio ar y ffiniau rhwng iechyd a gofal cymdeithasol, a gofal iechyd a llywodraeth leol ehangach. Cyflwynodd y darpariaethau drefniadau newydd hefyd sydd yn caniatáu disgresiwn lleol ynglŷn â defnyddio adnoddau yn y modd mwyaf effeithiol. Mae'r fframwaith hyblygrwydd yn galluogi'r NHS a llywodraeth leol i ddarparu gwasanaethau mwy llyfn, a ddylai wella gwasanaethau i ddefnyddwyr a gofalwyr yn y pen draw.

Mae'r grant arbennig hwn yn gam pellach a fydd yn datblygu ymrwymiad y Cynulliad i wella iechyd a lles, sef un o'r prif feysydd gweithredu a amlinellwyd yn 'Gwellcymru.com'. O fewn y targed hwnnw, un o'r canlyniadau yr ydym am ei gyflawni erbyn Mawrth 2003 yw cyflwyno gwasanaethau cydgysylltiedig a mwy effeithlon, drwy wneud defnydd llawn o'r trefniadau hyblyg sydd ar gael o dan Ddeddf Iechyd 1999. Bydd y grantiau arbennig i hyrwyddo cydweithio rhwng yr NHS a llywodraeth leol yn cyfrannu at lwyddiant o ran cyflawni'r ymrwymiad hwnnw.

Mynegir yn gryf hefyd y pwyslais ar integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn fwy clôs o fewn 'Gwella Iechyd yng Nghymru: cynllun i'r GIG ynghyd â'i bartneriaid', a lansiwyd gennyf ar 1 Chwefror. Mae Pennod 4 o'r cynllun hwnnw yn amlygu'r angen i'r NHS, gan gydweithio â'i bartneriaid, ddarparu gwasanaethau cydgysylltiedig. Fel rhan o'r broses o weithredu'r cynllun, sefydlwyd grŵp gorchwyl a gorffen ar y cyd i ystyried cydweithio o fewn y cynllun. Mae cynrychiolaeth eang o fewn y grŵp ac ar hyn o bryd mae'n datblygu rôl a swyddogaeth byrddau partneriaeth ar lefel strategol.

I am confident that the joint working special grant will contribute to the development of collaborative partnerships between the NHS and local government across Wales.

Geraint Davies: I declare an interest as a pharmacist and a member of Rhondda Cynon Taff County Borough Council. Plaid Cymru—The Party of Wales welcomes these regulations. There are several advantages for patient care in the implementation of flexible joint working between local authorities and the NHS. However, it is important to note that problems may arise. If local authorities take the lead in providing services, I am concerned that they may charge for services currently provided free by the NHS. As these partnerships develop, we must ensure that that does not occur. We must fight to prevent any extension of charges.

I am also concerned that there should be equitable treatment throughout Wales. My concern is greater after reading the draft guidance under section 31, paragraph 9.6, which states:

‘Where charging is likely to apply, the arrangements will need to be carefully explained to users of services to avoid any misunderstanding that NHS services which are provided free elsewhere are being charged for.’

Does this mean that there will be equity across Wales? I would be grateful if the Minister would answer that.

As always, resources will also be important. I hope that the grant will be sufficient to alleviate any deficiency because there is no point in pooling deficit. Any organisation will be reluctant to pool budgets if other unpooled areas, for which they are directly responsible, will suffer as a consequence.

There will be difficulties between organisations’ different information systems. There may also be problems because of different holiday arrangements and out-of-hours’ procedures, budgets and funding arrangements. However, I am sure that these difficulties can be overcome. I strongly

Yr wyf yn hyderus y bydd y grant arbennig cydweithio yn cyfrannu at ddatblygu partneriaethau cydweithredol rhwng yr NHS a llywodraeth leol ledled Cymru.

Geraint Davies: Datganaf fuddiant fel fferyllydd ac aelod o Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. Croesawa Plaid Cymru—The Party of Wales y rheoliadau hyn. Mae nifer o fanteision ar gyfer gofal cleifion wrth weithredu cydweithio hyblyg rhwng awdurdodau lleol a’r NHS. Fodd bynnag, mae’n bwysig nodi y gall problemau godi. Os bydd awdurdodau lleol yn achub y blaen wrth ddarparu gwasanaethau, pryderaf y byddant o bosibl yn codi tâl am y gwasanaethau a ddarperir am ddim ar hyn o bryd gan yr NHS. Wrth i’r partneriaethau hyn ddatblygu, rhaid inni sicrhau nad yw hynny’n digwydd. Rhaid inni frwydro i atal ffioedd rhag cael eu hehangu mewn unrhyw ffordd.

Pryderaf hefyd y dylai fod sefyllfa deg ledled Cymru. Mae fy mhryder yn fwy ar ôl darllen y canllawiau drafft o dan adran 31, paragraff 9.6, sydd yn nodi:

‘Pan fo codi tâl yn debygol o fod yn gymwys, bydd angen esbonio ’r trefniadau yn ofalus i ddefnyddwyr gwasanaethau, er mwyn osgoi unrhyw gamddealltwriaeth y codir tâl am wasanaethau’r NHS sy’n cael eu darparu’n rhad ac am ddim mewn mannau eraill.’

A olyga hyn y bydd tegwch ledled Cymru? Byddwn yn ddiolchgar pe byddai’r Gweinidog yn ateb y cwestiwn hwnnw.

Fel arfer, bydd adnoddau hefyd yn bwysig. Gobeithiaf y bydd y grant yn ddigonol i leddfu unrhyw ddiffyg gan nad oes pwynt cyfuno diffyg. Bydd unrhyw sefydliad yn anfodlon cyfuno cyllidebau os bydd meysydd eraill lle na chyfunir cyllidebau, y mae ganddynt gyfrifoldeb uniongyrchol drostynt, yn dioddef o ganlyniad i hyn.

Bydd anawsterau yn codi rhwng gwahanol systemau gwybodaeth y sefydliadau. Efallai y bydd problemau hefyd oherwydd trefniadau gwyliau gwahanol a threfniadau gwahanol y tu allan i oriau arferol, a chyllidebau a threfniadau ariannu gwahanol. Fodd bynnag, yr wyf yn siŵr y gellir goresgyn yr

welcome the increased co-operation between the health service and local authorities and I am sure that it will benefit patients. However, we must be vigilant and deal with problems to ensure that the people of Wales receive an equitable and effective service.

Kirsty Williams: I welcome the proposed regulations and the special grant report. Too often, staff employed in the health and social care sectors are more than willing, and indeed anxious, to work together to provide the seamless service, which we talk about a great deal in the Assembly, for their patients. Yet it is always budgeting that prevents that from happening. The implementation of the special grant will go some way to alleviating some of those problems experienced by staff on the ground. It will also, hopefully, mean that patients and other people requiring care, will receive that seamless service.

Family X moved from an English county to Brecon and Radnorshire last summer. Its eldest daughter has severe disabilities and the parents were anxious to establish a respite care package for her. Unfortunately, services in Powys could not meet her needs. A perfect placement was found for her in Hereford. They rang social services and, with the appropriate inspections, it was agreed that the child should receive the respite care there. However, social services were unwilling to pay for it and thought that, perhaps, the NHS could help. Since then, the parents and I have repeatedly rang and written to both authorities to co-ordinate their approach and ensure that the family receives the respite it needs. A year has now gone by, and to date respite care for that family has not been successfully obtained as two individual authorities argue over who should pay the bill.

I am sure that by pooling budgets together we could avoid such situations. It will also be increasingly important when considering changes to NHS structures. With the abolition of health authorities, and the empowerment of local health groups that are co-terminus with local authorities, the

anawsterau hyn. Croesawaf yn gryf y cydweithio gwell rhwng y gwasanaeth iechyd ac awdurdodau lleol ac yr wyf yn siŵr y bydd cleifion yn elwa. Fodd bynnag, rhaid inni fod yn wylidwrus a delio â phroblemau er mwyn sicrhau bod pobl Cymru yn cael gwasanaeth teg ac effeithiol.

Kirsty Williams: Croesawaf y rheoliadau arfaethedig a'r adroddiad grant arbennig. Yn rhy aml, mae'r staff a gyflogir yn y sectorau iechyd a gofal cymdeithasol yn fwy na pharod, ac yn wir yn awyddus, i gydweithio i ddarparu gwasanaeth llyfn ar gyfer eu cleifion, pwnc a drafodwn yn helaeth yn y Cynulliad. Serch hynny, cyllidebu sydd yn atal hynny rhag digwydd bob tro. Bydd y gwaith o weithredu'r grant arbennig yn gwneud rhywfaint i leddfu rhai o'r problemau hynny a brofir gan staff ar lawr gwlad. Gobeithiaf hefyd y golyga y caiff cleifion a phobl eraill sydd angen gofal y gwasanaeth llyfn hwnnw.

Symudodd teulu X o sir yn Lloegr i Frycheiniog a Sir Faesyfed yr haf diwethaf. Mae gan y ferch hynaf anableddau difrifol ac yr oedd y rhieni yn awyddus i sefydlu pecyn gofal seibiant iddi. Yn anffodus, ni allai gwasanaethau ym Mhowys ddiwallu ei hanghenion. Daethpwyd o hyd i leoliad perffaith iddi yn Henffordd. Ffoniasant y gwasanaethau cymdeithasol ac, ar ôl yr arolygiadau priodol, cytunwyd y dylai'r plentyn gael y gofal seibiant yno. Fodd bynnag, nid oedd y gwasanaethau cymdeithasol yn fodlon talu amdano a chredent y gallai'r NHS helpu, o bosibl. Ers hynny, mae'r rhieni a minnau wedi ffonio ac ysgrifennu droeon at y ddau awdurdod i gydlynu eu hymagwedd ac i sicrhau bod y teulu yn cael y seibiant sydd ei angen arno. Mae blwyddyn wedi mynd heibio bellach, a hyd yma, nid yw'r teulu hwnnw wedi llwyddo i gael gofal seibiant wrth i ddau awdurdod unigol ddadlau ynghylch pwy ddylai dalu'r bil.

Yr wyf yn siŵr y gallem osgoi sefyllfaoedd o'r fath drwy gyfuno cyllidebau. Bydd hefyd yn gynyddol bwysig wrth ystyried newidiadau i strwythurau'r NHS. Yn sgîl diddymu'r awdurdodau iechyd, ac awdurdodi grwpiau iechyd lleol y mae eu ffiniau'n cyfateb â rhai awdurdodau lleol, dylem gydio

opportunities for better working between local authorities, social services departments, the NHS and local voluntary organisations are there for us to grasp. However, to make that happen, we need flexibilities such as the one proposed in the special grant report.

In closing, I will inform Members of a unique appointment in Hereford. The director of Herefordshire Council's social services department has recently been appointed chief executive of the local NHS trust. That is an example of joint working.

3:50 p.m.

David Melding: The Welsh Conservative Party welcomes all attempts to encourage joint working. However, as Kirsty eloquently demonstrated, immense barriers remain in the system. I increasingly believe that there is a murky and sometimes miserable distinction between social care and healthcare in this country, working profoundly against those who need the care. In the past, agencies have decided that they cannot co-operate because of their accountancy arrangements. As we are discussing a special grant that is limited and that has been set up to encourage greater co-operation, it is still a bureaucratic procedure.

In its consideration of the Phillips report into BSE, the Health and Social Services Committee discussed the type of system that was required ideally for those suffering from this miserable disease and who were in need of care. We found that key workers were often greatly impeded in putting together the package of care that people required. The strongest recommendation made by key workers was that they had to have the budget. The 'key worker' is usually a social worker or a health practitioner; that is, a member of staff who has a direct line to, and is face to face with, the person who requires the care. That is where flexibility and a joint budget is required. The moment that they are passed up the line through three or four layers of management, the battle is lost. I hope that, one day, in this country, we will move away from the present division between social care and healthcare and create care trusts. That

yn y cyfleoedd i awdurdodau lleol, adrannau gwasanaethau cymdeithasol, yr NHS a sefydliadau gwirfoddol lleol gydweithio'n well. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau bod hynny'n digwydd, mae angen hyblygrwydd arnom megis yr hyn a gynigiwyd yn yr adroddiad grant arbennig.

I gloi, hysbysaf yr Aelodau am benodiad unigryw yn Henffordd. Penodwyd cyfarwyddwr adran gwasanaethau cymdeithasol Cyngor Sir Henffordd yn ddiweddar yn brif weithredwr yr ymddiriedolaeth NHS leol. Dyna enghraifft o gydweithio.

David Melding: Croesawa Plaid Geidwadol Cymru bob cais i annog cydweithio. Fodd bynnag, fel y dangosodd Kirsty yn huawdl, erys rhwystrau anferth yn y system. Credaf yn gynyddol fod gwahaniaeth aneglur a gresynus weithiau rhwng gofal cymdeithasol a gofal iechyd yn y wlad hon, sydd yn gweithio o ddifrif yn erbyn y rheini y mae angen y gofal arnynt. Yn y gorffennol, mae asiantaethau wedi penderfynu na allant gydweithio oherwydd eu trefniadau cadw cyfrifon. Gan ein bod yn trafod grant arbennig cyfyngedig ac sydd wedi'i sefydlu i annog cydweithio gwell, gweithdrefn fiwrocraidd ydyw o hyd.

Wrth ystyried adroddiad Phillips ar BSE, trafododd y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y math o system yr oedd ei hangen yn ddelfrydol ar gyfer y rheini sydd yn dioddef o'r clefyd gresynus hwn ac yr oedd angen gofal arnynt. Gwelsom fod gweithwyr allweddol yn aml yn cael eu rhwystro'n sylweddol wrth lunio pecyn o ofal oedd ei angen ar bobl. Yr argymhelliad cryfaf a wnaethpwyd gan weithwyr allweddol oedd bod yn rhaid iddynt gael y gyllideb. Fel arfer, gweithiwr cymdeithasol neu ymarferydd iechyd yw'r 'gweithiwr allweddol'; sef, aelod o staff sydd â chysylltiad uniongyrchol â'r person y mae angen y gofal arno ac sydd yn dod wyneb yn wyneb ag ef. Dyna lle mae angen hyblygrwydd a chyllideb ar y cyd. Unwaith y cânt eu trosglwyddo drwy dair neu bedair haen reoli, mae'r frwydr wedi ei cholli. Gobeithiaf, rywbryd, yn y sir hon, y byddwn yn dileu'r rhaniad presennol rhwng

would solve this problem at a stroke.

Brian Gibbons: I agree with all comments made by other speakers. In many ways, these are watershed regulations. In time, we will recognise the importance of the decisions that we are taking at this juncture. As Kirsty said, the lack of ownership of a budget is one of the greatest obstacles to achieving integrated care. As this is a special grant, which is therefore ring-fenced, it gives local authorities and, particularly, people involved in personal social services—which we all recognise as being a cash-strapped sector of the social economy—a new incentive to start working with these new flexibilities.

Geraint made an important point. While adopting these regulations would be an important watershed, there is also opportunity for people to create mischief and confusion. As Geraint said, for the first time, people will receive social care and healthcare from a single agency, possibly the NHS. This seems to confuse some informed commentators on the health service. One such example is Dr Allyson Pollock, who has written a series of articles in *The Guardian* over the last month and who has also written many articles in the *British Medical Journal*. She has managed to create considerable confusion in people's minds regarding the dangers highlighted by Geraint. It is important that people do not abuse these flexibilities. It is also important that they do not use this opportunity to spread rumours or make innuendoes that, because we are providing social care through an integrated mechanism that may be the NHS, people will have to pay for NHS care. Until social care is free at the point of need, there will be some anomalies. However, people must behave with integrity and not abuse the possible sources of confusion that could emerge.

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): It is important to reflect on the purpose of this special grant; it is a £1.9 million grant to be used to pump-

gofal cymdeithasol a gofal iechyd gan greu ymddiriedolaethau gofal. Byddai hynny'n datrys y broblem hon yn syth.

Brian Gibbons: Cytunaf â'r holl sylwadau a wnaethpwyd gan y siaradwyr eraill. Mewn llawer o ffyrdd, mae'r rheoliadau hyn yn drobwynt. Ymhen amser, byddwn yn cydnabod pwysigrwydd y penderfyniadau a wnawn ar hyn o bryd. Fel y dywedodd Kirsty, mae diffyg cyllideb yn un o'r rhwystrau mwyaf i gyflawni gofal integredig. Gan mai grant arbennig yw hwn, sydd felly wedi'i glustnodi'n benodol, rhydd i awdurdodau lleol ac, yn benodol, y bobl sydd yn gysylltiedig â gwasanaethau cymdeithasol personol—y mae pob un ohonom yn cydnabod ei fod yn sector o'r economi gymdeithasol nad oes digon o arian ganddo—gymhelliant newydd i ddechrau gweithredu'r trefniadau hyblyg newydd hyn.

Gwnaeth Geraint bwynt pwysig. Er y byddai mabwysiadu'r rheoliadau hyn yn drobwynt pwysig, mae cyfle hefyd i bobl greu helynt a dryswch. Fel y dywedodd Geraint, am y tro cyntaf, bydd pobl yn cael gofal cymdeithasol a gofal iechyd o un asiantaeth, sef yr NHS o bosibl. Ymddengys fod hynny yn peri dryswch i rai sylwebwyr sydd yn hyddysg yn y gwasanaeth iechyd. Un enghraifft o'r fath yw Dr Allyson Pollock, sydd wedi ysgrifennu cyfres o erthyglau yn *The Guardian* dros y mis diwethaf ac sydd hefyd wedi ysgrifennu llawer o erthyglau yn y *British Medical Journal*. Mae wedi llwyddo i beri cryn ddryswch ym meddyliau pobl o ran y peryglon a amlygwyd gan Geraint. Mae'n bwysig nad yw pobl yn camddefnyddio'r trefniadau hyblyg hyn. Mae'n bwysig hefyd na ddefnyddiant y cyfle hwn i roi si ar led neu i ensynio, gan ein bod yn darparu gofal cymdeithasol drwy fecanwaith integredig sef yr NHS o bosibl, y bydd yn rhaid i bobl dalu am ofal yr NHS. Hyd nes y bydd gofal cymdeithasol ar gael am ddim pan fo'i angen, bydd rhai anghysondebau. Fodd bynnag, rhaid i bobl ymddwyn gyda gonestrwydd ac ni ddylent gamddefnyddio'r ffynonellau dryswch posibl a allai ddod i'r amlwg.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Mae'n bwysig ystyried diben y grant arbennig hwn; grant o £1.9 miliwn ydyw i'w ddefnyddio i ysgogi

prime joint working schemes under the Health Act 1999 and the increased flexibilities partnership framework. It is important that we have a special grant to pump-prime such schemes. We must consider how we break down the barriers that you have all coherently described today, because this is about breaking down barriers, breaking new ground and ensuring that money reaches people at the grassroots and provides for the planning and delivery of care. It is also about ownership of budgets. Earlier this year, the Assembly approved regulations that permit local authorities to transfer money to health authorities. Those regulations came into force on 1 April 2001 thereby enabling local authorities to transfer funds to their NHS partners if required. Another important factor is that the special grant aims to build capacity into local government. It follows the £40 million which went to the NHS to cover emergency pressures during the last financial year. As I said, this is about breaking new ground, building capacity and ensuring that we break down barriers.

The case to which Kirsty referred was a cross-border argument between two authorities, which should not have happened. However, we need to consider such a case to unravel what went wrong in terms of payment. On Geraint and Brian Gibbons's points on charging arrangements, it is clear that we are consulting on local authorities' arrangements for services. They have discretionary powers in Wales to charge for non-residential services for adults, domiciliary, day and respite care and meals-on-wheels. Following the Audit Commission's report on charging with care, we are currently consulting on the matter to ensure that we can move forward with a fair system in terms of funding and guidance for local authorities. It is clear that NHS services will not be charged for under these flexibilities.

We will have to monitor this matter carefully. However, following our Improving Health in Wales initiative, and as Brian Gibbons described, we are bringing local government to the forefront in the management of health and social care. A Director of Social Services

cynlluniau cydweithio o dan Ddeddf Iechyd 1999 a'r fframwaith partneriaeth trefniadau mwy hyblyg. Mae'n bwysig bod gennym grant arbennig i ysgogi cynlluniau o'r fath. Rhaid inni ystyried sut i oresgyn y rhwystrau y mae pob un ohonoch wedi'u disgrifio mewn modd cydlynol heddiw, gan fod hyn yn ymwneud â goresgyn rhwystrau, torri tir newydd a sicrhau bod yr arian yn cyrraedd pobl gyffredin ac yn cael ei ddefnyddio i gynllunio a chyflwyno gofal. Mae'n ymwneud â bod yn berchen ar gyllidebau hefyd. Yn gynharach eleni, cymeradwyodd y Cynulliad reoliadau sydd yn caniatáu i awdurdodau lleol drosglwyddo arian i awdurdodau iechyd. Daeth y rheoliadau hynny i rym ar 1 Ebrill 2001 gan alluogi awdurdodau lleol i drosglwyddo arian i'r partneriaid yn yr NHS os oedd angen. Ffactor pwysig arall yw mai nod y grant arbennig yw datblygu capasiti o fewn llywodraeth leol. Mae'n dilyn y £40 miliwn a roddwyd i'r NHS i dalu am bwysau brys yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf. Fel y dywedais, mae hyn yn ymwneud â thorri tir newydd, cynyddu capasiti a sicrhau ein bod yn goresgyn y rhwystrau.

Yn yr achos y cyfeiriodd Kirsty ato, cafwyd dadl drawsffiniol rhwng dau awdurdod, na ddylai fod wedi digwydd. Fodd bynnag, mae angen inni ystyried achos o'r fath er mwyn datrys yr hyn a aeth o'i le o ran talu. Ynglŷn â phwyntiau Geraint a Brian Gibbons am drefniadau codi tâl, mae'n amlwg ein bod yn ymgynghori ynghylch trefniadau awdurdodau lleol o ran gwasanaethau. Mae ganddynt bwerau dewisol yng Nghymru i godi tâl am wasanaethau dibreswyl i oedolion, gofal cartref, gofal dydd a gofal seibiant a gwasanaeth pryd ar glud. Yn dilyn adroddiad y Comisiwn Archwilio ar godi tâl am ofal, ymgynghorwn ynghylch y mater ar hyn o bryd er mwyn sicrhau y gallwn symud ymlaen gyda system deg o ran ariannu a chanllawiau i awdurdodau lleol. Mae'n amlwg na chodir tâl am wasanaethau yr NHS o dan y trefniadau hyblyg hyn.

Bydd yn rhaid inni fonitro'r mater hwn yn ofalus. Fodd bynnag, yn dilyn ein menter Gwella Iechyd yng Nghymru, ac fel y disgrifiodd Brian Gibbons, sicrhawn fod gan lywodraeth leol ran flaenllaw yn y gwaith o reoli iechyd a gofal cymdeithasol. Mae

already chairs one of our local health groups constructively, ensuring joint working and planning in Swansea. We are bringing elected members into local health groups, as social services officials already serve as members of those health groups. Therefore, a Welsh version of joint health and social care is developing through Improving Health in Wales, which will be achieved if we give it the pump-priming and backing from this Assembly to break down those barriers.

Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol eisoes yn cadeirio un o'n grwpiau iechyd lleol mewn ffordd adeiladol, gan sicrhau cydweithio a chydgyllunio yn Abertawe. Sicrhawn fod aelodau etholedig yn aelodau o'r grwpiau iechyd lleol, gan fod swyddogion gwasanaethau cymdeithasol eisoes yn aelodau o'r grwpiau iechyd hynny. Felly, datblygir fersiwn Cymreig o ofal iechyd a chymdeithasol ar y cyd drwy'r fenter Gwella Iechyd yng Nghymru, a gaiff ei gyflawni os rhoddwn arian ysgogi a chefnogaeth gan y Cynulliad hwn er mwyn goresgyn y rhwystrau hynny.

Cynnig: O blaid 35, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Motion: For 35, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Williams, Kirsty
Williams, Phil

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried

**Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig Cronfa Ddatblygu Rheoli Perfformiad
yn y Gwasanaethau Cymdeithasol**
**Approval of the Performance Management Development Fund in Social Services
Special Grant Report**

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I propose that

the National Assembly, under Section 88B of the Local Government Finance Act 1988, and in accordance with Standing Order No. 19.8, approves the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report (No 12) (Wales) 2001 which was laid in the Table Office on Monday 4 June 2001. (NDM690)

This special grant will enable local authorities to promote improved approaches to management and performance in social services. Key needs identified in this area include improving management capacity and modernising the management information support systems. These can capture information about the large number of contacts or service users, and provide a basis for effective management.

4:00 p.m.

The White Paper on social services 'Building for the Future', noted that poor or inefficient delivery of social services can no longer be tolerated. In implementing the recommendations of the White Paper, the Nuffield Institute for Health was commissioned by the Assembly to evaluate performance information and management in Welsh social services. It found that there was a variable picture across Wales, in particular, that few authorities had been able to develop robust systems for generating key management information to assist in the effective management of their social services since local government reorganisation. It clearly identified the need for substantial investment in this area alongside the development of a proper scheme for performance management and improvement nationally and locally. Subsequent work by the Social Services Inspectorate, working

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Cynigiau fod

y Cynulliad Cenedlaethol, o dan adran 88B Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, ac yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 19.8, yn cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru) (Rhif 12) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ddydd Llun, 4 Mehefin 2001. (NDM690)

Bydd y grant arbennig hwn yn galluogi awdurdodau lleol i hyrwyddo ymagweddau gwell tuag at reoli a pherfformiad yn y gwasanaethau cymdeithasol. Ymhlith yr anghenion allweddol a nodwyd yn y maes hwn mae gwella'r capasiti rheoli a moderneiddio'r systemau cymorth gwybodaeth rheoli. Gall y rhain gadw gwybodaeth am y nifer fawr o gysylltiadau neu ddefnyddwyr gwasanaeth, ac maent yn sail i reoli effeithiol.

Nododd y Papur Gwyn ar wasanaethau cymdeithasol 'Adeiladu ar gyfer y Dyfodol' na ellir bellach caniatáu ffordd wael nac aneffeithlon o gyflwyno gwasanaethau cymdeithasol. Wrth weithredu argymhellion y Papur Gwyn, comisiynwyd Sefydliad Iechyd Nuffield gan y Cynulliad i werthuso gwybodaeth perfformiad a'r ffordd o reoli perfformiad yng ngwasanaethau cymdeithasol Cymru. Darganfuwyd bod y sefyllfa yn amrywio ledled Cymru ac, yn arbennig, mai prin oedd yr awdurdodau a oedd wedi llwyddo i ddatblygu systemau cadarn ar gyfer cynhyrchu gwybodaeth reoli allweddol er mwyn eu cynorthwyo i reoli eu gwasanaethau cymdeithasol yn effeithiol ers ad-drefnu llywodraeth leol. Nododd yn glir yr angen am fuddsoddiad sylweddol yn y maes hwn ynghyd â'r angen i ddatblygu cynllun priodol i reoli a gwella perfformiad yn genedlaethol ac yn lleol. Mae gwaith dilynol

closely with local authority social services' managers, has formulated a clear strategy for performance management and its development. This will be incorporated in a strategy document, which will be published and used to inform the use of the development fund. The proposed fund is soundly based on an identified need and a clear strategic approach developed across Wales in close collaboration with local government. The fund's specific objectives are to ensure the development of performance information in social services, to develop modern approaches to performance management in managing and delivering social services and to make the most effective use of new information and communications technology in measuring and monitoring the provision and management of social services. The fund will also support achievements in key priority areas for the Assembly.

Better value for money is an essential element of the Best Value scheme, which is being implemented in the Assembly. The development of performance management skills and mechanisms is essential to enable authorities to address the challenges being set by the Assembly in this area. Social services play an important role in supporting social inclusion in local communities. Performance management schemes should, if they are designed to assess and support policies resulting in greater inclusion, provide invaluable support to local authorities in directing and steering a major resource to support this objective. A focus of much of the resources will be the improved use of information technology in supporting social work practice in the field. This will provide further electronic and communication developments in the delivery of social services. It is intended to work closely with the NHS in implementing the programme. The developments will provide an essential electronic network in the single largest direct service provided by local government and, hence, will form a key foundation stone in implementing the Assembly's objectives for e-government. I am confident that the fund will support these objectives by providing everyone with improved information on how

gan yr Arolygiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol, gan weithio'n agos â rheolwyr gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol, wedi llunio strategaeth glir i reoli perfformiad a'i ddatblygu. Caiff hwn ei ymgorffori mewn dogfen strategaeth, a gyhoeddir ac a ddefnyddir i lywio'r defnydd o'r gronfa ddatblygu. Mae'r gronfa arfaethedig wedi'i seilio'n gadarn ar angen a nodwyd ac ymagwedd strategol glir a ddatblygwyd ledled Cymru wrth gydweithio'n agos â llywodraeth leol. Amcanion penodol y gronfa yw sicrhau y caiff gwybodaeth am berfformiad ei datblygu yn y gwasanaethau cymdeithasol, datblygu ymagweddau modern tuag at reoli perfformiad wrth reoli a chyflwyno gwasanaethau cymdeithasol a gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o dechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu newydd i fesur a monitro'r gwaith o ddarparu a rheoli'r gwasanaethau cymdeithasol. Bydd y gronfa hefyd yn cefnogi cyflawniadau ym meysydd blaenoriaeth allweddol y Cynulliad.

Mae mwy o werth am arian yn elfen hanfodol o'r cynllun Gwerth Gorau, a weithredir yn y Cynulliad. Mae datblygu sgiliau a dulliau rheoli perfformiad yn hanfodol er mwyn galluogi awdurdodau i ymdrin â'r heriau a osodir gan y Cynulliad yn y maes hwn. Mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn chwarae rôl bwysig yn y gwaith o gefnogi cynhwysedd cymdeithasol o fewn cymunedau lleol. Dylai cynlluniau rheoli perfformiad, os ydynt wedi eu llunio i asesu a chefnogi polisïau sydd yn arwain at gynhwysedd gwell, roi cymorth gwerthfawr i awdurdodau lleol yn y gwaith o reoli a llywio un o'r prif adnoddau i gefnogi'r amcan hwn. Bydd pwyslais llawer o'r adnoddau ar y defnydd gwell o dechnoleg gwybodaeth i gefnogi arfer gwaith cymdeithasol yn y maes. Bydd hyn yn darparu datblygiadau electronig a chyfathrebu pellach wrth gyflwyno gwasanaethau cymdeithasol. Bwriedir iddo weithio'n agos â'r NHS i weithredu'r rhaglen. Bydd y datblygiadau yn darparu rhwydwaith electronig hanfodol yn y gwasanaeth uniongyrchol mwyaf a ddarperir gan lywodraeth leol ac, felly, bydd yn gonglfaen allweddol yn y gwaith o weithredu amcanion y Cynulliad o ran e-lywodraeth. Hyderaf y bydd y gronfa yn cefnogi'r amcanion hyn drwy ddarparu gwybodaeth

services are delivered and encouraging the active management of performance locally and nationally. The fund will have a real impact on the quality and effectiveness of these services in future years.

Janet Ryder: This, along with all of today's motions, has been vital to the development of care provision in Wales. This motion is, perhaps, drier as it deals with the management systems that need to be put in place, but it is nonetheless equally important. The importance of these systems became clear when we tried to formulate the funding formula for local government a few months ago and saw the lack of quality, reliable data on social services. We were struck by the paucity of personal social services data. There were huge gaps in the data available, which meant that we were unable to complete the formula properly. That led to inequality between local authorities and a loss of opportunity to start to tackle deprivation. It is important that we implement these systems to collect this data. We need them, because we need a consistent capacity to deliver quality information. While this fund will go some way towards achieving that, there would still be doubts if local authorities could purchase different systems and implement different ways of collecting data in each authority. We need a uniform system to collect this data. It is important for local authorities to enable them to deliver and develop their services and it is important to enable us to develop services and policies nationally.

That was underlined in the Waterhouse report, 'Lost in Care', which stressed the need for good quality information and for that information to be compatible across boundaries, not only between local authorities, but within authorities and between local authorities and health authorities and so on. We welcome the fund that has been made available today. We would like to see how consistency and compatibility will develop in these systems throughout Wales. However, we question the deadline to which authorities might have to work. I believe that they are being asked to

well i bawb am sut y cyflwynir gwasanaethau a thrwy annog gwaith rheoli perfformiad gweithredol yn lleol ac yn genedlaethol. Caiff y gronfa effaith wirioneddol ar ansawdd ac effeithiolrwydd y gwasanaethau hyn yn y dyfodol.

Janet Ryder: Bu hyn, ynghyd â phob un o'r cynigion heddiw, yn hanfodol i'r gwaith o ddatblygu darpariaeth gofal yng Nghymru. Efallai bod y cynnig hwn yn fwy diflas gan ei fod yn delio â systemau rheoli y mae angen eu sefydlu, ond serch hynny, mae yr un mor bwysig. Daeth pwysigrwydd y systemau hyn yn glir pan geisiasom lunio'r fformiwla cyllido ar gyfer llywodraeth leol ychydig fisoedd yn ôl a gweld y prinder data dibynadwy, safonol a oedd ar gael ar wasanaethau cymdeithasol. Fe'n trawyd gan y prinder data ar wasanaethau cymdeithasol personol. Yr oedd bylchau mawr yn y data oedd ar gael, ac felly ni allem gwblhau'r fformiwla yn gywir. Achosodd hynny anghydraddoldeb rhwng awdurdodau lleol a chollwyd y cyfle i ddechrau mynd i'r afael ag amddifadedd. Mae'n bwysig ein bod yn gweithredu'r systemau hyn i gasglu'r data hwn. Mae eu hangen arnom, gan fod angen capasiti cyson arnom i gyflwyno gwybodaeth o safon. Er y bydd y gronfa hon yn mynd ran o'r ffordd tuag at gyflawni hynny, byddai amheuan yn parhau os gallai awdurdodau lleol brynu systemau gwahanol a gweithredu ffyrdd gwahanol o gasglu data ym mhob awdurdod. Mae angen system unffurf arnom i gasglu'r data hwn. Mae'n bwysig i awdurdodau lleol er mwyn eu galluogi i ddatblygu eu gwasanaethau ac mae'n bwysig er mwyn ein galluogi ni i ddatblygu gwasanaethau a pholisïau yn genedlaethol.

Tanlinellwyd hynny yn adroddiad Waterhouse, 'Ar Goll mewn Gofal', a bwysleisiodd yr angen am wybodaeth o ansawdd dda a'r angen i'r wybodaeth honno fod yn gyson ar draws ffiniau, nid rhwng awdurdodau lleol yn unig, ond o fewn awdurdodau a rhwng awdurdodau lleol ac awdurdodau iechyd ac ati. Croesawn y gronfa a ddarparwyd heddiw. Hoffem weld ym mha ffordd y bydd cysondeb a chydweddiad yn datblygu yn y systemau hyn ledled Cymru. Fodd bynnag, cwestiynwn y terfyn amser y mae'n bosibl y bydd yn rhaid i awdurdodau lleol weithio tuag ato. Credaf y gofynnir

submit their bids by the end of July. That is a tight timescale to meet.

Kirsty Williams: I welcome this special grant and I draw attention to the fact that this issue was highlighted by the joint reviews that have taken place to date in social services departments throughout Wales. Unfortunately, those joint reviews have found management systems and performance management systems to be lacking in a great many of the authorities reviewed. The need to strengthen them to improve the services that are offered to local people is a priority. However, in social services departments where there is always a dearth of money and therefore it is tried, rightly, to channel that money as much as possible into care and direct services, we need to ensure that resources are available for councils to improve their systems. I am sure that this ringfenced and special grant will go a long way towards doing that.

David Melding: I agree with everything that colleagues have said and I will not repeat those points. One need that has come out of the joint reviews is for the political priority that councillors give to the delivery of best quality social services to be addressed as a matter of urgency. Good, accurate data will allow us to engage with local authorities and encourage them to place social care at the top of the political agenda. That is where it belongs. It is perhaps the most important service that local authorities deliver and they need accurate information.

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I thank Janet, Kirsty and David. It is important that we have given time and attention this afternoon to social services. I welcome that focus and the opportunity to hear different views from Assembly Members who have taken an interest in these important regulations. We are talking about some of our most important public services for our most vulnerable people. What we are aiming to do, Janet, is focus on getting compatible data and information out of this performance

idduent gyflwyno eu cynigion erbyn diwedd Gorffennaf. Mae hynny'n amserlen dynn.

Kirsty Williams: Croesawaf y grant arbennig hwn a thynnaf sylw at y ffaith y cafodd y mater hwn ei amlygu gan yr adolygiadau ar y cyd a gynhaliwyd hyd yma mewn adrannau gwasanaethau cymdeithasol ledled Cymru. Yn anffodus, darganfu'r adolygiadau ar y cyd hynny nad oes gan lawer o'r awdurdodau a adolygwyd systemau rheoli na systemau rheoli perfformiad. Mae'r angen i'w hatgyfnerthu er mwyn gwella'r gwasanaethau a gynigir i bobl leol yn flaenoriaeth. Fodd bynnag, mewn adrannau gwasanaethau cymdeithasol lle mae arian bob amser yn brin ac felly lle y ceisir, a hynny'n briodol, sianelu'r arian hwnnw gymaint â phosibl i wasanaethau gofal a gwasanaethau uniongyrchol, mae angen inni sicrhau bod adnoddau ar gael er mwyn galluogi cynghorau i wella eu systemau. Yr wyf yn siŵr bod hyn wedi'i glustnodi'n benodol a bydd grant arbennig yn gwneud llawer i sicrhau hynny.

David Melding: Cytunaf â phopeth a ddywedwyd gan fy nghyd-Aelodau ac nid ailadroddaf y pwyntiau hynny. Un angen a ddaeth i'r amlwg yn sgîl yr adolygiadau ar y cyd yw'r angen i ymdrin â'r flaenoriaeth wleidyddol a rydd cynghorwyr i gyflwyno gwasanaethau cymdeithasol o'r ansawdd gorau ar fyrder. Bydd data cywir a da yn caniatáu inni gysylltu ag awdurdodau lleol a'u hannog i sicrhau bod gan ofal cymdeithasol y lle pwysicaf ar eu hagenda wleidyddol. Dyna lle y dylai fod. Efallai mai hwn yw'r gwasanaeth pwysicaf a gyflwynir gan awdurdodau lleol ac mae angen gwybodaeth gywir arnynt.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Diolchaf i Janet, Kirsty a David. Mae'n bwysig ein bod wedi rhoi amser a sylw i wasanaethau cymdeithasol y prynhawn yma. Croesawaf y ffocws hwnnw a'r cyfle i glywed safbwyntiau gwahanol gan Aelodau Cynulliad sydd wedi ymddiddori yn y rheoliadau pwysig hyn. Trafodwn rai o'n gwasanaethau cyhoeddus pwysicaf i'n pobl fwyaf diamddiffyn. Yr hyn y bwriadwn ei wneud, Janet, yw canolbwyntio ar gael data a gwybodaeth gydnaws yn sgîl y gwaith hwn o ddatblygu

management arrangement development to enable us to get the clear comparisons between local authorities that we have not previously had. Compatible data and comprehensive information is a first step. This is the first of three years and there will be further funding for the next two years. This year will enable the local authorities to lay the plans and continue them through the special grant arrangements, which as Kirsty said, must be dedicated for this purpose. Much work has already been done in consultation with the Welsh Local Government Association and Syniad. A great deal has been done to pave the way for this special grant and I thank David for his comments. This special grant will provide local authorities with the resources and the background to enable them to improve their approach to and capacity for managing the social services that are a vital part of our public services in Wales. I ask you to support the motion before us.

trefniadau rheoli perfformiad er mwyn ein galluogi i gael y cymariaethau clir rhwng awdurdodau lleol na fu gennym o'r blaen. Cael data cydnaws a gwybodaeth gynhwysfawr yw'r cam cyntaf. Dyma'r flwyddyn gyntaf o dair blynedd a bydd mwy o arian ar gyfer y ddwy flynedd nesaf. Bydd eleni yn galluogi'r awdurdodau lleol i sefydlu'r cynlluniau ac i barhau â hwy drwy'r trefniadau grant arbennig, y mae'n rhaid iddynt fod at y diben hwn yn benodol, fel y dywedodd Kirsty. Gwnaethpwyd llawer o waith eisoes drwy ymgynghori â Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Syniad. Gwnaethpwyd llawer i baratoi'r ffordd ar gyfer y grant arbennig hwn a diolchaf i David am ei sylwadau. Bydd y grant arbennig hwn yn rhoi i awdurdodau lleol yr adnoddau a'r cefndir i'w galluogi i wella eu hymagwedd tuag at reoli'r gwasanaethau cymdeithasol sydd yn rhan hanfodol o'n gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru ac i wella eu capasiti i wneud hyn. Gofynnaf ichi gefnogi'r cynnig sydd ger ein bron.

Cynnig: O blaid 39, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Motion: For 39, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David

Middlehurst, Tom
 Neagle, Lynne
 Randerson, Jenny
 Richards, Rod
 Rogers, Peter
 Ryder, Janet
 Sinclair, Karen
 Thomas, Gwenda
 Williams, Kirsty
 Williams, Phil

*Derbyniwyd y cynnig.
 Motion carried.*

4:10 p.m.

Datganiad ar Gynllun Gweithredu Gofalwyr Cymru Statement on the Carers Wales Implementation Plan

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I am pleased that today, appropriately in national carers week, I have the opportunity to make this statement concerning improving the health and wellbeing of Wales's 350,000 informal carers.

Carers are people of all ages who look after family members or friends who need care, help or support. Carers can be adults caring for other adults, parents caring for ill or disabled children or young carers caring for another family member. Carers are from a diverse range of backgrounds. Some do not see themselves as carers, but primarily as a parent, child, wife, husband, partner, friend or neighbour. Some carers live in the same house as the person for whom they care while others visit. Some have to cope with caring over distance. Some carers provide care for limited periods of time, but for some it is a lifetime commitment. Some care as part of an informal support network. Some provide care for more than one person. Caring often impacts on the whole family.

The caring responsibility of parents with disabled children is over and above that of normal parenting. Parent carers are likely to

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Yr wyf yn falch, a hithau'n wythnos genedlaethol y cynhalwyr, fod gennyf gyfle i wneud y datganiad hwn heddiw ynglŷn â gwella iechyd a lles y 350,000 o ofalwyr anffurfiol yng Nghymru.

Mae gofalwyr yn bobl o bob oedran sydd yn gofalu am aelodau o'r teulu neu ffrindiau sydd angen gofal, cymorth neu gefnogaeth arnynt. Gall gofalwyr fod yn oedolion sydd yn gofalu am oedolion eraill, yn rhieni yn gofalu am blant sydd yn sâl neu'n anabl neu'n ofalwyr ifanc sydd yn gofalu am aelodau eraill o'r teulu. Daw gofalwyr o gefndiroedd amrywiol iawn. Nid yw rhai yn ystyried eu hunain yn ofalwyr ond yn rhiant, yn blentyn, yn wraig, yn ŵr, yn bartner, yn ffrind neu'n gymydog yn bennaf. Mae rhai gofalwyr yn byw yn yr un tŷ â'r person y maent yn gofalu amdano tra bod eraill yn ymweld â'r person. Rhaid i rai gofalwyr ymdopi â gofalu o bell. Mae rhai yn rhoi gofal am gyfnodau penodol, ond i eraill y mae ymrwymiad oes. Mae rhai yn gofalu fel rhan o rwydwaith cefnogaeth anffurfiol. Mae rhai yn gofalu am fwy nag un person. Mae gofalu am berson yn aml yn effeithio ar y teulu cyfan.

Mae cyfrifoldeb gofal rhieni â phlant anabl yn mynd y tu hwnt i gyfrifoldeb arferol bod yn rhiant. Rhieni sydd yn ofalwyr sydd yn

spend the longest time caring. The needs of carers of disabled children are likely to vary during their child's development. Key periods of stress are likely to occur at times of transition such as starting school, the transfer from primary to secondary school, and the transfer from children's to adults' services.

We recognise the vital role of all these carers. However, the potentially adverse effects of the caring role on carers, in terms of their own health and wellbeing, are well known. They need to be supported. This is a big issue and we cannot tackle it all in one go. However, we want to ensure that, over time, we have in place the legislation, the policies and programmes, and adequate resources to improve carers' health and wellbeing. I believe that we are on the right track to make good progress.

The purpose of these discussions on carers today is threefold. First, it is to draw attention to a report to the Assembly that is being publishing today entitled 'Caring About Carers—The First Report'. Copies of that document have been sent to every Member. It can also be found in the Assembly Library and on the internet. Secondly, it is to move a composite motion that will have the effect of bringing the provisions of the Carers and Disabled Children Act 2000 into force in Wales from 1 July along with two sets of supporting regulations. Finally, it is to move a motion that seeks the Assembly's approval for the 2001-02 carers special grant report.

The 'Caring About Carers: A Strategy for Carers in Wales—Implementation Plan', which was published in July last year, was to respond with action to the UK-wide strategy 'Caring About Carers: A National Strategy for Carers' that was launched by the Prime Minister in 1999 and drew significantly on the experiences of Welsh carers. The objective of the implementation plan is to improve health and wellbeing for both carers and the cared for. In the plan, we gave commitments under five key headings: health and social care, information, support, young carers, and carers and employment. In launching the plan last year, I said that progress would be reviewed and that the plan would be monitored and rolled forward

debygol o ofalu am y cyfnod hwyaf. Mae anghenion gofalwyr plant anabl yn debygol o amrywio yn ystod datblygiad eu plant. Mae cyfnodau allweddol o straen yn debygol o godi ar adegau o drawsnewid megis dechrau yn yr ysgol, trosglwyddo o ysgol gynradd i ysgol uwchradd, a throsglwyddo o wasanaethau plant i wasanaethau i oedolion.

Yr ydym yn cydnabod rôl hanfodol yr holl ofalwyr hyn. Fodd bynnag, mae effeithiau andwyol posibl y rôl hon ar ofalwyr, o ran eu hiechyd a'u lles eu hunain, yn hysbys iawn. Mae angen cefnogaeth arnynt. Mae hwn yn fater o bwys mawr ac ni allwn fynd i'r afael ag ef mewn un cam. Fodd bynnag, yr ydym am sicrhau, dros amser, ein bod yn rhoi'r deddfwriaeth, y polisiau a'r rhaglenni, ynghyd ag adnodau digonol, ar waith i wella iechyd a lles gofalwyr. Credaf ein bod ar y trywydd cywir i wneud cynnydd da.

Mae tri diben i'r trafodaethau hyn heddiw ar ofalwyr. Yn gyntaf, yr ydym yn tynnu sylw at adroddiad i'r Cynulliad i'w gyhoeddi heddiw o'r enw 'Gofalu am Ofalwyr-Yr Adroddiad Cyntaf'. Anfonwyd copïau o'r ddogfen honno at bob Aelod. Gellir hefyd weld copi ohoni yn Llyfrgell y Cynulliad ac ar y rhyngwyd. Yn ail, yr ydym yn cyflwyno cynnig cyfansawdd a fydd yn gweithredu darpariaethau Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 yng Nghymru o 1 Gorffennaf ynghyd â dwy set o reoliadau ategol. Yn olaf, yr ydym yn cynnig cynnig sydd yn ceisio cymeradwyaeth y Cynulliad ar adroddiad grant arbennig gofalwyr 2001-02.

Yr oedd 'Gofalu am Ofalwyr: Strategaeth i Ofalwyr yng Nghymru-Cynllun Gweithredu', a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf y llynedd, yn mynd i ymateb, gan nodi camau i'w cymryd, i'r strategaeth ar gyfer y Deyrnas Unedig gyfan sef 'Gofalu am Ofalwyr: Strategaeth Genedlaethol i Ofalwyr' a lansiwyd gan Brif Weinidog y DU yn 1999 ac a ddefnyddiodd gryn dipyn o brofiadau gofalwyr yng Nghymru. Amcan y cynllun gweithredu yw gwella iechyd a lles gofalwyr a'r rhai sydd yn derbyn gofal. Yn y cynllun, rhoesom ymrwymadau o dan bum pennawd allweddol: iechyd a gofal cymdeithasol, gwybodaeth, cefnogaeth, gofalwyr ifanc, a gofalwyr a chyflogaeth. Wrth lansio'r cynllun y llynedd, dywedais y byddai'r

annually with the help of a carers strategy review panel. The first report, published today, is both a report on progress made over the last year and a programme for future action.

Several of the commitments in last year's plan have already been achieved and we are making good progress on the others. With the 2000-01 special grant we have helped to secure additional breaks for carers in all 22 local authority areas. The carers strategy review panel has been established. Work has started on better communications and information for carers. We have brought carers' needs into the training of general practitioners and other primary care staff. We have commissioned baseline research into the provision of services for carers and the needs of young carers, and today we are about to commence the Carers and Disabled Children Act 2000 in Wales. Other action to date is summarised in the first report.

However, perhaps the most important achievement in this first year is that carers' wellbeing is now firmly on the Assembly's agenda. It is becoming part of our way of working to consider carers and their interests in new programmes and policies. That goes right across the Assembly, including the Assembly as an employer, not just in health and social services. Health and social care will continue, however, to be among the major areas where we seek improvements for carers. I want to see, for example, carers feature prominently in the implementation of the NHS plan 'Improving Health in Wales', in the strategy for older people, in the mental health strategies and, as appropriate, in the national service frameworks.

I mentioned the carers strategy review panel. That panel, whose membership includes carers, is drawn widely from organisations representing carers' interests, and those in the statutory sector who look after the interests of carers. This has been established for some months. I am grateful to members of the

cynnydd yn cael ei adolygu ac y byddai'r cynllun yn cael ei fonitro a'i ddatblygu bob blwyddyn gyda chymorth panel adolygu'r strategaeth i ofalwyr. Mae'r adroddiad cyntaf, a gyhoeddir heddiw, yn adroddiad ar y cynnydd a wnaethpwyd dros y flwyddyn ddiwethaf ac yn rhaglen waith ar gyfer y dyfodol.

Cyflawnwyd nifer o'r ymrwymadau yng nghynllun y llynedd eisoes ac yr ydym yn gwneud cynnydd da ar y lleill. Drwy grant arbennig 2000-01 yr ydym wedi helpu i sicrhau seibiannau ychwanegol i ofalwyr ymhob un o'r 22 o ardaloedd awdurdod lleol. Sefydlwyd panel adolygu'r strategaeth i ofalwyr. Mae'r gwaith wedi dechrau ar sicrhau gwell cysylltiadau a gwybodaeth ar gyfer gofalwyr. Yr ydym wedi cynnwys anghenion gofalwyr o fewn hyfforddiant meddygon teulu a gweithwyr gofal sylfaenol eraill. Yr ydym wedi comisiynu ymchwil sylfaenol i ddarpariaeth gwasanaethau ar gyfer gofalwyr ac i anghenion gofalwyr ifanc, a heddiw, yr ydym ar fin gweithredu Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 yng Nghymru. Ceir crynodeb o'r camau eraill a gymerwyd hyd yma yn yr adroddiad cyntaf.

Fodd bynnag, y cyflawniad pwysicaf oll o bosibl yn ystod y flwyddyn gyntaf hon yw bod lles gofalwyr bellach wedi ymsefydlu ar agenda'r Cynulliad. Mae ystyried gofalwyr a'u buddiannau mewn rhaglenni a pholisiau newydd yn dod yn rhan o'n ffordd o weithio. Mae hynny'n wir ar draws y Cynulliad, gan gynnwys y Cynulliad fel cyflogwr, ac nid yn unig ym maes iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Fodd bynnag, iechyd a gofal cymdeithasol fydd y prif feysydd o hyd lle yr ydym yn ceisio sicrhau gwelliannau i ofalwyr. Hoffwn weld, er enghraifft, ran flaenllaw i ofalwyr wrth weithredu cynllun yr NHS, 'Gwella Iechyd yng Nghymru', yn y strategaeth i bobl hŷn, yn y strategaethau iechyd meddwl ac, lle y bo'n briodol, o fewn fframweithiau'r gwasanaeth gwladol.

Cyfeiriais at y panel adolygu'r strategaeth i ofalwyr. Daw aelodaeth y panel hwnnw, sydd yn cynnwys gofalwyr, o ystod eang o sefydliadau sydd yn cynrychioli buddiannau gofalwyr, a'r rhai yn y sector statudol sydd yn gwarchod buddiannau gofalwyr. Mae wedi'i sefydlu ers rhai misoedd. Yr wyf yn

panel for their invaluable contribution to the first report. I am keen to use their knowledge and expertise as we develop this process in the future. The first report lists further action already started or to be started in the coming year in areas as diverse as investigating the possibility of providing flu vaccinations for carers, at one end, to improved access to public transport for older people and other vulnerable groups at the other.

It is also important that we evaluate the impact of what we are doing and develop the evidence base. An important first for carers in 2001 is the inclusion in the UK census of a question that will help identify the numbers of carers and the extent of their caring role. I will look carefully at the census results and what they mean for carers in Wales. I also look forward to receiving the research reports, which I mentioned earlier, and which were commissioned as part of the implementation plan. The report of Professor David Felce, at the Welsh Centre for Learning Disabilities, will provide baseline indicators for local authority provided breaks for carers. This will enable us to measure the current level of provision and track improvements over time. We know that the needs of young carers are likely to provide particular challenges, but we need to have a clearer understanding of the needs of this group and ensure that our efforts are properly directed. Diane Seddon at the University of Wales, Bangor and Nigel Thomas at the University of Wales, Swansea have each conducted research into the needs of young carers that will help to fill the gaps in our knowledge. All three studies, together with information in local authorities' carers' plans, the census results, and data from the Welsh health survey, will help us with the future development of policies and programmes as they affect carers. The young carers research projects will have clear implications for my policy portfolio and for Jane Davidson's portfolio in Education and Lifelong Learning.

ddiolchgar i aelodau'r panel am eu cyfraniad amhrisiadwy i'r adroddiad cyntaf. Yr wyf yn awyddus i ddefnyddio eu gwybodaeth a'u harbenigedd wrth inni ddatblygu'r broses hon yn y dyfodol. Mae'r adroddiad cyntaf yn rhestru gweithredu pellach a ddechreuwyd eisoes neu a fydd yn dechrau yn ystod y flwyddyn nesaf mewn meysydd mor amrywiol ag ymchwilio i'r posibilrwydd o roi brechiad fflw i ofalwyr, ar y naill law, ac ar y llaw arall sicrhau y gall pobl hŷn a grwpiau diamddiffyn eraill fanteisio'n well ar drafnidiaeth gyhoeddus.

Mae'n bwysig hefyd inni werthuso effaith yr hyn a wnawn a datblygu'r sylfaen dystiolaeth. Datblygiad newydd pwysig i ofalwyr yn 2001 yw'r ffaith i gyfrifiad y DU gynnwys cwestiwn a fydd yn helpu i nodi niferoedd y gofalwyr a hyd a lled eu rôl fel gofalwyr. Byddaf yn ystyried canlyniadau'r cyfrifiad a'r hyn a olygant o ran gofalwyr Cymru yn ofalus. Edrychaf ymlaen hefyd at dderbyn yr adroddiadau ymchwil, a grybwyllais yn gynharach, a gomisiynwyd fel rhan o'r cynllun gweithredu. Bydd adroddiad yr Athro David Felce, yng Nghanolfan Anableddau Dysgu Cymru, yn rhoi dangosyddion sylfaenol ar gyfer seibiannau i ofalwyr a ddarperir gan awdurdodau lleol. Bydd hyn yn ein galluogi i fesur lefel bresennol y ddarpariaeth a monitro gwelliannau dros amser. Gwyddom fod anghenion gofalwyr ifanc yn debygol o gynnig sialensau penodol inni, ond mae angen inni gael dealltwriaeth gliriach ynglŷn ag anghenion y grŵp hwn a sicrhau y caiff ein hymdrechion eu cyfeirio'n gywir. Mae Diane Seddon ym Mhrifysgol Cymru, Bangor a Nigel Thomas ym Mhrifysgol Cymru, Abertawe ill dau wedi gwneud ymchwil i anghenion gofalwyr ifanc a bydd y gwaith hwn yn helpu i lenwi'r bylchau yn ein gwybodaeth. Bydd y tair astudiaeth hyn, ynghyd â'r wybodaeth yng nghynlluniau gofalwyr awdurdodau lleol, canlyniadau'r cyfrifiad, a data o arolwg iechyd Cymru, yn ein helpu o safbwynt datblygu polisiau a rhaglenni yn y dyfodol fel yr effeithiant ar ofalwyr ifanc oblygiadau amlwg o ran portffolio Jane Davidson mewn Addysg a Dysgu Gydol Oes yn ogystal â'm portffolio polisi innau.

One of the main commitments that I gave in last year's implementation plan was that we would commence and put into place the regulations necessary to give effect to the Carers and Disabled Children Act 2000. This is an important piece of legislation for carers. The Act requires local authorities to carry out carers' assessments when so requested. It requires local authorities to provide services directly to carers for the first time, and it empowers local authorities to make direct payments to carers, parents or guardians of disabled children and to 16 and 17-year-old disabled children. The extension of direct payments to 16 and 17-year-old disabled children is designed to offer them additional flexibility in meeting their developmental needs.

The Act also allows the Assembly to make regulations allowing local authorities to issue vouchers to carers and parents, or guardians, of disabled children to allow for flexibility in the timing of carers' breaks and choice in the way that services are delivered. I am not proposing commencement of these provisions now. I want to allow time for the main provisions to bed down while undertaking full discussion with carers, their voluntary organisations and local authorities before finally deciding on how and when the voucher scheme provisions are taken forward.

I am asking you today to approve two sets of regulations to give effect to the provisions of the Act. First, the Disabled Children (Direct Payments) (Wales) Regulations 2001, which specify those persons from whom services may not be secured by means of a direct payment and specify the maximum periods of residential accommodation that may be secured through a direct payment. Direct payments are payments from social services to allow support services to be purchased other than from their local authority as an alternative to the services that people would otherwise receive from their local authority. They are not a replacement for existing support networks within families and communities. The exclusions are therefore the obvious ones that involve close family connections. The direct payment provisions

Un o'r prif ymrwymiadau a roddais yng nghynllun gweithredu y llynedd oedd y byddem yn cychwyn ac yn rhoi ar waith y rheoliadau y byddai eu hangen i weithredu Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000. Mae hwn yn ddarn pwysig o ddeddfwriaeth i ofalwyr. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud asesiadau gofalwyr lle y gofynnir iddynt wneud hynny. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu gwasanaethau yn uniongyrchol i ofalwyr am y tro cyntaf, ac mae'n rhoi'r grym i awdurdodau lleol wneud taliadau uniongyrchol i ofalwyr, rhieni neu warcheidwaid plant anabl ac i blant anabl 16 a 17 oed. Nod ymestyn taliadau uniongyrchol i blant anabl 16 a 17 oed yw cynnig mwy o hyblygrwydd iddynt wrth ddiwallu eu hanghenion datblygu.

Mae'r Ddeddf hefyd yn caniatáu i'r Cynulliad wneud rheoliadau sydd yn galluogi awdurdodau lleol i roi talebion i ofalwyr a rhieni, neu warcheidwaid, plant anabl er mwyn rhoi hyblygrwydd o ran amseriad seibiannau gofalwyr a dewis yn y ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu. Ni chynigiraf y dylid gweithredu'r darpariaethau hyn ar hyn o bryd. Yr wyf am roi amser i'r prif ddarpariaethau ymsefydlu tra'n cynnal trafodaeth lawn gyda gofalwyr, eu sefydliadau gwirfoddol ac awdurdodau lleol cyn penderfynu'n derfynol ynglŷn â sut a phryd y caiff darpariaethau'r cynllun talebion eu gweithredu.

Gofynnaf ichi heddiw gymeradwyo dwy set o reoliadau a fydd yn gweithredu darpariaethau'r Ddeddf. Yn gyntaf, Rheoliadau Plant Anabl (Taliadau Uniongyrchol) (Cymru) 2001, a fydd yn nodi'r personau hynny na ellir cael gwasanaethau ganddynt drwy daliad uniongyrchol ac yn nodi'r cyfnodau mwyaf posibl o lety preswyl y gellir eu cael drwy daliad uniongyrchol. Taliadau uniongyrchol yw taliadau gan y gwasanaethau cymdeithasol sydd yn caniatáu i bobl brynu gwasanaethau cymorth ac eithrio o'u hawdurdod lleol yn lle'r gwasanaethau y byddent fel arall yn eu cael gan eu hawdurdod lleol. Nid ydynt yn disodli'r rhwydweithiau cefnogaeth sydd yn bodoli eisoes o fewn teuluoedd a chymunedau. Felly mae'r eithriadau yn rhai amlwg, sydd yn

of the Act are also intended to give persons with parental responsibility for disabled children, and 16 and 17-year-old disabled children, more influence over the way services are provided. The limitations on direct payments include the spouse or partner of the payee and certain relatives living in the same household. These provisions follow the model of section 1(4) of the Community Care (Direct Payments) Act 1996.

4:20 p.m.

The maximum period of 28 days of residential accommodation that may be secured using direct payments is specified in the regulations to ensure that these direct payments are not used to provide long-stay residential placements. There are other arrangements for that under community care legislation.

On the Carers (Services) and Direct Payments (Amendment) (Wales) Regulations 2001, under section 2 of the Act, a service provided to a carer may be delivered to a person cared for with his or her agreement. Such a service may not, except in circumstances prescribed in Assembly regulations, include anything of an intimate nature. To ensure a consistent approach to service provision and delivery, and to ensure the safety and dignity of the cared for person, the regulations note intimate services—including, for example, dressing, feeding, lifting, washing or bathing the person cared for—and the circumstances under which such intimate services may be delivered. These circumstances provide for common sense exceptions, with the consent of the person cared for, or in an emergency.

In anticipation of the Assembly's approval of the commencement of the Act and making of the regulations, I have consulted on draft statutory guidance and practitioner guidance to local authorities to be made under section 7 (1) of the Local Authority Social Services Act 1970. That will be issued in its final form shortly and will be available in the Library

cynnwys perthnasau teuluol agos. Bwriedir i ddarpariaethau'r Ddeddf ar daliadau uniongyrchol hefyd roi mwy o ddylanwad i bersonau â chyfrifoldeb rhiant dros blant anabl, a phlant 16 a 17 oed, dros y ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu. Mae'r cyfyngiadau ar daliadau uniongyrchol yn cynnwys priod neu bartner y talai a pherthnasau penodol sydd yn byw yn yr un cartref. Mae'r darpariaethau hyn yn dilyn model adran 1(4) Deddf Gofal Cymunedol (Taliadau Uniongyrchol) 1996.

Mae'r rheoliadau'n nodi'r cyfnod mwyaf posibl o lety preswyl y gellir ei gael drwy ddefnyddio taliadau uniongyrchol sef 28 diwrnod er mwyn sicrhau na chaiff y taliadau uniongyrchol hyn eu defnyddio i ddarparu lleoliadau preswyl arhosiad hir. Ceir trefniadau eraill ar gyfer hynny o dan y ddeddfwriaeth gofal cymunedol.

O ran Rheoliadau Gofalwyr (Gwasanaethau) a Thaliadau Uniongyrchol (Diwygio) (Cymru) 2001, o dan adran 2 y Ddeddf, caiff gwasanaeth a ddarperir i ofalwr ei ddarparu i berson sydd yn derbyn gofal gyda chytundeb y person hwnnw. Ni chaiff gwasanaeth o'r fath, ac eithrio mewn amgylchiadau fel y nodwyd yn rheoliadau'r Cynulliad, gynnwys unrhyw ofal o natur bersonol. Er mwyn sicrhau y caiff gwasanaethau eu darparu a'u cyflwyno mewn modd cyson, ac er mwyn sicrhau diogelwch ac urddas y person sydd yn derbyn gofal, mae'r rheoliadau yn nodi gwasanaethau personol—gan gynnwys er enghraifft, gwisgo'r person sydd yn derbyn gofal, ei fwydo, ei godi, ei olchi neu roi bath iddo—a'r amgylchiadau lle y gellir darparu gwasanaethau personol o'r fath. Mae'r amgylchiadau hyn yn darparu ar gyfer eithriadau synnwyr cyffredin, gyda chaniatâd y person sydd yn derbyn gofal, neu mewn argyfwng.

Gan ragweld y bydd y Cynulliad yn cymeradwyo gweithredu'r Ddeddf a gwneud y rheoliadau, cynheliais ymgynghoriad ar ganllawiau statudol drafft a chanllawiau ymarferwyr i awdurdodau lleol i'w gwneud o dan adran 7(1) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970. Caiff y rheini eu cyhoeddi ar eu ffurf derfynol cyn

and on the internet.

Finally, I turn to the special grant report. With the full support of all of the members of the Health and Social Services Committee, in the Assembly's first budget, we provided £9 million over the following three years to secure additional respite services for carers through a special grant to local authorities. In the Assembly's second budget, we increased that again. Over the three years ending 2003-04, we are providing over £20 million. That comprises £5.7 million through the local government revenue settlement for carers' assessments. We are also providing £15 million for carers' services and to develop the carers strategy, including additional support for the Carers National Association and Crossroads, and money for research and publicity. Most of the £15 million will go to local authorities as a special grant for extra carers' services.

The special grant report that we are considering today covers 2001-02. We are increasing the special grant distribution from £3 million last year to £3.7 million this year. While we recognise that respite care will continue to be a major call on this money, the commencement of the Carers and Disabled Children Act 2000 will allow local authorities to provide a greater range of services and to provide them directly to carers. Assembly consideration of the special grant report for this year has been delayed until now so that its terms can fully reflect these new provisions. Officials have written to local authorities to invite them to prepare their plans for spending the special grant on that basis.

Spending from special grant is additional to the services that local authorities already provide from mainstream resources. The special grant money is distributed by formula, but monitoring and auditing arrangements ensure that the special grant is genuinely for additional services and is applied only for the purposes of the grant.

bo hir a byddant ar gael yn y Llyfrgell ac ar y rhyngwyd.

Yn olaf, trof at yr adroddiad grant arbennig. Gyda chefnogaeth lawn holl aelodau'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, yng nghyllideb gyntaf y Cynulliad, darparwyd £9 miliwn gennym dros y tair blynedd ganlynol i sicrhau gwasanaethau seibiant ychwanegol ar gyfer gofalwyr drwy grant arbennig i awdurdodau lleol. Yn ail gyllideb y Cynulliad, cynyddwyd y swm hwnnw eto. Dros y tair blynedd a ddaw i ben 2003-04, yr ydym yn darparu dros £20 miliwn. Mae hynny'n cynnwys £5.7 miliwn drwy setliad referniw llywodraeth leol ar gyfer asesiadau gofalwyr. Yr ydym hefyd yn darparu £15 miliwn ar gyfer gwasanaethau i ofalwyr ac i ddatblygu'r strategaeth i ofalwyr, gan gynnwys y cymorth ychwanegol i Gymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr a Crossroads, ac arian ar gyfer ymchwil a chyhoeddusrwydd. Caiff y rhan fwyaf o'r £15 miliwn ei roi i awdurdodau lleol fel grant arbennig ar gyfer gwasanaethau ychwanegol i ofalwyr.

Mae'r adroddiad grant arbennig yr ydym yn ei ystyried heddiw yn cwmpasu 2001-02. Yr ydym yn cynyddu'r grant arbennig i'w ddosbarthu o £3 miliwn y llynedd i £3.7 miliwn eleni. Er ein bod yn cydnabod y bydd gofal seibiant yn parhau i fynd â swm sylweddol o'r arian hwn, bydd gweithredu Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 yn caniatáu i awdurdodau lleol ddarparu ystod ehangach o wasanaethau a'u darparu'n uniongyrchol i ofalwyr. Gohiriwyd gwneud penderfyniad gan y Cynulliad ar adroddiad grant arbennig eleni er mwyn i'w delerau adlewyrchu'r darpariaethau newydd hyn yn llawn. Ysgrifennodd swyddogion at yr awdurdodau lleol gan ofyn iddynt baratoi eu cynlluniau ar gyfer gwario'r grant arbennig ar y sail honno.

Mae gwariant grant arbennig yn ychwanegol at y gwasanaethau y mae awdurdodau lleol eisoes yn eu darparu o adnoddau prif ffrwd. Dosberthir arian y grant arbennig drwy fformiwla, ond mae trefniadau monitro ac archwilio yn sicrhau bod angen y grant arbennig ar gyfer gwasanaethau ychwanegol yn wirioneddol ac na chaiff ei ddefnyddio

ond at ddibenion y grant.

I have looked at the plans and reports provided by local authorities in support of their 2000-01 applications for special grant. I am pleased to see that, even within the confines of existing legislation, local authorities have thought imaginatively about how they can best use the extra money to support carers. The first report includes a summary of the submitted plans of all 22 authorities.

The composite motion for subordinate legislation and approval of the special grant report is before us and I seek your approval of the Carers and Disabled Children Act 2000 (Commencement No. 1) (Wales) Order 2001, the Carers (Services) and Direct Payments (Amendment) (Wales) Regulations 2001, and the Disabled Children (Direct Payments) (Wales) Regulations 2001. The business managers of all parties have agreed that these can go forward without further debate, under accelerated procedures.

I also propose that—

The Deputy Presiding Officer: Order. You cannot propose anything at this stage, Minister; this is a statement. You may propose the motion later on but, at the moment, the statement is open to questions.

David Melding: At the start of national carers week, it is a relief to view it in terms of the Assembly's routine business. I will respond, as a member of the Welsh Conservative Party, to those aspects within my area of responsibility. Prior to my election to the Assembly, this was the busiest week of my life and it was always a great joy at the end of the week to look back at how much had been achieved to raise awareness of carers' issues. I am delighted to see representatives of the National Association of Carers in the public gallery along with representatives of Crossroads. They are two organisations that have achieved a great deal on behalf of carers over the past 20 or 30 years.

Yr wyf wedi ystyried y cynlluniau a'r adroddiadau a gyflwynodd yr awdurdodau lleol i ategu eu ceisiadau am grant arbennig yn 2000-01. Yr wyf yn falch o weld bod awdurdodau lleol, hyd yn oed o fewn cyfyngiadau'r ddeddfwriaeth bresennol, wedi meddwl yn greadigol am y ffordd orau o ddefnyddio'r arian ychwanegol i gefnogi gofalwyr. Mae'r adroddiad cyntaf yn cynnwys crynodeb o'r cynlluniau a gyflwynwyd gan bob un o'r 22 awdurdod.

Mae'r cynnig cyfansawdd ar gyfer is-ddeddfwriaeth a chymeradwyo'r adroddiad grant arbennig ger ein bron a gofynnaf ichi gymeradwyo Gorchymyn Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 (Cychwyn Rhif 1) (Cymru) 2001, Rheoliadau Gofalwyr (Gwasanaethau) a Thaliadau Uniongyrchol (Diwygio) (Cymru) 2001, a Rheoliadau Plant Anabl (Taliadau Uniongyrchol) (Cymru) 2001. Mae'r rheolwyr busnes ym mhob plaid wedi cytuno y caiff y rhain eu cyflwyno heb ddadl bellach, o dan yr weithdrefn gyflym.

Cynigiad hefyd—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Ni allwch gynnig unrhyw beth ar hyn o bryd, Weinidog; datganiad yw hwn. Cewch gynnig y cynnig yn nes ymlaen ond, ar hyn o bryd, mae'r datganiad yn agored i gwestiynau.

David Melding: A hithau'n ddechrau wythnos genedlaethol y cynhalwyr, mae'n rhyddhad ein bod yn ystyried hyn fel busnes arferol y Cynulliad. Ymatebaf, fel aelod o Blaid Geidwadol Cymru, i'r agweddau hynny sydd o fewn fy nghyfrifoldeb i. Cyn imi gael fy ethol i'r Cynulliad, yr wythnos hon oedd yr wythnos brysuraif yn fy mywyd ac yr oedd bob amser yn destun llawenydd mawr ar ddiwedd yr wythnos i edrych yn ôl ar gymaint a oedd wedi'i gyflawni i godi ymwybyddiaeth o faterion sydd yn ymwneud â gofalwyr. Yr wyf yn falch iawn o weld cynrychiolwyr o Gymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr yn yr oriel gyhoeddus ynghyd â chynrychiolwyr o Crossroads. Maent yn ddau sefydliad sydd wedi cyflawni cryn dipyn dros ofalwyr yn ystod y 20 neu 30 mlynedd diwethaf.

The Deputy Presiding Officer: Order. In responding to a statement, you must ask a question. The approval of the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report (No 10) (Wales) 2001 will be the subject of a debate, and you have a good chance of catching my eye in order to be allowed to contribute to that debate. I would ask you therefore to ask your questions, so that there is time for more Members to ask questions. We will have a debate later.

David Melding: It is apposite that I move on to ask my question. The Minister for Health and Social Services will know that the best time to identify carers is when they access health services. We have traditionally looked at social care and the identification of carers via social workers. That is important, but is probably not the best way to reach most carers. The direct support that carers receive from GPs for their health needs is important, as there are accident and safety considerations, and mental health carers often suffer mental health problems themselves. Support from GPs and the general primary care team is important to provide information to carers and to ask them whether they have thought about themselves and are aware that the obligations they are under in caring for their loved ones or friends, or whoever they may be, makes them a carer and that they have a right to services and benefits in many cases. That is important, and any primary care strategy in the health service should set the identification of carers as a goal. I hope that the Minister will confirm that that will happen.

As far as employers are concerned—
[*Interruption.*].

David Melding: Sorry, but I am not responsible for how the party business managers have agreed to debate this.

The Deputy Presiding Officer: Order. Let us hear your questions. I do not mind if you have more than one question. We will try to

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Wrth ymateb i ddatganiad, rhaid ichi ofyn cwestiwn. Cynhelir dadl ar gymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig (Cymru) (Rhif 10) ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru) 2001 a bydd gennych gyfle da i dynnu fy sylw er mwyn cael cyfrannu at y ddadl honno. Felly gofynnaf ichi ofyn eich cwestiynau, fel y bydd amser i ragor o'r Aelodau ofyn cwestiynau. Cawn ddadl yn nes ymlaen.

David Melding: Mae'n briodol imi symud ymlaen i ofyn fy nghwestiwn. Gŵyr y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol mai'r adeg orau i nodi gofalwyr yw'r adeg pan fyddant yn defnyddio gwasanaethau iechyd. Yn draddodiadol, buom yn ystyried gofal cymdeithasol a nodi gofalwyr drwy weithwyr cymdeithasol. Mae hynny'n bwysig, ond nid dyna'r ffordd orau o bosibl o gyrraedd y rhan fwyaf o ofalwyr. Mae'r cymorth a gaiff gofalwyr yn uniongyrchol gan eu meddygon teulu ar gyfer eu hanghenion iechyd yn bwysig, oherwydd ystyriaethau o ran damweiniau a diogelwch, ac yn aml mae gofalwyr iechyd meddwl yn dioddef o broblemau iechyd meddwl eu hunain. Mae cefnogaeth gan feddygon teulu a'r tîm gofal sylfaenol cyffredinol yn bwysig o safbwynt rhoi gwybodaeth i ofalwyr a gofyn iddynt a ydynt wedi meddwl amdanynt eu hunain ac a ydynt yn ymwybodol o'r rhwymedigaethau sydd arnynt o ran gofalu am eu hanwyliaid neu eu ffrindiau, neu pwy bynnag y maent yn gofalu amdanynt, a bod ganddynt hawl i wasanaethau a buddiannau mewn llawer o achosion. Mae hynny'n bwysig, a dylai unrhyw strategaeth gofal sylfaenol yn y gwasanaeth iechyd osod targed o nodi gofalwyr. Gobeithiaf y bydd y Gweinidog yn cadarnhau y bydd hynny'n digwydd.

O ran cyflogwyr—[*Torri ar draws.*].

David Melding: Mae'n ddrwg gennyf, ond nid wyf yn gyfrifol am y ffordd y mae rheolwyr busnes y pleidiau wedi cytuno i gynnal dadl ar hyn.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Gadewch inni glywed eich cwestiynau. Nid oes gwahaniaeth gennyf os bydd mwy nag un

keep this item short as debates are to follow.

David Melding: The debate after this statement will be on the local government finance special grant report, which should be distinguished from these general issues. The special grant report, with respect, does not relate to the health service.

The Deputy Presiding Officer: Order. This is a statement, not a debate. Members may question Ministers on their statements. I urge you to remember that. I do not mind the occasional opening statement by way of an introduction, but it must not go on for two to three minutes, as that means that we are entering into a debate, and not asking questions on a statement.

David Melding: I am aware that I am trying your patience. However, I challenge you to refer to one thing that I have said that was not in the Minister's statement.

As regards employers, we need carer-friendly working practices. That should start with the Assembly and develop through agencies, the health service and all the organisations over which we have direct control. I hope that the Minister will ensure that that is effectively part of the strategy in the future evaluation. The Minister is probably aware that many carers give up their jobs without considering the consequences. They become more burdened with their caring duties, as the statutory services see them as full-time carers, not as part-time carers who have a job and are in need of support.

My third point is that—

The Deputy Presiding Officer: Order. I am still waiting to hear you ask a question.

David Melding: With respect, I think that I have already asked two questions. I am on thin ice, therefore I will not ask my third question, but move on to my fourth question on the Carers and Disabled Children Act

cwestiwn gennych. Anelwn at gadw'r eitem hon yn fyr am fod dadleuon i ddilyn.

David Melding: Bydd y ddadl a gynhelir ar ôl y datganiad hwn ar yr adroddiad grant arbennig ar gyllid llywodraeth leol. Dylid gwahaniaethu rhyngddo a'r materion cyffredinol hyn. Nid yw'r adroddiad grant arbennig, gyda phob parch, yn ymwneud â'r gwasanaeth iechyd.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Datganiad yw hwn, nid dadl. Caiff yr Aelodau holi Gweinidogion ar eu datganiadau. Apeliaf arnoch i gofio hynny. Nid oes gwahaniaeth gennyf ganiatáu ambell datganiad agoriadol fel cyflwyniad, ond rhaid iddo beidio â pharhau hyd at ddwy neu dair munud, gan fod hynny'n golygu ein bod yn cychwyn dadl yn hytrach na gofyn cwestiynau ar ddatganiad.

David Melding: Yr wyf yn ymwybodol fy mod yn trethu eich amynedd. Fodd bynnag, fe'ch heriaf i gyfeirio at un peth a ddywedais nad oedd yn natganiad y Gweinidog.

O ran cyflogwyr, mae angen inni gael arferion gwaith sydd yn ffafriol i ofalwyr. Dylai hynny ddechrau yn y Cynulliad a datblygu drwy asiantaethau, y gwasanaeth iechyd a phob sefydliad yr ydym yn ei reoli'n uniongyrchol. Gobeithiaf y bydd y Gweinidog yn sicrhau bod hynny'n wir yn rhan o'r strategaeth yn y broses werthuso yn y dyfodol. Mae'r Gweinidog yn ymwybodol, mae'n siŵr, bod llawer o ofalwyr yn ymddiswyddo heb ystyried y canlyniadau. Maent yn gorfod ysgwyddo baich drymach o ran eu dyletswyddau fel gofalwyr am fod y gwasanaethau statudol yn eu hystyried yn ofalwyr llawn amser, nid gofalwyr rhan amser mewn gwaith ac arnynt angen cymorth.

Fy nhrydydd pwynt yw bod—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Yr wyf yn dal i aros i chi ofyn cwestiwn.

David Melding: Gyda pharch, credaf fy mod wedi gofyn dau gwestiwn eisoes. Gan fy mod mewn perygl o'ch cythruddo, ni ofynnaf fy nhrydydd cwestiwn felly, ond symudaf ymlaen i'm pedwerydd cwestiwn ar

2000 (Commencement No 1) (Wales) Order 2001. I am concerned that the Minister is not commencing with the provisions to allow vouchers to be issued to carers for the purchase of respite care services. Will the Minister give us an idea of when she thinks that commencement Order will be brought before the Assembly?

Orchymyn Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 (Cychwyn Rhif 1) (Cymru) 2001. Yr wyf yn bryderus nad yw'r Gweinidog yn gweithredu'r darpariaethau i ganiatáu i dalebion gael eu dosbarthu i ofalwyr brynu gwasanaethau gofal seibiant. A fydd y Gweinidog yn rhoi amcan inni pryd y caiff y Gorchymyn cychwyn ei osod gerbron y Cynulliad?

4:30 p.m.

Jane Hutt: I can confirm that awareness of carers' needs is part of the training of general practitioners and other primary care staff. That is vital, and its importance will be reflected in the primary care strategy that will be issued for consultation shortly. It is also an important part of our plan for the NHS, 'Improving Health in Wales'. Appointing lay members and voluntary sector representatives to local health groups will be an important source of influence. Carers' organisations are also well-represented on the Voluntary Sector Partnership Council and the health and social care network.

Jane Hutt: Gallaf gadarnhau bod ymwybyddiaeth o anghenion gofalwyr yn rhan o hyfforddiant meddygon teulu a gweithwyr eraill ym maes gofal sylfaenol. Mae hynny'n hanfodol, ac adlewyrchir ei bwysigrwydd yn y strategaeth gofal sylfaenol a gyhoeddir ar gyfer ymgynghori arni cyn bo hir. Mae hefyd yn rhan bwysig o'n cynllun ar gyfer yr NHS, 'Gwella Iechyd yng Nghymru'. Bydd penodi aelodau lleig a chynrychiolwyr o'r sector gwirfoddol i grwpiau iechyd lleol yn ffynhonnell bwysig o ddylanwad. Mae cynrychiolaeth dda o sefydliadau gofalwyr ar y Cyngor Partneriaeth Sector Gwirfoddol a'r rhwydwaith iechyd a gofal cymdeithasol.

Much work has been done in terms of employers, and employment was a key feature of the implementation plan. I congratulate Chwarae Teg and the General and Municipal Boilermakers' Union on securing funding from the Wales Union Learning Fund to carry out research on the impact of caring on employment, which is important. On becoming carers, people often approach their employers, even before approaching the health service. Therefore, it is a key area in which we must set the standard in terms of best employment. As well as considering childcare needs, the NHS is being urged to consider carers' needs, in relation to good human resource strategies.

Gwnaethpwyd cryn dipyn o waith o safbwynt cyflogwyr, a chyflogaeth oedd un o nodweddion allweddol y cynllun gweithredu. Llongyfarchaf Chwarae Teg ac Undeb Gwneuthurwyr Bwyleri Bwrdeistrefol Cyffredinol am sicrhau arian o Gronfa Dysgu Undebau Cymru i wneud ymchwil i effaith gofalu ar gyflogaeth, sydd yn fater pwysig. Wrth ddod yn ofalwr, mae pobl yn aml yn siarad â'u cyflogwyr, hyd yn oed cyn cysylltu â'r gwasanaeth iechyd. Felly, mae'n faes allweddol lle y mae'n rhaid inni osod y safon o ran cyflogaeth orau. Yn ogystal ag ystyried anghenion gofal plant, anogir yr NHS i ystyried anghenion gofalwyr, mewn perthynas â strategaethau adnoddau dynol da.

We intend to have full consultation with the carers' strategy review panel and local authorities on implementing the voucher scheme. I hope that the introduction of the scheme will not be delayed. I will give David a further response as regards timescales.

Bwriadwn gynnal ymgynghoriad llawn â'r panel adolygu'r strategaeth i ofalwyr a'r awdurdodau lleol ar weithredu'r cynllun talebau. Gobeithiaf na fydd oedi cyn cyflwyno'r cynllun. Rhoddaf ateb pellach i David ynglŷn â'r amserlen.

David Lloyd: I declare an interest as a GP, a

David Lloyd: Datganaf fuddiant fel meddyg

county councillor and as honorary vice-president of the Alzheimer's Society in Swansea and honorary vice-chair of Crossroads—Caring for Carers in the Swansea, Neath and Port Talbot area.

I welcome the statement and support the plans outlined in the motions, especially as this week is national carers week. We must recognise, as the Minister does, the pivotal contribution that carers make today. I have three brief questions.

Not all areas have voluntary groups that have the capacity to support carers and those who are cared for. Voluntary groups require long-term, consistent funding to thrive. Therefore, is an application-based grant scheme the best way to channel this funding?

The work of the Benefits Agency is a non-devolved issue. However, as we have heard, carers must receive accurate information. In the spirit of joint working, how will this plan improve the take-up of the benefits to which carers are entitled?

There has been particular concern recently about patients being discharged too early into the care of a carer, often, apparently, without consultation. How does the Minister intend to tackle this? When will new guidelines be issued?

The Deputy Presiding Officer: That was a model set of questions. I hope that that method of questioning will be replicated by others.

Jane Hutt: We have given the Carers National Association and Crossroads additional support to assist them in building capacity, which is key for what we expect of the voluntary sector in Wales. We are expecting much of the voluntary sector in terms of partnership and consultation, to enable it to help us in policy-making. The voluntary sector is involved in developing and supporting local groups. I recognise David's point on applications from local groups to provide respite care. That must be strategic. We must identify where there are

teulu, cynghorydd sir ac is-lywydd mygedol y Gymdeithas Alzheimer yn Abertawe ac is-gadeirydd mygedol Crossroads—Gofalu am Ofalwyr yn ardal Abertawe, Castell-nedd a Phort Talbot.

Croesawaf y datganiad a chefnogaf y cynlluniau a amlinellwyd yn y cynigion, yn enwedig gan fod yr wythnos hon yn wythnos genedlaethol gofalwyr. Rhaid inni gydnabod, fel y gwna'r Gweinidog, y cyfraniad allweddol a wna gofalwyr heddiw. Mae gennyf dri chwestiwn byr.

Nid oes grwpiau gwirfoddol ym mhob maes sydd yn gallu cefnogi gofalwyr a'r rhai sydd yn derbyn gofal. Mae angen arian rheolaidd, hirdymor ar grwpiau gwirfoddol er mwyn iddynt ffynnu. Felly, ai cynllun grant yn seiliedig ar gais yw'r ffordd orau o sianelu'r arian hwn?

Mae gwaith yr Asiantaeth Budd-daliadau yn fater sydd heb ei ddatganoli. Fodd bynnag, fel y clywsom, rhaid i ofalwyr gael gwybodaeth gywir. Yn unol â'r ysbryd o gydweithio, sut y bydd y cynllun hwn yn cynyddu nifer y gofalwyr a fydd yn cael y budd-daliadau y mae ganddynt hawl iddynt?

Bu pryder mawr yn ddiweddar ynghylch cleifion yn cael eu rhyddhau yn rhy gynnar i ofal gofalwyr, yn aml, mae'n debyg, heb unrhyw ymgynghoriad. Sut y bwriada'r Gweinidog fynd i'r afael â hyn? Pryd y caiff y canllawiau newydd eu cyhoeddi?

Y Dirprwy Lywydd: Bu honno'n esiampl wych o gyfres o gwestiynau. Gobeithiaf y bydd eraill yn efelychu'r dull hwnnw o holi.

Jane Hutt: Yr ydym wedi rhoi cymorth ychwanegol i Gymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr a Crossroads i'w helpu i ddatblygu capasiti, sydd yn allweddol i'r hyn a ddisgwyliwn gan y sector gwirfoddol yng Nghymru. Yr ydym yn disgwyl llawer o'r sector gwirfoddol o ran partneriaeth ac ymgynghori, i'w galluogi i'n helpu i lunio polisiau. Mae'r sector gwirfoddol yn ymwneud â datblygu a chefnogi grwpiau lleol. Cydnabyddaf bwynt David ynglŷn â cheisiadau gan grwpiau lleol sydd yn darparu gofal seibiant. Rhaid i hynny fod yn strategol.

gaps. We must also ensure that this is year-on-year funding, rather than one-off funding. I hope that the special grant will ensure that.

Information is vital. Although the work of the Benefits Agency is non-devolved, Dai knows that we have launched a welfare rights campaign—Better Advice: Better Health—in Wales. We recognise that those who are poor—whether they are individual carers or families—will be better off if they can claim every benefit to which they are entitled. Our Better Advice: Better Health campaign will provide outreach workers across Wales, in partnership with the Citizens Advice Bureaux and organisations such as the Carers National Association, to maximise the information available. We look forward to discussing that with carers' organisations.

On discharge from hospital, as we discussed earlier, it is vital that carers are involved in the transfer of care. I hope that the Assembly can start to discuss transfer of care, not delayed discharges. We are talking about arrangements that we need to make. The new Carers and Disabled Children Act 2000 will mean that carers will have the right to be consulted about arrangements for them before someone is discharged from hospital into the community. That is a key right for a carer. That should mean that the situation that you describe—where someone is discharged from hospital without any caring arrangements—would not arise. I have been assured that that situation, as highlighted in the publicity, did not apply to Wales. However, we cannot be complacent. It will happen if we do not ensure that this legislation is fully and properly implemented and monitored.

Kirsty Williams: I shall attempt to follow Dai's good example and the guidelines expounded by the Deputy Presiding Officer. What assurances can you, Jane, give voluntary organisations in Wales, who are dependent on the funding that you are proposing, that it will be handled in a manner as least bureaucratic as possible? Can you

Rhaid inni nodi lle y mae'r bylchau. Rhaid inni hefyd sicrhau mai arian flwyddyn ar ôl blwyddyn ydyw, yn hytrach nag arian unwaith ac am byth. Gobeithiaf y bydd y grant arbennig yn sicrhau hynny.

Mae gwybodaeth yn hanfodol. Er nad yw gwaith yr Asiantaeth Budd-daliadau wedi'i ddatganoli, gŵyr Dai ein bod wedi lansio ymgyrch ar hawliau lles—Gwell Cyngor: Gwell Iechyd—yng Nghymru. Yr ydym yn cydnabod y bydd y rhai tlawd—boed yn ofalwyr unigol neu'n deuluoedd—yn well eu byd os gallant hawlio pob budd-dâl y mae ganddynt hawl iddo. Bydd ein hymgyrch Gwell Cyngor: Gwell Iechyd yn darparu gweithwyr allgyrch ar draws Cymru, mewn partneriaeth â'r Canolfannau Cynghori a sefydliadau megis Cymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr, er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r wybodaeth sydd ar gael. Edrychwn ymlaen at drafod hynny gyda sefydliadau'r gofalwyr.

O ran rhyddhau cleifion o'r ysbyty, fel y trafodwyd gennym yn gynharach, mae'n hanfodol bod gofalwyr yn rhan o'r broses o drosglwyddo gofal. Gobeithiaf y gall y Cynulliad ddechrau trafod trosglwyddo gofal yn hytrach nag oedi cyn rhyddhau cleifion. Yr ydym yn sôn am drefniadau y mae angen inni eu gwneud. Golyga'r deddf newydd, Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 y bydd gan ofalwyr yr hawl i fynnu ymgynghoriad cyn i glaf gael ei ryddhau o'r ysbyty i'r gymuned. Mae honno'n hawl allweddol i ofalwyr. Dylai hynny olygu na fyddai'r sefyllfa a ddisgrifiwyd gennych—lle y caiff claf ei ryddhau o'r ysbyty heb unrhyw drefniadau gofal—yn codi. Rhoddwyd sicrwydd imi nad oedd y sefyllfa honno, a gafodd gryn sylw, yn berthnasol i Gymru. Fodd bynnag, ni allwn fod yn hunanfodlon. Bydd yn digwydd os nad ydym yn sicrhau y caiff y deddfwriaeth hon ei gweithredu a'i monitro'n llawn ac yn briodol.

Kirsty Williams: Ceisiaf ddilyn esiampl dda Dai a'r canllawiau a draethwyd gan y Dirprwy Lywydd. Pa sicrwydd y gallwch chi, Jane, ei roi i sefydliadau gwirfoddol yng Nghymru, sydd yn dibynnu ar yr arian a nodir yn eich cynnig, y caiff ei drafod yn y ffordd lleiaf biwrocraidd posibl? A allwch roi sicrwydd iddynt hefyd na fydd unrhyw

also assure them that there will be no delays that could jeopardise the continuity of services currently being provided? Those delays could concern either the money given to local authorities by the Assembly, or given to voluntary organisations by local authorities. There is a great deal of concern that there is potential for gaps in funding. Will you respond to any local issues that I may have to write to you about, should delays occur?

Jane Hutt: This takes us on to the special grant and the fact that we are carefully monitoring how money is being allocated. We are also auditing the amount of money provided to the voluntary sector, which is important. In addition, I can give reassurance in terms of Assembly Members approaching me with issues raised with them. The Carers' Strategy Review Panel, which was set up to monitor, scrutinise, and inform the Assembly of any problems, was set up in partnership with local government. It is important that we move forward in partnership. This concerns the ability of our local authorities, the voluntary sector and carers to work together with the Assembly.

Janet Davies: Will you clarify what guidelines the Government of Wales and local authorities are issuing to voluntary organisations to help them to apply for funding, and to achieve consistency of delivery, particularly considering that, in practice, they only have a month before the deadline for applications? How much emphasis is on training the local authority helpers, who have been left to learn on the job in the past? That is highly detrimental to the carers, to the people being cared for, and to the staff concerned. While all help available is greatly appreciated by carers and the people being cared for, is there any way of streamlining that help rather than having several organisations assisting each individual person?

Jane Hutt: Carers' plans must be developed locally to ensure that as much partnership as possible is developed. We can develop local strategies as well as the overall strategy that we are implementing. It is key, as I noted in my statement, that the Assembly has already

oedi a allai roi parhad y gwasanaethau a ddarperir ar hyn o bryd yn y fantol? Gallai'r oedi hwnnw godi yn achos yr arian a roddir i awdurdodau lleol gan y Cynulliad, neu yn achos yr arian a roddir i sefydliadau gwirfoddol gan awdurdodau lleol. Mae cryn bryder bod posibilrwydd o fylchau yn yr arian. A wnewch ymateb i unrhyw faterion lleol eraill y bydd yn rhaid imi o bosibl ysgrifennu atoch yn eu cylch, pe bai unrhyw oedi?

Jane Hutt: Mae hyn yn ein harwain at y grant arbennig a'r ffaith ein bod yn monitro'n ofalus sut y caiff arian ei ddyrannu. Yr ydym hefyd yn archwilio faint o arian a ddarperir i'r sector gwirfoddol, ac mae hynny'n bwysig. Yn ogystal, gallaf dawelu'ch meddwl o safbwynt Aelodau'r Cynulliad yn dod ataf gyda materion a godwyd gyda hwy. Sefydlwyd y Panel Adolygu'r Strategaeth i Ofalwyr, a sefydlwyd i fonitro, archwilio, a hysbysu'r Cynulliad o unrhyw broblemau, mewn partneriaeth â llywodraeth leol. Mae'n bwysig inni symud ymlaen mewn partneriaeth. Mae hyn yn ymwneud â gallu ein hawdurdodau lleol, y sector gwirfoddol a gofalwyr i gydweithio gyda'r Cynulliad.

Janet Davies: A wnewch egluro'r canllawiau y bydd Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol yn eu cyhoeddi i sefydliadau gwirfoddol i'w helpu i wneud cais am arian, ac i sicrhau cysondeb yn y ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu, yn enwedig o gofio mai mis yn unig sydd ganddynt, i bob diben, cyn y dyddiad cau am wneud cais? Faint o bwyslais a roddir ar hyfforddi cynorthwywyr awdurdodau lleol, sydd yn y gorffennol wedi gorfod dysgu tra'n gwneud y gwaith? Mae hynny'n niweidiol iawn i'r gofalwyr, i'r bobl sydd yn derbyn gofal, a'r staff dan sylw. Er bod gofalwyr a'r bobl sydd yn derbyn gofal yn gwerthfawrogi pob cymorth a roddir, a oes unrhyw fodd o symleiddio'r cymorth hwnnw yn hytrach na bod mewn sefyllfa lle y mae nifer o sefydliadau yn cynorthwyo pob unigolyn?

Jane Hutt: Rhaid i gynlluniau gofalwyr gael eu datblygu'n lleol er mwyn sicrhau datblygu cymaint o bartneriaeth â phosibl. Gallwn ddatblygu strategaethau lleol yn ogystal â'r strategaeth gyffredinol yr ydym yn ei gweithredu. Mae'n allweddol, fel y nodais yn

contacted local authorities and asked them to make preparations for this year. Indeed, much of that will follow on from last year. People who were engaged in watching our planning announcements at Christmas saw the money that was approved at that time for the carers' grants. This year I am anticipating that we would approve it in the Assembly, therefore there has been some information and forewarning of how much money will be coming through. It has to be dealt with strategically, locally. However, Janet, I want to hear of any problems where there is a delay in informing local groups of their opportunities. They also need support in making those applications. That is where the local voluntary councils come in strongly and many have carer support groups and panels in their local authority areas. However, I appreciate that it is early days and that we need to learn from mistakes. I value Members' contributions here and after this debate, as to where the problems and glitches might be.

Karen Sinclair: I want to ask about direct payments. One of the consequences of having direct payments is that the person who takes this up, who naturally administers the payment, is an employer. That means that they have all of an employer's obligations. How can we set about providing total assurance to people that full information and backup will be given to people who decide to take up this option of direct payment? The Association of Voluntary Agencies in Wrexham is taking on an advisory role in that area. Will that be the same across Wales? Will we ensure that everybody understands the consequences of being an employer? I do not think for one minute that understanding the consequences would put people off. It gives people autonomy over their care. However, we need to address that responsibly for the people who will take up this payment and therefore take up the responsibility of being an employer.

fy natganiad, bod y Cynulliad eisoes wedi cysylltu â'r awdurdodau lleol i ofyn iddynt wneud paratodau ar gyfer y flwyddyn hon. Yn wir, bydd llawer o'r gwaith paratoi hwnnw yn adeiladu ar yr hyn a wnaethpwyd y llynedd. Yr oedd pobl a oedd yn cadw golwg ar ein cyhoeddiadau cynllunio adeg y Nadolig yn gweld bod yr arian wedi'i gymeradwyo ar gyfer grantiau gofawyr bryd hynny. Eleni rhagwelaf y byddem yn ei gymeradwyo yn y Cynulliad, felly bu peth gwybodaeth a rhybudd ymlaen llaw ynghylch faint o arian a ddaw. Rhaid ymdrin â hyn yn strategol, yn lleol. Fodd bynnag, Janet, yr wyf am glywed am unrhyw broblemau lle y bo oedi o ran rhoi gwybod i grwpiau lleol ynglŷn â'r cyfleoedd sydd ganddynt. Mae angen cymorth arnynt hefyd i wneud y ceisiadau hynny. Dyna gryfder y cynghorau gwirfoddol lleol ac mae gan lawer ohonynt grwpiau a phaneli sydd yn cefnogi gofawyr yn eu hardal awdurdod lleol. Fodd bynnag, gwerthfawrogaf mai cychwyn y mae'r gwaith, ac mae angen inni ddysgu o gamgymeriadau. Gwerthfawrogaf gyfraniadau'r Aelodau yma ac ar ôl y ddatl hon, ynghylch lle y gallai'r problemau a'r anawsterau godi.

Karen Sinclair: Hoffwn eich holi ynglŷn â thaliadau uniongyrchol. Un o ganlyniadau taliadau uniongyrchol yw bod yr unigolyn sydd yn dewis cael y rheiny, sydd wrth reswm yn eu gweinyddu, yn dod yn gyflogwr. Golyga hynny ei fod yn ysgwyddo holl rwymedigaethau cyflogwr. Sut y gallwn fynd ati a rhoi sicrwydd llwyr i bobl y bydd unrhyw un sydd yn penderfynu ar yr opsiwn hwn o daliadau uniongyrchol, yn cael pob gwybodaeth a chefnogaeth? Mae'r Gymdeithas Asiantaethau Gwirfoddol yn Wrecsam yn ymgymryd â rôl ymgynghorol yn yr ardal honno. A fydd yr un peth yn digwydd ledled Cymru? A wnawn sicrhau bod pawb yn deall goblygiadau bod yn gyflogwr? Ni chredaf am funud y byddai deall y goblygiadau yn darbwylo pobl i beidio â dewis taliadau uniongyrchol. Mae'n rhoi annibyniaeth i bobl o ran eu gofal. Fodd bynnag, mae angen inni fynd i'r afael â hynny mewn modd cyfrifol i'r bobl hynny a fydd yn dewis y taliad hwn ac felly'n ymgymryd â chyfrifoldeb cyflogwr.

4:40 p.m.

Jane Hutt: That is an important point, because only a few authorities in Wales are enabling direct payments to be made. In Cardiff and the Vale, the two local authorities use the Cardiff and Vale Coalition of Disabled People to help people access direct payments, and help them to recruit, train and employ those carers through a scheme funded by the local authorities. Presumably the Association of Voluntary Agencies in Wrexham is taking on that sort of role in that area. We must encourage this as a choice that local authorities must consider. How can they enable direct payments to be a choice for people in their areas, particularly as it is extending now to different age groups? That will require support, care, attention, training and expertise for organisations to enable them to employ people.

Gareth Jones: Sut y byddwch yn sefydlu rhwydwaith effeithiol a fydd yn sicrhau y bydd taliadau uniongyrchol yn ddull ychwanegol gwirioneddol o dderbyn taliadau yn hytrach nag un a fydd yn disodli'r gyfundrefn bresennol? Pa hyfforddiant y byddwch yn ei ddarparu i staff adrannau gwasanaethau cymdeithasol i ddygymod â'r gwaith newydd hwn?

Fel y gwyddoch, mae llawer o faterion ynghylch gofalwyr yn ymwneud â chyfle cyfartal a datblygu economaidd. Pa gamau a gymerwyd gennych i sicrhau y caiff gofalwyr fanteisio i'r eithaf ar eu potensial i wella eu sgiliau neu gymwysterau addysgiadol, ac na fyddant yn dioddef unrhyw wahaniaethu wrth iddynt geisio ail-afael mewn cyflogaeth a gwaith?

Jane Hutt: I addressed the issue of direct payments in my reply to Karen. The provisions of the Carers and Disabled Children Act 2000 will empower local authorities for the first time to make direct payments to carers as well as to the cared for. It is a huge new area for local authorities and carers. It will include people with parental responsibilities for disabled children, for services for the family and 16 and 17-year-

Jane Hutt: Mae hwnnw'n bwynt pwysig, am mai dim ond ychydig o awdurdodau yng Nghymru sydd yn galluogi gwneud taliadau uniongyrchol. Yng Nghaerdydd a'r Fro, mae'r ddau awdurdod lleol yn defnyddio Clymblaid Pobl Anabl Caerdydd a'r Fro i helpu pobl i gael taliadau uniongyrchol, ac i'w helpu i recriwtio, hyfforddi a chyflogi'r gofalwyr hynny drwy gynllun a ariennir gan yr awdurdodau lleol. Cymeraf fod y Gymdeithas Asiantaethau Gwirfoddol yn Wrecsam yn ymgymryd â'r math hwnnw o rôl yn yr ardal honno. Rhaid inni hyrwyddo hyn fel dewis y mae'n rhaid i awdurdodau lleol ei ystyried. Sut y gallant alluogi taliadau uniongyrchol fel dewis i bobl yn eu hardaloedd hwy, yn enwedig gan ei bod bellach yn ymestyn i grwpiau oedran gwahanol? Bydd hynny'n gofyn am gefnogaeth, gofal, sylw, hyfforddiant ac arbenigedd i sefydliadau i'w galluogi i gyflogi pobl.

Gareth Jones: How will you establish an effective network that will ensure that direct payments will be a truly additional means of receiving payments rather than one that will usurp the existing system? What training will you provide for social services departments' staff to enable them to cope with this new work?

As you know, many issues regarding carers involve equal opportunities and economic development. What steps have you taken to ensure that carers can take full advantage of their potential to improve their skills or educational qualifications, and that they will not suffer any discrimination as they endeavour to return to employment?

Jane Hutt: Ymdriniais â mater taliadau uniongyrchol yn fy ateb i Karen. Bydd darpariaethau Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 yn rhoi pŵer i awdurdodau lleol wneud taliadau uniongyrchol am y tro cyntaf i ofalwyr yn ogystal â'r rhai sydd yn derbyn gofal. Mae'n faes newydd enfawr i awdurdodau lleol a gofalwyr. Bydd yn cynnwys pobl sydd â chyfrifoldebau bod yn rhiant i blant anabl, ar gyfer gwasanaethau i

old disabled children, the services that meet their own assessed needs. The training and support are vital. These changes bring about greater flexibility and choice to local authorities and carers, who will be able to offer a new direct payment to purchase the services that meet the needs of carers and disabled children. It means that we will have to consider those elements of training and support within local authorities in the way that they take this forward. It is an important feature to follow through.

In terms of employment and enabling carers to both stay in employment and return to employment, I have talked about the importance of this not only being a health and social services issue. It crosses all policy boundaries in the Assembly. It is also an issue for the Minister for Education and Lifelong Learning and the Minister for Economic Development. The Assembly's powers and abilities link in to the New Deal. We have the New Deal for the partners of unemployed people and a carers project that relates to the New Deal. Carers' needs also prominently feature in the European Quality in University Adult Learning project and I hope that employers will take advantage of this. They can develop innovative approaches to the needs of people in the labour market in relation to caring and returning to work. Family friendly policies, carers initiative, ensuring that carers also get support in returning to training are key issues for the Assembly and for Committees and Ministers other than myself.

Gwenda Thomas: I congratulate you warmly, Jane, on today's statement. It shows your personal commitment to improving the welfare of carers. I have two short questions. When the results of the UK census are known, will you publish the value of informal carers to the Welsh socio-economy? Secondly, will you seek to ensure that local authorities, in their information packs, make known to carers their rights regarding, in some cases, a carer's disregard in respect of the council tax?

deuluoedd a phlant anabl 16 a 17 oed, y gwasanaethau sydd yn diwallu eu hanghenion eu hunain a aseswyd. Mae hyfforddiant a chefnogaeth yn hollbwysig. Daw mwy o hyblygrwydd a dewis i awdurdodau lleol a gofalwyr yn sgîl y newidiadau hyn a bydd awdurdodau lleol yn gallu cynnig taliad uniongyrchol newydd i brynu'r gwasanaethau sydd yn diwallu anghenion gofalwyr a phlant anabl. Golyga y bydd yn rhaid inni ystyried yr elfennau hynny o hyfforddiant a chefnogaeth o fewn awdurdodau lleol yn y ffordd y maent yn datblygu hyn. Mae'n nodwedd bwysig i'w datblygu.

O ran cyflogaeth a galluogi gofalwyr i aros mewn gwaith neu i ailafael mewn gwaith, yr wyf wedi sôn am bwysigrwydd hyn nid yn unig fel mater iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Mae'n croesi pob ffin polisi yn y Cynulliad. Mae hefyd yn fater i'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes a'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd. Mae pwerau a galluoedd y Cynulliad yn cysylltu â'r Fargen Newydd. Ceir y Fargen Newydd i bartneriaid pobl ddi-waith a phrosiect i ofalwyr sydd yn ymwneud â'r Fargen Newydd. Mae anghenion gofalwyr hefyd yn nodwedd amlwg o'r prosiect Ansawdd Ewropeaidd yn Nysgu Oedolion mewn Prifysgolion a gobeithiaf y bydd cyflogwyr yn manteisio ar hynny. Gallant ddatblygu dulliau dyfeisgar o ddiwallu anghenion pobl yn y farchnad waith mewn perthynas â gofalu a dychwelyd i'r gwaith. Mae polisiau sydd yn ffafriol i deuluoedd, mentrau i ofalwyr, sydd yn sicrhau bod gofalwyr hefyd yn cael cymorth i ailafael mewn hyfforddiant yn faterion allweddol i'r Cynulliad ac i'r Pwyllgorau a'r Gweinidogion eraill heblaw fi.

Gwenda Thomas: Fe'ch llongyfarchaf yn gynnes, Jane, ar ddatganiad heddiw. Dengys eich ymrwymiad personol i wella lles gofalwyr. Mae gennyf ddau gwestiwn byr. Pan fydd canlyniadau cyfrifiad y DU yn hysbys, a wnewch gyhoeddi gwerth gofalwyr anffurfiol i economi-gymdeithasol Cymru? Yn ail, a wnewch anelu at sicrhau bod awdurdodau lleol, yn eu pecynnau gwybodaeth, yn hysbysu gofalwyr o'u hawliau, mewn rhai achosion, i gael eu heithrio rhag talu'r dreth gyngor?

Jane Hutt: Thank you for those words, Gwenda. 'Yes' is the answer to your first question. We must make the information about carers clear when we get the UK census results. I know that carers' organisations forcefully encouraged people to fill that box, and I hope that they did. I will consider the issue of carers' disregard for the council tax and the information from local authorities, and come back to you on that.

Brian Gibbons: One great anomaly that we inherited when the Labour Government came to power in 1997, was carers' right to an assessment, but no right to any services following on from the assessment. It was only when the Labour Government in Westminster and Welsh Labour in the Assembly launched our carers strategy, that we were able to put some money into this and offer real, practical help to carers. The increase in assistance from £9 million to £20 million is an indication of our commitment to this. David Melding mentioned an important point in his question—will we be sufficiently proactive now that we have practical assistance for carers in ensuring that carers benefit from this? I am thinking in particular of the Chief Nursing Officer's work on the single assessment, which is supposed to cover health and social care for the dependent patient. I wonder whether the Chief Nursing Officer is also looking at the importance of identifying the needs of the carer as part of that single assessment process. This was one of the points that David was trying to make. It is important that we have a holistic approach—health and social care for the dependent person, but also a wider holistic approach for the carers.

Jane Hutt: That is an important point. We need to follow that up with the Chief Nursing Officer. It goes back to David's point about the health service often being the first point in a crisis for care arrangements. Carers' needs are not often put at the top of the agenda. The needs of the cared for and the carer must be part of the agenda. We could, hopefully, break new ground again in Wales by ensuring that that is part of the assessment process at that first point of contact.

Jane Hutt: Diolch ichi am y geiriau hynny, Gwenda. 'Gwnaf' yw'r ateb i'ch cwestiwn cyntaf. Rhaid inni egluro'r wybodaeth am ofalwyr pan ddaw canlyniadau cyfrifiad y DU i law. Gwn fod sefydliadau gofalwyr wedi annog pobl yn gryf i lenwi'r blwch hwnnw, a gobeithiaf eu bod wedi gwneud hynny. Rhoddaf ystyriaeth i fater eithrio gofalwyr rhag y dreth gyngor a'r wybodaeth gan awdurdodau lledol, a rhoddaf ateb ichi ar hynny eto.

Brian Gibbons: Un anghysondeb mawr a etifeddwyd gennym pan ddaeth y Llywodraeth Lafur i rym yn 1997 oedd y ffaith bod gan ofalwyr yr hawl i gael asesiad, ond dim hawl i unrhyw wasanaethau yn dilyn yr asesiad. Dim ond ar ôl i'r Llywodraeth Lafur yn San Steffan a Llafur Cymru yn y Cynulliad lansio ein strategaeth i ofalwyr, yr oeddem yn gallu rhoi peth arian i mewn i hynny a rhoi cymorth gwirioneddol, ymarferol i ofalwyr. Mae'r cynnydd yn y cymorth hwn o £9 miliwn i £20 miliwn yn dangos ein hymrwymiad yn hynny o beth. Crybwyllodd David Melding bwynt pwysig yn ei gwestiwn—a fyddwn yn ddigon rhagweithiol, yn awr bod gennym gymorth ymarferol i ofalwyr, i sicrhau bod gofalwyr yn elwa o hyn? Meddyliaf yn benodol am waith y Prif Swyddog Nyrsio ar yr asesiad sengl, a ddylai gwmpasu iechyd a gofal cymdeithasol i gleifion dibynnol. Tybed a yw'r Prif Swyddog Nyrsio yn ystyried pwysigrwydd nodi anghenion y gofalwr fel rhan o broses yr asesiad sengl hwnnw. Dyna un o'r pwyntiau yr oedd David yn ceisio ei wneud. Mae'n bwysig inni fabwysiadu ymagwedd gyfannol—iechyd a gofal cymdeithasol i'r person dibynnol, ond hefyd ymagwedd gyfannol i'r gofalwyr.

Jane Hutt: Mae hwnnw'n bwynt pwysig, Mae angen inni godi hynny gyda'r Prif Swyddog Nyrsio. Mae'n ymwneud â phwynt David a'r ffaith mai'r gwasanaeth iechyd yn aml yw'r man cyswllt cyntaf ar gyfer trefniadau gofal mewn argyfwng. Yn aml, nid yw anghenion gofalwyr ar frig yr agenda. Rhaid i anghenion y rhai sydd yn derbyn gofal a gofalwyr fod yn rhan o'r agenda. Gallem, gobeithio, dorri tir newydd unwaith eto yng Nghymru drwy sicrhau bod hynny'n rhan o'r broses asesu ar y man cyswllt cyntaf.

Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchmynion Gofalwyr
Composite Motion: Approval of Carers Orders

The Deputy Presiding Officer: This motion is proposed under Standing Order No. 22.25 and therefore it is not subject to debate.

Y Dirprwy Lywydd: Cynigir y cynnig hwn o dan Reol Sefydlog Rhif 22.25 ac felly ni chynhelir dadl yn ei gylch.

The Minister for Assembly Business (Andrew Davies): I propose that

Y Trefnydd (Andrew Davies): Cynigiau fod

the National Assembly, acting under Standing Order No. 22.25

y Cynulliad Cenedlaethol, o dan Reol Sefydlog Rhif 22.25

1. approves the Carers (Services) and Direct Payments (Amendment) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 8 May 2001; and

1. yn cymeradwyo Rheoliadau Gofalwyr (Gwasanaethau) a Thaliadau Uniongyrchol (Diwygio) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 8 Mai 2001; ac

considers the report of the Legislation Committee which has not identified any matters for concern in the draft Order, the Carers (Services) and Direct Payments (Amendment) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001 and the memorandum of corrections laid in Table Office on 4 June 2001;

yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Rheoliadau Gofalwyr (Gwasanaethau) a Thaliadau Uniongyrchol (Diwygio) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 4 Mehefin 2001;

2. approves the Carers and Disabled Children Act 2000 (Commencement No 1) (Wales) Order 2001 laid in the Table Office on 8 May 2001; and

2. yn cymeradwyo Gorchymyn Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 (Cychwyn Rhif 1) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 8 Mai 2001; ac

considers the report of the Legislation Committee which has not identified any matters for concern in the draft Order, the Carers and Disabled Children Act 2000 (Commencement No 1) (Wales) Order 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001 and the memorandum of corrections laid in the Table Office on 4 June 2001.

yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Gorchymyn Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 (Cychwyn Rhif 1) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 4 Mehefin 2001;

3. approves the Disabled Children (Direct Payments) (Wales) Regulations 2001 laid in the Table Office on 8 May 2001; and

3. yn cymeradwyo Rheoliadau Plant Anabl (Taliadau Uniongyrchol) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 8 Mai 2001; ac

considers the report of the Legislation Committee which has not identified any matters for concern in the draft Order, the Disabled Children (Direct Payments) (Wales) Regulations 2001, laid in the Table Office on 15 May 2001 and the memorandum of corrections laid in Table Office on 4 June

yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau nad yw wedi nodi unrhyw fater sy'n peri pryder yn y Gorchymyn drafft, Rheoliadau Plant Anabl (Taliadau Uniongyrchol) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 15 Mai 2001 a'r memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa

2001. (NDM688)

*Gyflwyno ar 4 Mehefin 2001. (NDM688)**Cynnig: O blaid 35, Ymatal 0, Yn erbyn 0.**Motion: For 35, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Gareth
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.**Motion carried*

**Cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru)
(Rhif 10) (Cymru) 2001
Approval of the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report
(No 10) (Wales) 2001**

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): I propose that

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Cynigiau fod

the National Assembly, under Section 88B of the Local Government Finance Act 1988, and in accordance with Standing Order No. 19.8, approves the Local Government Finance (Wales) Special Grant Report (No 10) (Wales) 2001 which was laid in the Table

y Cynulliad Cenedlaethol, o dan adran 88B Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, ac yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 19.8, yn cymeradwyo Adroddiad Grant Arbennig ar Gyllid Llywodraeth Leol (Cymru) (Rhif 10) (Cymru) 2001, a osodwyd yn y Swyddfa

Office on Monday 4 June 2001. (NDM692)

Gyflwyno ddydd Llun, 4 Mehefin 2001. (NDM692)

4:50 p.m.

The Deputy Presiding Officer: Since nobody seems to want to catch my eye, perhaps we will finish early today—

Y Dirprwy Lywydd: Gan yr ymddengys nad oes unrhyw un yn ceisio tynnu fy sylw, efallai y cawn orffen yn gynnar heddiw—

Kirsty Williams: I hate to bring the wrath of my colleagues upon me but, although I welcome this special grant, I want to raise the issue of the care centre at Brecon. I received a desperate e-mail last week asking why, after being assured that the money for the carers special grant from March 2001-02 would be allocated immediately, the centre will not receive that money until after a meeting in September. That centre must now write to those that have received breaks and respite under the special care grant, to say that their support will have to stop. They must decide whose support will stop and whose services to maintain, which is a terrible thing for them to have to do.

Kirsty Williams: Byddai'n gas gennyf gynddeiriogi fy nghyd-Aelodau, ond er fy mod yn croesawu'r grant arbennig hwn, hoffwn godi mater y ganolfan gofal yn Aberhonddu. Cefais e-bost llawn anobaith yr wythnos diwethaf yn gofyn pam, ar ôl cael sicrwydd y byddai'r arian ar gyfer grant arbennig gofalwyr o Fawrth 2001-02 yn cael ei ddyrannu ar unwaith, na chaiff y ganolfan yr arian hwnnw tan ar ôl cyfarfod ym mis Medi. Rhaid i'r ganolfan honno yn awr ysgrifennu at y rhai a gafodd seibiannau a gofal ysbaid o dan y grant gofal arbennig, i ddweud wrthynt y bydd y cymorth hwnnw yn dod i ben. Rhaid iddynt benderfynu pwy fydd yn colli'r cymorth a phwy fydd yn parhau i gael gwasanaethau, sydd yn beth ofnadwy iddynt orfod ei wneud.

Also, following Jane's announcement that £1.1 million is to be allocated to local authorities to relieve them from the extra administration caused by the special grant report, why is it that the local authority now tells this voluntary sector organisation that they want 10 per cent of the special grant moneys for employing someone to do the work to be held back centrally, and not actually going out to expand the number of breaks available to carers? I would be grateful if the Minister would look into this case, to investigate why respite care in south Powys is being hampered in this way.

Hefyd, yn dilyn cyhoeddiad Jane y bydd £1.1 miliwn yn cael ei ddyrannu i awdurdodau lleol i'w rhyddhau rhag gwaith gweinyddol ychwanegol a achosir gan yr adroddiad grant arbennig, pam felly bod yr awdurdod lleol bellach yn dweud wrth y sefydliad sector gwirfoddol hwn ei fod am i 10 y cant o arian y grant arbennig i gyflogi rhywun i wneud y gwaith gael ei gadw yn ganolog, ac na fydd yn cynyddu nifer y seibiannau sydd ar gael i ofalwyr mewn gwirionedd? Byddwn yn ddiolchgar pe bai'r Gweinidog yn ystyried yr achos hwn, ac yn ymchwilio i'r rheswm pam bod gofal seibiant yn ne Powys yn cael ei lesteirio yn y fath fodd.

David Lloyd: I declare my interest as a general practitioner and a county councillor. What about the groups who will not get their money until this financial year, to which Kirsty referred? Groups are getting money this year, for last year. Will that continue to happen? How will you ensure that the money destined for people on the ground actually reaches them?

David Lloyd: Datganaf fuddiant fel meddyg teulu a chynghorydd sir. Beth am y grwpiau na fyddant yn cael eu harian hyd y flwyddyn ariannol hon, y cyfeiriodd Kirsty atynt? Mae grwpiau yn cael arian eleni, ar gyfer y flwyddyn ddiwethaf. A fydd hynny'n parhau i ddigwydd? Sut y byddwch yn sicrhau bod yr arian a glustnodir i bobl ar lawr gwlad yn eu cyrraedd mewn gwirionedd?

David Melding: I will discuss some of the

David Melding: Trafodaf rai o fanylion y

specifics of the special grant. I warmly welcome the increase in resources; it is robust and provides us with an excellent framework, but there is still a long way to go until we reach our goal of comprehensive support for carers. That support is not always a financial provision for respite, but can entail ensuring that all the relevant agencies are aware of carers' needs.

It is important that we evaluate the local authorities' schemes closely, because this grant—welcome as it is—gives the whip hand to local authorities. Some of them have an excellent record of innovative schemes and methods of support; some have been less obviously successful in supporting carers. We need to be thorough in how we evaluate what local authorities do. As part of that we must evaluate how well they have supported and engaged with the voluntary sector. I am thinking particularly of Crossroads, for example. Anyone who talks to carers will know in what high esteem they hold that organisation. For me, the test of this grant will be how much the real capacity of respite care has been increased. At some point we will need to evaluate how many additional respite hours we will have secured through this grant, or whether we have displaced what was already provided, and will see this grant going directly for respite care but that the savings to local authorities have then been used for other schemes that are not related to carers. We must be sober in our assessment.

Finally, part of this grant will allow for carers' assessments to be completed. I am a great believer in carers' assessments because it is an important way of identifying carers and getting them the whole range of support, information and advice that they may need. I remind colleagues that the Carers and Disabled Children Act 2000 was groundbreaking because it gave carers, for the first time, a right to assessment in their own right. Before that, the only right that carers had to an assessment was as a part of a community care assessment for the person being looked after. If that person did not seek community care, the carers were left high and

grant arbennig. Croesawaf yn frwd y cynnydd mewn adnoddau; mae'n gynnydd iach ac yn rhoi fframwaith rhagorol inni, ond mae tipyn o ffordd i fynd o hyd nes y byddwn yn cyrraedd ein nod o gefnogaeth gynhwysfawr i ofalwyr. Nid darpariaeth ariannol ar gyfer seibiant yw'r gefnogaeth honno o reidrwydd; gall olygu sicrhau bod pob asiantaeth berthnasol yn ymwybodol o anghenion gofalwyr.

Mae'n bwysig inni werthuso cynlluniau'r awdurdodau lleol yn fanwl, am fod y grant hwn—er inni ei groesawu—yn rhoi'r awdurdodau lleol mewn sefyllfa gryf. Mae gan rai ohonynt record wych o safbwynt cynlluniau a dulliau cefnogaeth arloesol; mae eraill wedi cael llai o lwyddiant amlwg wrth gefnogi gofalwyr. Mae angen inni fod yn drylwyr wrth werthuso'r hyn a wna awdurdodau lleol. Fel rhan o'r gwaith hwnnw, rhaid inni werthuso pa mor dda y maent wedi cefnogi ac ysgogi'r sector gwirfoddol. Meddyliaf yn benodol am Crossroads, er enghraifft. Bydd unrhyw un sydd yn siarad â gofalwyr yn gwybod bod ganddynt barch mawr tuag at y sefydliad hwnnw. I mi, prawf y grant hwn yw faint o gynnydd fydd yng nghapasiti gwirioneddol gofal seibiant. Rywbryd neu'i gilydd bydd angen inni werthuso faint o oriau seibiant ychwanegol y byddwn wedi'u sicrhau drwy'r grant hwn, neu a fyddwn wedi disodli'r hyn a ddarparwyd eisoes, ac yn gweld y grant hwn yn cael ei wario'n uniongyrchol ar ofal seibiant ond bod yr arbedion i awdurdodau lleol wedyn wedi'u defnyddio ar gyfer cynlluniau eraill nad ydynt yn ymwneud â gofalwyr. Rhaid inni bwylllo yn ein hasesiad.

Yn olaf, bydd rhan o'r grant hwn yn galluogi cwblhau asesiadau gofalwyr. Yr wyf yn frwd iawn o blaid asesiadau gofalwyr am eu bod yn ffordd bwysig o nodi gofalwyr a sicrhau eu bod yn cael yr holl ystod o gefnogaeth, gwybodaeth a chynghor a allai fod eu hangen arnynt. Atgoffaf fy nghyd-Aelodau fod Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 wedi torri tir newydd am iddi roi'r hawl i ofalwyr, am y tro cyntaf, gael eu hasesiad eu hunain. Cyn hynny, dim ond fel rhan o asesiad gofal cymuned o unigolyn a oedd yn derbyn gofal y gallai gofalwr gael ei asesu. Os nad oedd yr unigolyn hwnnw yn gofyn am ofal cymuned, nid oedd unrhyw ddarpariaeth ar gyfer

dry, and could not get an assessment in their own right. Therefore, that Act is crucial and could increase the number of people who will seek an assessment.

In my experience, local authorities were often poor about telling carers that they had the right to an assessment if those they cared for were being assessed as part of the Community Care Act 1990. They were not always very good about informing social workers as part of their routine procedures that, as they were making the community care assessment, they ought to be looking at whether a carer was present and if so, telling them that they also had the right to an assessment. Given that they were not completing that part of the former regime correctly, it remains to be seen whether they will now suddenly be able to spot, where carers may already be accessing information services or have been in touch with organisations such as the Carers National Association, that carers could have a right to an assessment without the trigger of a community care assessment of those who are cared for. That takes much skill on local authorities' part and we must encourage them to address that.

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): Kirsty and Dai both raised and identified issues of concern. One is a local issue in Powys, which I will follow up. To reassure you on scrutiny and the arrangements, the money for assessment came through the revenue support grant, not through the special grant that I mentioned in my statement earlier. I think that £5.7 million was allocated for assessment via the revenue support grant. The £1.1 million that you mentioned is for assessment, not administration. There was a delay, Dai, as we wanted to include section 2 of the Carers and Disabled Children Act 2000 so that this could all be combined and planned accordingly. There will not be a delay next year. The arrangements for grant applications and the special grant will be available much earlier next year.

On David's point, we must scrutinise and monitor how this is implemented carefully. I would like to know the number of hours of

gofalwyr ac ni allent gael eu asesiad eu hunain. Felly, mae'r Ddeddf honno'n hollbwysig a gallai gynyddu nifer y bobl a fydd yn gofyn am asesiad.

O'm profiad i, yr oedd awdurdodau lleol yn aml yn esgeulus o ran dweud wrth ofalwyr fod hawl ganddynt i gael asesiad os oedd y sawl yr oeddent yn gofalu amdano yn cael ei asesu o dan Ddeddf Gofal Cymunedol 1990. Nid oedd awdurdodau lleol bob amser yn dda iawn o ran dweud wrth weithwyr cymdeithasol fel rhan o'u gweithdrefnau arferol y dylent ystyried a oedd gofalwr yn bresennol ac os felly, y dylid dweud wrth y gofalwr fod ganddo ef neu hi yr hawl i gael asesiad hefyd am fod yr awdurdod lleol yn gwneud asesiad gofal cymunedol. O ystyried nad oeddent yn cwblhau'r rhan honno o'r hen drefn yn gywir, amser a ddengys a fyddant yn awr yn sydyn yn gallu nodi, lle y mae gofalwyr eisoes yn cael gwasanaethau gwybodaeth neu lle y maent mewn cyswllt â sefydliadau megis Cymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr, y gallai fod hawl gan y gofalwr i gael asesiad heb ysgogiad asesiad gofal cymunedol o'r sawl sydd yn derbyn gofal. Mae hynny'n galw am gryn dipyn o sgil ar ran yr awdurdodau leol a rhaid inni eu hannog i fynd i'r afael â hynny.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Cododd a nododd Kirsty a Dai faterion sydd yn peri pryder. Mae un yn fater lleol ym Mhowys, y byddaf yn ymchwilio iddo. Er mwyn tawelu meddyliau ynglŷn â'r broses archwilio a'r trefniadau, daeth yr arian ar gyfer asesiadau drwy grant cymorth refeniw, nid drwy'r grant arbennig a grybwyllais yn fy natganiad yn gynharach. Credaf i £5.7 miliwn gael eu dyrannu ar gyfer asesiadau drwy'r grant cymorth refeniw. Ar gyfer asesiadau, nid gwaith gweinyddol, y mae'r £1.1 miliwn y cyfeiriasoch ato. Bu oedi, Dai, oherwydd yr oeddem am gynnwys adran 2 Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000 fel y gellid cyfuno hyn oll a chynllunio yn unol â hynny. Ni fydd unrhyw oedi y flwyddyn nesaf. Bydd y trefniadau ar gyfer gwneud cais a'r grant arbennig ar gael lawer cynt y flwyddyn nesaf.

O ran pwynt David, rhaid inni archwilio a monitro'n ofalus sut y caiff hyn ei weithredu. Hoffwn wybod faint o oriau ychwanegol o

respite care gained by this. However, a qualitative as well as quantitative response from carers, in terms of what impact this has had on their lives, would be helpful. That needs to emerge in the second year. I hope that the second report will give us a much clearer indication. Great strides have been made but we cannot be complacent. It is early days, but it is key, as you said, that carers now have a right that they did not have previously and that that is being supported by this special grant report and the money in the revenue support grant. It is an important step forward for carers in Wales. Many carers and carers organisations are present today listening to this debate. It is an important day for the Assembly and I am grateful that people have taken such an interest in this important debate.

ofal seibiant y bydd hyn yn ei sicrhau. Fodd bynnag, byddai ymateb ansoddol yn ogystal â meintiol gan ofalwyr, o ran yr effaith y mae hyn wedi'i gael ar eu bywydau, yn ddefnyddiol. Mae angen datblygu hynny yn yr ail flwyddyn. Gobeithiaf y bydd yr ail adroddiad yn rhoi syniad llawer cliriach inni. Gwnaethpwyd cryn gynnydd ond ni allwn fod yn hunanfodlon. Cychwyn y mae'r gwaith ond mae'n allweddol, fel y dywedaso, fod gan ofalwyr yr hawl honno bellach nad oedd ganddynt o'r blaen a bod honno'n cael ei hategu drwy'r adroddiad grant arbennig. Mae'n gam pwysig ymlaen i ofalwyr yng Nghymru. Mae llawer o ofalwyr a sefydliadau i ofalwyr yn bresennol heddiw yn gwrandao ar y ddadl hon. Mae'n ddiwrnod pwysig i'r Cynulliad ac yr wyf yn ddiolchgar bod pobl wedi dangos cymaint o ddiddordeb yn y ddadl bwysig hon.

*Cynnig: O blaid 35, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 35, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint
Davies, Glyn
Davies, Janet
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Gareth
Law, Peter
Lloyd, David
Melding, David
Middlehurst, Tom
Neagle, Lynne
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

The Deputy Presiding Officer: That **Y Dirprwy Lywydd:** Daw hynny â
completes the business for today. chyfarfod heddiw i ben.

*Daeth y cyfarfod i ben am 4.58 p.m.
The session ended at 4.58 p.m.*